aziz nesin

mahmut ile nigâr

İstanbul, 1973

AZİZ NESİN

MAHMUT İLE NİGAR

Hikâyeler

CEM YAYINEVİ

• "Mahmut ile Nigâr„ın birinci basımı 1959 da yapıldı. (8000)

• Cem Yayınevi, yıllardır aranan bu kitabın ikinci basımını okurlarına sunmaktan övünç duyar. Bu basıma, «Dik Marka İkonlar» ve «Dans Eden Ayı» adlı hikâyeler eklenmiştir.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Mahmut ile Nigâr	7
İyi Olur İnşallah	18
Sağ - Sol	29
Altı Kişiye Bir Kadın	42
Muhterem Vatandaşlar	56
Dakikada Bir Doğum	66
Hürriyet Kahramanı	75
Yasak	82
Adam Beni Tanırmış	94
Depmik Sultan Hazretleri	103
Bozguncu	114
Kargaşalık	124
Eşraf	135
Dik Marka İkonlar	146
Dans Eden Ayı	153

Bu kitabın telif hakkı

NESİN VAKFI'nındır

Aziz Nesin, Türkiye'de ve başka ülkelerde yayınlanacak kitaplarının, sahnelenecek oyunlarının, filme alınacak eserlerinin telif haklarıyla, bütün eserlerinin iç ve dış radyo ve televizyonlarda temsil ve yayınlarından elde edilen telif haklarını tümüyle NESİN VAKFI'na bağışlamıştır. NESİN VAKFI'nın amacı, vakfın yurduna her yıl alınacak dört kimsesiz ve yoksul çocuğu, ilkokuldan başlatarak yüksek okulu, meslek okulunu bitirinceye yada bir meslek edininceye dek, her türlü gereksinimlerini sağlayarak barındırmak yetiştirmektir. NESİN VAKFI'nın senedi gereğince, bu vakfın amacına uygun olmak koşuluyla, her dileyen her türlü yardım, katkı ve bağışta bulunabilir.

İlgilenen ve isteyenlere Cem Yayınevi, NESİN VAKFI'nı açıklayan broşürü gönderir.

CEM YAYINEVİ
Cağaloğlu, İstanbul

MAHMUT İLE NİGÂR

YAZ bu anlattıklarımı gazatacı bey, yaz da dünya - âlem bizim ahvâlimizi okuyup kıssadan hisse kapsın. Benim adım Mahmut, onun adı Nigâr... «Mahmut ile Nigâr» diye yaz, millet okuyup okuyup ağlasın, ağlayıp ağlayıp okusun... Bizim başımıza gelenlerin yanında «Kerem ile Aslı», «Yusuf ile Zeliha», «Ferhat ile Şirin», «Tahir ile Zühre» nin başına gelenler hep fısırtı... Esas macera bizimkisi; onlarınki kaç para eder...

Eloğlu, demokrasinin yüzü suyuna memleketi zaptedip tapusu altına geçirdi. Biz bir karıyı Allahın emri, Peygamber efendimizin kavli ile nikâhımız altına alıp ev - bark kuramadık. Hele bi cıgara tellendir de dinle... Bizim ailemiz Aksu'nun eşrafından... Hamzafendi derler bizim bir komşumuz var. Bu Hamzafendi'nin Nigâr derler bir kızı var. Şimdi kuş avucumuzdan uçtuğundan, dilimizin döndüğünce Ni-

gâr'ı bir anlatalım. Nigâr, bir tek Nigâr, onun bir eşi benzeri daha ne gelmiş, ne de gelir. Öyle bir Nigâr. Yedi düveli gezip dolaşsan böyle bir Nigâr daha göremezmişsin. Pilibik Osman'ın kahvesinin duvarında Acem Şahının avradının bir tasviri var. Avrat dünya güzeliymiş. Hem vallaha, hem de billaha o dünya güzeli, benim Nigâr'ımın eline su dökemez, pabucunun bastığı toprağın tozu bile olamaz. Uzaktan bir gördün mü, yüreğin hop eder de sanki kuş olup ağzından uçacak bellersin... Sırma saçları topuklarını döğer. Her bir kirpiği ok olmuş yüreğimi deler. Samur kaşları yay gibi, endamı iki yaşında tay gibi, vay benim Nigâr'ım vaay... İpek tenli, püskürtme benli, incecik belli, güvercin topuklu, sümbül kokuşlu, dudu dilli... Vay benim Nigâr'ım vaay... Anası bir Nigâr doğurmuş, yağ ile, bal ile yoğurmuş; gonca ağızlı, inci dişli, keklik sekişli, nazlı gidişli, gül kokuşlu, ceylân gözlüm, tatlı sözlüm, vay benim Nigâr'ım vaay... Parmakları su olmuş akar, göğsünde iki muhabbet kuşu yatar, gagalan bindallı fistanına batar, vay benim Nigâr'ım vaay... Bu Nigâr yürümez, seksek seker, kınalı keklik misin, cin misin, peri misin, ulan çarptın beni yezidin kızı... Dille anlatılmaz ki anlatsam Bey. Nigâr'a bir tutkun olduk, bir yangın olduk ki, dumanım tütmeye, dermanım bitmeye, ciğerim cayır cayır yanmaya, gözlerimden kanlı yaşlar akmaya başladı.

Benim yangınlığım Aksu'da dillere düştü. Yanıp yanıp kül olmaktansa, bir nâme yazdım. Nâmenin üstüne bir kuş çizdim, altına da yangın bir yürek... Nâmeyi cıgaramın ateşinde göz göz yaktım. Anlasın Nigâr kendisi için nasıl yandığımı... Yüreğim göz göz olmuş yanmaktan... Bir de mâni düzdüm içine:

Nar mısın, Nigâr mısın?
Söyle bana yâr mısın?
Ateşinden yangınım,
Sen bana yanar mısın?

Bir şişe gülyağı ile nâmeyi bir ipek mendile sarıp. Pembe Kadın derler biri var, onunla Nigâr'a iletttim. Akşamına cevabı geldi. Bir mâni düzmüş ki yezidin kızı, tövbe, beni bastırmış:

Ateş değil, Nigâr'ım,
Budur benim kararım:
Senin yandığın gibi,
Ben de sana yanarım.

Yazılan neyse olsun,
Sen benim umudumsun.
Başka er haram bana,
Biricik Mahmudumsun...

De beni tutman gayri... Ateşimden dağlara vurdum ki, candarma kurşunu ardımdan yetişemez. Dağ bayır koştum durdum. Mânileri okur okumaz bir ağlar, bir gülerim. Ulan, sen bu dilleri kimden öğrendin? «Mahmudum» diyen dillerini yiyeyim senin...

Başladık biz yazışmaya, çizişmeye... Derken, ateş bacayı sardı. Anam gitti, anasından Nigâr'ı istemeğe... Babam da babasına söyledi. Kız yanı olduklarından, mırın kırın etmişlerse de, verimcil olmuşlar. Harmanı kaldırıp bir nişan yaptık ki, düşmanlar şöyle dursun, dostlar bile parmak ısırdı. Babam nişandan sonra, kahvede,

— Bu nişan bizi batırdı ya, varsın batalım. Böylesi geline değer Allah için... demiş.

Ertesi yıl düğünümüz olacak. Harman zamanını Nigâr iple çekiyor, beni hele hiç sorma... Harmanı sağlıkla kaldırdık. Her bir hazırlık olmuş, düğünü yapacağız. Nigâr'ın babası,

— Ben, o herifin oğluna kızımı vermem! demezini?

— Neye?...

— Ben, muhalif partiden bir alçağın oğluna kız vermem!...

Bre emmi, etme eyleme... I-ıh, olmaz da olmaz. Şu işe bak Bey, o zamanacak bizim orda muhalif - muvafık deyi bişey yok. Tam biz evleneceğiz, bizim memlekete demokrasi gelip de, bizim millet ikiye ayrılmamış mı? Bizde talih yok, biz öbür yana düşmüşüz, Nigâr'ın babası da beri yana... Babamın da tepesi attı mı...

«— Ben, o partiden bir dürzünün kızını gelin diye evime sokmam!» diye kestirip attı.

Şu demokrasi de bizim memlekete gelecek sırayı bulmuş. Demokrasi gelmeden bir - iki gün öncesi evleniverseymişiz, iş olup bitecekmiş. Ulan demokrasi, ulan demokrasi, patladın mı be!... Bunca yıl biz demokrasi mi bilirdik? Gelenek olmamış. Durdun, durdun da gelecek sırayı mı buldun? Düğünden sonra gelsen de, insanlığını göstersen olmaz mı?

Ben yanıyorum, Nigâr yanıyor. Kızı samanlıkta, meşelikte, tarlada yalnız bulduğum yerde kıstırıp,

— Ulan, bu bizim iş n'olacak? derim.

— Bilmem, der.

— Bilmemi var mı be... Yana yana kül olacağız. Seni kaçırayım mı?...

Ne dese iyi... «Ben, bubamın süzünden dışarı çıkamam!» demez mi?...

— Hani bana yangından?

— Orası öyle...

Nigâr, yanık mum gibi günden güne eriyor. Ben de onun ışığında pervane kesilmiş dönüyorum. Ulan baba, ulan baba, muhalif olacak sırayı mı buldun? Anam bir yandan yalvarır, ben bir yandan yalvarırım, babamı kandıramayız...

— Etme, eyleme, dön şu parti işinden...

— I-ıh...

— Yahu, şu partiyi değiştir. Oğlanla kızı bir everelim, sonra gene dönersin öteki partiye...

Nigâr'ın babası desen, o, hiç söz anlamaz...

— Efendi, şu partiyi üç - beş günlüğüne değiştiriver.

— Deli misiniz?... Partiyi değiştirek de evim, ocağım mı batsın?... Pangadan kredi alacağımız sıra, parti değişir miymiş?...

Keçi olsa, acır da yola gelir. Bu Nigâr'ın babası, keçiden beter inatçı. Birgün herifin yolunu kestim. Bıçağı göğsüne dayadım.

— Aman oğul, dedi, dur hele. Bu bizim partinin ne olacağı belli değil. Kız, her zaman için senin... Sen onu koynunda bil... Şu seçimlere kadar bana müsaade et. Bizim parti seçimi kaybetti mi, kız da senin...

— Parti düşer mi?...

— Evelallah düşürürüz. Yalnız bunu kimse bilmesin.

Seçime var üç yıl... Nigâr'ın babası bir yandan, benim babam bir yandan, o partiyi düşürmeye çalışıyor. Biz üç yıl çıra gibi yana yana bekledik.

Seçim olanda Hamzaefendi'nin partisi düşünce, o da partiyi değiştirdi. Biz de harmanı kaldırdık.

— Ver kızı...

— Vermem...

— Neye?...

— Ben, muhalif partiden bir alçağın oğluna kır veremem!...

Öteki parti, «Seni ocak başkanı yapalım» diye babamı kandırmamış mı? Babam girmiş öteki partiye, Hamzaefendi geçmiş beriki partiye... Babam dersen, küplere biniyor:

— Ben, o partiden bir alçağın kızını gelin diye evime sokmam!...

Yahu baba, şu partiyi değiştirecektin de, seçimden önce neye değiştirmedin? İnce hastalığa tutulacağım. Şimdi biz ne yapalım? Ulan Hamzaefendi, şu partiyi seçmeden önce değiştirseydin ya... Nigâr ağlar, ben ağlarım. Babam da ters bir herif,

— Nigâr denen kahpeden umudunu kessin... Onunla nâmeleştiği kulağıma gelirse, tövbe, evlâtlıktan reddederim, demiş.

Hamzafendi, babamdan ters,

— Nigâr, o muhalif alçağının oğluna nişanlın derse, şart olsun, onu yaşatmam, vururum, demiş.

Nigâr o yanda, ben bu yanda tutuşup duruyoruz.. İki yıl daha geçti. «Sevda ferman dinlemez» derler, gerçek dinlemez... Nigâr,

— Aman Mahmud'um, Mahmud'um; gel, beni kaçır... Ben, gayri bu demokrasi işine dayanamıyacağım... diye haber iletti.

İyi mi? Biz, bir gece sözleştik. Nigâr'ı damdaki döşeğinden kapıp gideceğim. Üç arkadaş silâhlar* kuşandık, atlara atladık. Ben kapıya dayandım:

— Kız, hadi!...

— I-ıh, gelmem...

— Gel, beni kaçır demedin mi? Şimdi neye döndün?

— Aman, aslan Mahmud'um, ben dönmedim, babam dönüyor. Düneğin anama dedi. Babama traktör için kredi vermediklerinden, o da partiyi değiştiriyormuş... Bir - iki gün hele bekleyelim...

— Aman, deme... İki gün değil, iki ay bekliye-1im. Sağlık olsun...

Ertesi gün Hamzafendi partisinden çıkıp, babamın partisine girdi. Aman, şu ikisini bir partide yakalamışken hemen düğünü yapalım.

Babam,

— Ben, o alçak muhalifin kızını, gelin diye evime sokmam!... dedi.

— Aman baba, o nasıl söz? Hamzafendi de bizim partiye girdi.

— Hangi bizim parti? Ben o partiden dün çıktım.

Hamzafendiye gideriz:

— Aman Hamza efendi... Sen bilirsin...

— Benim, o partiden bir alçağın oğluna verilecek kızım yok!...

Yaşlılar bize acır, babama giderler. I-ıh...

— Baba, etme, bu işe parti karışmaz. Mahmut ile Nigâr evlense, partiye ne?...

— Bu iş, demokrasi işi... Siz anlamazsınız. Bir muhalif alçağının kızını benim onlum alırsa, beni partiden ihraç ederler. Değil onlardan kız alıp vermek, onlara selâm bite vermek caiz değil...

— Yahu baba, düne kadar...

— Dünü bırak... Muhaliflikten evim, ocağım sönecekti. Muhaliflikten vazgeçtik de, rahat bir nefes aldık.

— Öleceğim, baba...

— Dur hele, patlamadın ya... Şu krediyi alalım bir... Seçimlere bişey kalmadı. Seçimlerde evvel-allah bizim partiyi düşürürüz. O zaman Hamzafend» ile bir partiden oluruz. Bizim onunla aramızda bir geçmiş, yenmiş - içilmiş yok... O zaman evlenirsiniz...

Dayanıyoruz babamın partisini düşürmeğe... Babam da haber gönderdi:

— Aman Hamzafendi, işi sıkı tut da, şu bizim partiyi düşürelim. Senin Nigâr'la bizim oğlanı evermezsek, bunlar eriyip gidecek.

Babama Hamzafendi'den haber geldi:

— Hamzafendi'nin mahsus selâmları var, hiç merak etmesin. Çocuklarımızın mürüvvetini göreceğiz...

Mürüvveti mi kaldı... Daha birkaç yıl geçerse, Nigâr kısır karı olacak. Beni dersen, tohumluk kabak gibi içim boşalıyor, kartalıyorum.

Seçim geldi. Babamın partisi düşmedi. Şimdi ne olacak? Babam,

— Ben, böyle dibek gibi sağlam partiden çıkmam! diyor.

Hamzafendi,

— Ben zati mahvolmuşum, tövbe, partimi değiştirmem! diyor.

Nigâr'ın yüzünü göstermiyorlar. Hamzafendi'ye gittim, ayağına kapandım.

— Bu benim babamda insaf yok... Bana acımazsan, kızına acı... Bilmiş ol, ben kendimi öldüreceğim, dedim.

— İyi olur, babanın partisinden biri eksilir, bu iş de biter...

— Efendi, ben partili değilim.

— Olsun. Cinsi cinsine çeker. Değil mi ki o alçağın oğlusun...

Nigâr dayanamamış. Kendini ahırın kapısına asmış. Anası zor yetişip ipi kesmiş de kızı kurtarmış. Bunun üzerine Hamzafendi de bakmış, olacağı yok, hemen partisinden istifa edip, babamın partisine geçmiş... Ben bunu duyunca, koştum babama. Babam da o gün mitinge gitmiş. Bizim Aksu'ya muhalif partinin bir ilerigeleni gelmiş, nutuk verirmiş. Babam eve geldi ki, iki gözü iki çeşme...

— Ne oldu, baba?...

Muhalif adam bir nutuk çekmiş ki, babam bu nutku duyunca:

— Vah, vah... Demek böyle ha... Şimdiyecek bilmedik. Demek bizi kandırmışlar. Bir daha bu partide durmam!...

Diye istifayı basıp, muhalif partiye girmiş. Yahu, herif ertesi gün gelip nutuk verse, biz evlenip kurtulacağız.

Bir yıl daha böylece geçti. Bir akşam babam içti içti, yere serilince,

— Çabuk Ankara'ya bir telgraf çekin! dedi.

— Ne telgrafı?...

— «Hakikatları anladığımdan, ben ve on yedi kişilik hanem halkı ile partimden istifa ettim» diye hemen telgrafı çekin.

— Aman baba, gördün mü sen akıllı işi...

Telgrafı kendim yazıp, postahaneye koştum,. verdim. Nigâr'a da haber yolladım:

— Aman Hamzafendi'yi sıkı tutun, partisini değiştirmeden düğünü yapalım.

Nigâr da haber yollamış:

— Bir kredi işinden arası açıldığından, babam

partiden çıktı... Anlaşılan bu işin sonu yok... Mahmut bu gece gelip beni kaçırsın. Kapıyı açık bırakacağım. Sol yandaki kısık lâmbalı odadayım.

Hah şöyle, yola gel imansız... Aradan oniki yıl geçmiş; benim yaşım kırk, Nigâr da otuz altısında...

Gece oldu. Sağdıçlarımla ata atlayıp Hamzafendi'nin evinin karşısında pusu kurduk.

Ben, yavaştan süzülüp eve sokuldum. Kapı açık, içeri girdim. Lâmbası kısık odada biri var. Lâmbayı bir de açtım, Nigâr'ın anası değil mi? Giyinmiş, kuşanmış, elinde bohça bekliyor.

— Hadi, hemen gidelim... dedi.

— Nereye? dedim.

— Kaçmıyacak mıyız?

— Ne kaçması yahu... Sen şaşırdın mı? Nigâr nerde?

— Nigâr mı? Aman Mahmud'um, sen beni unuttun mu yoksa? Nigâr benim ya...

— Sen misin, amanın...

Bu işin içinde iş var. Yoksa, Nigâr'ın anası, Hamzafendi'den bıktı da, bana kendisini mi kaçırttıracak?... Benzemiyor da değil... Ama bir kocakarı, ©oynuma sarıldı. Sarılmasıyia geri çekilmesi bir oldu. Lâmbayı yüzüme tuttu,

— Aman!... diye bağırdı.

— Ne var? dedim.

— Ben, seni Mahmut belledim.

— Ya kimmişim?...

— Mahmud'un babası değil misin sen?...

— Sus, o nasıl söz... Senin kızının uğruna çıra gibi yana yana işte böyle oldum.

— Benim kızım da kim?

— Kim olacak, Nigâr denen vefasız...

— Nigâr benim...

— Yemin et!...

— Dinime imanıma... Senin oğlun olacak Mahmud'un uğruna yana yana işte böyle oldum.

— Sen burda beni bekle, atı kapıya getireyim...

Dedim, dışarı çıktım. Sağdıçlara bile görünmeden, yürüdüm, gittim. Bir daha da Aksu'ya adımımı almadım...

Vay benim Nigâr'ım vaaay... Sen, bizi yaz efendi, bizi... «Mahmut ile Nigâr» diye yaz...

İYİ
OLUR
İNŞALLAH

HAFTA arası bir gün, Bakırköy Akıl Hastanesine bir genç adam geldi. Hastane kapısında beyaz gömlekli işçilerden birine,

— Yusuf Efendi'yi görmek istiyorum, dedi.

— Hangi Yusuf Efendi?

— Mıcır'lı Yusuf Efendi... Aşağı Mıcır'dan Yusuf Efendi...

— Hangi serviste çalışıyor?

— Çalışmıyor. Hasta. Aşağı Mıcır köyünden Yusuf Efendi... İki ay öncesi köyden alıp buraya getirmişler... Yaşlı bir adam...

— Ziyaret günü geleceksin. Canının istediği zaman hastayla görüşülmez. Ziyaret günü gel!

— Baştabibi görsem...

— Baştabibin işi var.

— Nöbetçi doktoru?...

— Deyha, karşıda...

Hastane bahçesinde, çamın altında oturan iki beyaz gömlekli doktoru gösteriyordu.

— Ben, köy öğretmeniyim. Burda bizim köyden bîr hasta varmış... Burda olduğunu daha dün öğrendim. Adı, Yusuf Efendi. İznim bittiğinden, bu akşam işime dönmek zorundayım. Kendisini göremez miyim?

Genç asistanlardan biri,

— Buyurun, oturun... dedi.

Tombul asistan,

— Akrabanız mı? diye sordu.

— Hayır. Ben o köyden değilim. Orda öğretmendim. İki yıldır başka bir yerde öğretmenim. Bu Yusuf Efendi'yi çok severim de...

Sarışın asistan,

— Tanıdım, dedi, kırmızı yüzlü bir adam değil mi? Elli yaşlarında...

— Evet. Altmış yedi yaşında ama, genç görünür.

— Benim servisimde... Şimdi yemek zamanı. Biraz bekleyin. Buraya çağırtırız, görüşürsünüz. Çok sakin bir hasta.

— Nedir hastalığı?...

— Fikr-i sabiti var. Konuşmuyor.

— Hiç mi?...

— Konuşuyor ama, durmadan hep aynı sözleri tekrarlıyor. Bütün dediği: «İyi olur inşallah!...»

Öğretmen derin derin göğüs geçirdi. Gözleri dolu dolu oldu:

— Şimdi anladım, dedi, yazık olmuş Yusuf Efendi'ye... İyi adamdı, yazık olmuş...

Tombul asistan:

— Bir derdi mi vardı? diye sordu.

— Derdi vardı, büyük derdi. Bütün Mıcır'ın derdi, hepimizin derdi.

Sarışın asistan,

— Anlatsanız, belki tedavisi için faydalı olur, dedi.

Öğretmen bir daha içini çekti:

— Anlatayım, dedi. Ben, Aşağı Mıcır köyüne öğretmen geldim. Seksen evlik bir köy... Okul dedikleri yer de toprak tabanlı bir oda... Hem bu odada yatıp kalkacağım, hem çocukları okutacağım. Benden önce okulun öğretmeni yokmuş... Ne yapıp, ne edeceğim diye düşünüp dururken, benden on - on beş gün sonra bu Yusuf Efendi geldi. On dört yaşında köyden çıkmış. İstanbul'da çalışmış, sonra asker olmuş. Askerlikten sonra gemici olmuş. Yabancı gemilerde çalışmaya başlamış. Bütün dünyayı gezmiş dolaşmış. Üç yabancı dil öğrenmiş. Fransa'da, İngiltere'de, İsveç'te uzun yıllar yaşamış. Kırk yaşından sonra Amerika'ya gidip orada yerleşmiş. Epeyce de para yapmış. Epeyce dersem, azımsanacak gibi değil... Bütün Aşağı Mıcır köyünü, toprağı, evleri, hayvanlariyle satın alabilir. Gözünde memleket tüter dururmuş. Memlekete bir döneyim de evleneyim, çoluğum çocuğum olsun, dermiş... Böyle diye diye Yaşlanmış zavallı. Sıla özlemine dayanamamış, hiç olmazsa memleketimde öleyim diye kalkmış, köyüne gelmiş Mıcır'dan çıkalı elli yıl olduğu için, onu ilkin köyde kimse tanımadı. Bir de onun kim olduğunu öğrenince, köylüler bu gelişi hiç beğenmediler. En çok kızanlar da akrabaları oldu. Babadan kalma malını mülkünü almaya geldi sanmışlar. Yusuf Efendi'de para çok. Dünyayı da gezip görmüş. Adam, para döküp, Aşağı Mıcır'ı, Avrupa'da, Amerika'da gördüğü köylere benzetecek. Niyeti bu... Ona buna pa-

ralar, hediyeler verince, köylünün yüzü güldü. Yusuf Efendi çok hoşuma gitti. Canlı, bilgili bir adam... Hiç Mıcır'lılara benzemiyor. Ama siz, Mıcırlıları bilmezsiniz ki...

Sarışın asistan,

— Enteresan... dedi.

Öğretmen devam etti:

— Yusuf Efendi gelmese, çıldıracaktım. Allahtan, o geldi de yüreğime bir umut düştü. Uyanık adam.; Cin gibi ihtiyar. «Hani okulun çocukları?» diye sordu. «Yok» dedim, «daha ben de yeni geldim buraya... Söyledimse de, hiç aldırış eden yok. Kimse çocuğunu göndermiyor.» Yusuf Efendi, «Bak öğretmen» dedi, «seninle elele verip çalışacağız. Bu köyü canlandıracağız.» «Aman, ben dünden gönüllüyüm.» «Hadi, yürü kahveye gidip anlatalım.» Yusuf Efendi'yi kahveye gittik. Köy erkeklerinin çoğu orda... Yusuf Efendi,

— Merhaba ağalar... dedi.

Mırıl mırıl sesler çıktı:

— Merhaba, merhaba...

— Merhaba...

Bir ikisi, elini göğsüne bastırıp selâm verdi; Saat tutsan, bir elini göğsüne götürüp indirmesi iki dakika sürer. Yusuf Efendi Murat Ağanın yanına oturdu. Hepsine birden okulun ne demek olduğunu anlattı. Çocukları okutalım, dedi. Anlattı, anlattı, anlattı... Kimsede bir ses, bir kıpırdanış yok... Yusuf Efendi, yine anlattı. Murat Ağa'ya baktım, gözleri kaymış gitmiş. Mıcır'ın en ileri geleni o...

Yusuf Efendi,

— Ne diyorsunuz ağalar?... dedi.

Ses yok...

— Murat Ağa, sen ne diyorsun?

Murat Ağa baktı, baktı,

— Ne diyek Yusuf Efendi, iyi olur inşallah... dedi.

Yusuf Efendi, sözü baştan aldı. Okulu büyültmek gerekiyordu. Bir öğretmen odası yapılacaktı. İki sınıf ilâve edilecekti. Damı aktarılacaktı. Bunların parasını da Yusuf Efendi cebinden verecekti. Yalnız Mıcırlılar işçilikte yardım edecekti.

— Ne diyorsunuz ağalar? diye sordu.

Ses yok... Bu sefer kahveci Hıdır'a döndü:

— Ne dersin Hıdır Ağa?...

Hıdır Ağa peykeye yayılmış, gözleri süzülmüş:

— Ne diyek... İyi olur inşallah...

Yusuf Efendi'yle kahveden çıktık.

— Hadi, muhtara gidelim, dedi.

Muhtarın dükkânı vardı. Dükkâna gittik. Yusuf Efendi, kahvede anlattıklarını bir de muhtara anlattı. Muhtar dinlerken dinlerken gözleri kaydı, süzüldü, daldı gitti.

Yusuf Efendi, sözünü bitirince,

— İşler böyle Muhtar, dedi, bu işi elele verip, hep birlik yapacağız.

Muhtar hiç kalıbını bozmadan, öylecene bakıyor. Yusuf Efendi,

— Ne düşünüyorsun Muhtar? dedi.

Muhtar,

— İyi olur inşallah... dedi.

Oradan ayrıldık.

— Ne yapacağız Yusuf Efendi? dedim.

— Uğraşacağız... dedi, olmazsa gündelikçi çalıştırıp okulu yaptıracağız...

Yusuf Efendi kireci, kumu, çakılı, çimentoyu, kereste yi, her bir aracı, gereci yığdı. Sarı Musa, yapıdan anlarmış. Yanına da altı delikanlı aldı. Hepsi de

Yusuf Efendi'den gündelik alıyor. Bunlar başladılar işe... Ama, iş yürümez bir türlü...

— Hadi, Sarı Musa...

— Olur Yusuf Efendi, olur... iyi olur inşallah...

Yusuf Efendi ertesi akşam geliyor. Anlatıyor anlatıyor Sarı Musa'ya, Sarı Musa oralı değil... Yusuf Efendi'nin sözü bitince,

— Sen gam etme Yusuf Efendi, iyi olur inşallah... diyor.

Bir ay geçti, duvarlar diz boyu yükselmedi. Bunun üzerine Yusuf Efendi, kasabadan adam getirtip okulu yaptırdı. Şimdi de çocuk yok... İmama gittik. İmam, yirmi yıl önce Mıcır'a gelmiş, burada yerleşip kalmış. Yusuf Efendi,

—Aman, dedi, senin sözünü dinlerler imam efendi...

Boyuna anlatıyor. İmamın gözleri Yusuf Efendi'ye... Derken derken, imamın gözleri bulandı, kaydı. Sanırsın başka bir dünyaya göçtü. Yusuf Efendi sustu.

İmamda ses yok...

— Aman imam efendi... Hep birlikte...

İmam sakalını sıvazladı,

— İyi olur inşallah... dedi.

Biz, uğraşa didine okula on altı çocuk alabildik. Bir gece hep kahvede oturuyoruz. Birden içeriye Sarı Musa girdi. Ama, her zamanki Sarı Musa değil... Bir canlanmış, bir telâşlı... Çırpınıp duruyor. İneği sancılanmış...

— Hayvancık ölecek ağalar... diyor.

Bir Murat Ağa'ya gidip anlatıyor, bir kahveci Hıdır'a... Sarı Musa bağırıyor:

— Murat Ağa, Murat Ağa... Bişey de canım... Bişey de de, yapalım; hayvan gidiyor be...

Murat Ağa'nın dudakları kıpırdıyor:

— İyi olur inşallah...

Kahveci Hıdır'a koşuyor:

— Aman Hıdır emmi, bildiğin bir ilâç var mı?

Kahveci Hıdır:

— Telâşlanma, diyor, neyse o olur...

— Hayvan ölecek be!...

— İyi olur inşallah...

Sarı Musa, hepsine söğüp sayıp çıktı dışarı kahveden...

Bigün kuyu başında oturuyoruz. Sarı Musa il© Hıdır da yanımızda... Bir de baktık imam, cübbesinin etekleri uça savrula koşup geliyor:

— Aman ağalar, yandım!...

Sesi titriyor, neredeyse ağlayacak. Kıpırdanan yok. İmam,

— Koş Musa, ocağına düştüm Sarı Musa... Koş! Harmanı yaktılar, harmanımı yaktılar!... diye çırpınıyor.

Sarı Musa, esner gibi:

— Dur canım, diyor, dur hele bir. Ne olmuş? Telâşlanma... İyi olur inşallah...

İmam bağırıyor:

— Ulan, ocağı batası, gayri iyisi kötüsü mü kaldı... Harmanı yaktılar diyorum. Koşsanıza...

Hıdır, uyku sersemi bir sesle:

— Ortalığı gürültüye verme, diyor; iyi olur, iyi olur inşallah...

İmam, Muhtarın dükkânına doğru koştu.

Her gece Yusuf Efendi'yi oturup dertleşiyoruz. O bana:

— Ne yapacağız? diye soruyor. Ben ona:

— Ne yapacağız? diye soruyorum.

Kış geldi. Mıcır, temelli uyuştu kaldı. Bir gece

yarısı acı feryatla uyandım. Ses kahveden geliyor. Giyinip gittim. Kahveci Hıdır ağlayıp döğünüyor. Karısını muhtarla bastırmış. Anlatıyor, bağırıyor, ağlıyor.

İmam esniyor:

— İyi olur inşallah

— Yahu, İmam...

— İyi olur, iyi olur. Hıdır Ağa... İyi olur inşallah...

— Ulan imam, inşallahı maşallahı mı kaldı? Muhtarı bastırdım diyorum. Kendi samanlığında be...

Murat Ağa:

— Sabırlı ol, diyor, Allahından bulur. İyi olur inşallah...

Hıdır köpürmüş, hepsine ağız dolusu soğuyor.

Ertesi gün, olanları Yusuf Efendi'ye anlattım.

— Kendi başına bir iş gelen canlanıyor, dedi.

Ama, ertesi gün unutuluyor. Mıcırlılar, günde beş kere ağızlarını açıyorlarsa, beşinde de «iyi olur inşallah» diyorlar. Yusuf Efendi olmasa, çıldıracağım. O da bana «Sen olmasan öğretmen, çıldıracağım» diyor.

Bahar geldi. Karlar kalktı. Bir gün muhtarın dükkânında, imam, Sarı Musa oturuyoruz. O koca Murat Ağa:

— Muhtaaar! Muhtaaar! diye bağırarak geldi.

Murat Ağa, derdinden çekirge gibi sıçrıyor. Sakallarından yaşlar süzülüyor:

— Muhtar, aman muhtar... Aslan gibi yiğit oğlum gitti... Koş muhtar!...

Murat Ağa'nın oğlunu pusuya düşürüp vurmuştan Murat Ağa hem ağlıyor, hem anlatıyor:

— Bişey de, Muhtar, bişey de...

— Ne diyek ağam... İyi olur inşallah... Başka ne diyek?...

— Ulan gavat muhtar, ulan ırz düşmanı muhtar...

— İyi olur inşallah, Murat Ağa...

— Daha bunun iyisi mi olur, alçak muhtar. Koca yiğit oğlum kanlar içinde yatıyor. Öldü be... Sarı Musa, oğlum yandı.

— İyi olur Murat Ağa, iyi olur inşallah...

Neredeyse çıldıracağım. Yusuf Efendi, o gece bana geldi:

— Bunun sonu ne olacak? dedi.

Ben, şaşırıp da,

— İyi olur inşallah Yusuf Efendi... demiyeyim mi?

Yusuf Efendi, hırsından bayılıyordu:

— Sen de mi öğretmen, sen de mi...

— Vallahi değil, tövbe değil; ağzımdan kaçtı, Yusuf Efendi...

Aradan bir zaman daha geçti. Bir sabah kahvedeyiz. Küt diye kapı açıldı. Muhtar alı al, moru mor içeri girdi:

— Aman ağalar, aman...

Hiç kimse de:

— Ne oldu muhtar? diye sormuyor.

Muhtar, saçını başını yoluyor:

— Kalkın ağalar, kalkın! Benim kızı kaçırdılar!.

Muhtar, bir Murat Ağa'nın önüne gidip dert yanıyor, bir Hıdır'a gidip anlatıyor. İmam da başını kaşıyor

— Yahu imam, kızı kaçırdılar, benim kızı...

Sarı Musa'nın sesi duyuluyor:

— Olur, olur... İyi olur inşallah Muhtar emmi...

— Murat Ağa kardeş, sana diyorum...

— İyi olur inşallah...

Bir hafta geçti geçmedi, imamın gelinini dağa

kaldırdılar. Daha sonra Hıdır'ın ikinci karısını kaçırdılar. Sarı Musa,

— Karım ölüyor, yetişin! diye bağırdı.

Sarı Musa'nın kardeşini vurdular.

En küçük bir kıpırtı yok. Çokça dürtüklenirlerse, kendilerini avutuyorlar:

— İyi olur inşallah, iyi olur inşallah...

Bir akşam üzeri mezarlığın önünden geçerken başıma bir taş geldi. Kafam yarıldı. Kanlar içinde Yusuf Efendi'ye gittim:

— Ben artık bu köyde duramam!... diye başladım. Bütün içimi döktüm. Anlattım da anlattım. Baktım, Yusuf Efendi'nin gözleri dalmış, gitmiş...

— Aman Yusuf Efendi, bişey söyle canım...

— Ne söyliyeyim oğlum, iyi olur inşallah... demez mi?

Okul tatil oldu. Ben daha bu köyde kalmam, dedim. Yusuf Efendi üzüldü, ağlıyacak gibi oldu.

— Gitme, sen de gidersen, ben burada çıldırırım... dedi.

Köyden ayrılacağım sabah, Yusuf Efendi, saçını başını yolarak kahveye geldi. Zavallının evine hırsız girmiş.

— Kim yapar bu işi?... diye soruyor.

Kimsede ses yok...

— Kim yapar? Bişey söyleyin!...

Murat Ağa:

— Ne söylesek boş, iyi olur inşallah... dedi.

Yusuf Efendi, başını duvarlara vuruyor.

— Paralar gitti... Bunun da mı iyisi olur?...

Ben, Mıcır'dan ayrıldım. Başka bir köye tâyinimi yaptırdım. İki aydır İstanbul'daydım. Dün bir de duydum, bizim Yusuf Efendi çıldırmış...

Tombul asistan,

— Vah, vah... dedi, çağırtalım da görüşün...

Biraz sonra, kırmızı yüzlü, dinç bir ihtiyarı getirdiler. Öğretmen, sesi titreyerek.

— Merhaba Yusuf Efendi, dedi.

Yusuf Efendi,

— İyi olur, iyi olur inşallah... dedi.

— Beni tanımadın mı, Yusuf Efendi?

— İyi olur inşallah...

Öğretmenin gözleri doldu:

— Nasılsın Yusuf Efendi?

— İyi olur inşallah...

Yusuf Efendiyi götürdüler. Giderken «İyi olur inşallah...» diye söyleniyordu. Öğretmen, genç asistanlara teşekkür etti.

— İyi olur mu acaba? diye sordu.

Sarışın asistan,

— İnşallah iyi olur... dedi.

Öğretmen de,

— İyi olur inşallah... dedi.

SAĞ-
SOL

ELİNİZE bir kâğıt, kalem alın, benim dediklerimi çizin. Önce kâğıdın üstüne, paralel iki çizgi çizin. Burası, İstanbul'un anayollarından Hürriyet Caddesidir. Bu Hürriyet Caddesinin karşılıklı iki yanına, caddeye dikey, üçer tane sokak çizin. Bir yandaki sokakların adı şunlar: Yandım yokuşu, Zartaban sokağı, Ha Yavrum sokağı...

Hürriyet Caddesinin öte yanında, adlarını saydığım sokakların karşısına gelen sokakların adı da şunlar: Hacı Zürfittin sokağı, Türbe çıkmazı, Selâminkavlen sokağı...

Şimdi Hürriyet caddesiyle, bu caddenin iki yanına açılmış altı sokağın birazcık da topoğrafik durumunu anlatayım. Bütün bu sokakların olduğu bölge, denize bakan bir bayır üstüne kurulmuş olduğundan, denize doğru olan sokaklar iniş aşağı, karşı sokaklar da yokuş yukarıdır. Bir yandaki üç iniş, öbür yanda-

ki üç yokuş sokağın kavuştuğu Hürriyet caddesi ise„ dümdüz bir yoldur.

İstanbul'un bayındırılmasından, sokaklarının açılıp onarılmasından sevinmeyen var mı? Herkes sevinç duyuyor. Ama, bizim sevincimiz herkesinkinden de çok. Çünkü, amcam yol müteahhididir. İki yıldır yol müteahhitliği yapıyor. Daha önce, üzerinde yürümekten başka yolla hiçbir ilgisi, ilintisi yokmuş... O şey işi yüzünden mahkemede şey edilip işinden şey yapılınca, amcam da partiye gidip, «Ben bunca yıl bu partinin herşeyine şey yaptım, şimdi bana bir iş şey yapın!» demiş. Onlar da «Yol müteahhidi ol!» demişler. Amcam «Param yok» demiş. Bu sefer partidekiler «Bu işe para istemez de ondan sana yol müteahhidi ol dedik» demişler. Amcam «Nasıl olacak?» diye sormuş. «İçine gir, bir kere işe başla, anlarsın. Biz de bu işi böyle yapıyoruz. Para isteyenin eline, borcum borçtur, diye bir senet verirsin» demişler.

Bunun üzerine amcam yol müteahhidi oldu. Beni çok sever. «Senin bu gidişle adam olacağın yok. Benim yanımda, gel sen de müteahhid ol!» dedi Biz müteahhid olduk.

Amcam: «Yarın sabah işe başlıyoruz, erkenden bana gel» dedi. Ertesi gün, hangi yolların açılıp genişletileceğine karar verilecekmiş. Amcamla bir otomobile binip yola çıktık. Daha başka otomobiller de var. Bizim otomobil, gerilerde. Öndekiler, bizimki gibi taksi değil, özel araba. Bizim taksinin şoförü, arada bir hızlanıp, otomobil sürüsünün ilerisine doğru, öndeki arabaları geçmek istiyor. O zaman amcam kızıyor:

— Şoför efendi, sırayı bozup saygısızlık etme. Şu arabanın egzos borusundan ayrılma! diyor.

Bizim önümüzdeki arabada, bizden daha büyük müteahhid varmış. Biz arabalarda, müteahhitliğimizin büyüklüğüne göre sıraya girmişiz. Gittik, gittik. Bu Hürriyet Caddesiyle yukarda anlattığım sokakların kavşak yerine gelince, en öndeki araba durdu. O durunca, öbür arabalara da durmak düştü. Herkes arabadan indi. Biz de indik. En öndeki arabadan inenlerin çevresinde toparlandık. Bir de sert rüzgâr var ki, herkes, uçmasın diye, bir elini başındaki şapkasına bastırmış. Orada herkes birbirinden üstün olduğu için, birisi, kendisinden bir üstüyle konuşurken, saygısızlık olmasın diye, kafasına bastırdığı şapkasından elini indirip öyle konuşuyor. Ama bu sefer de, elini kaldırır kaldırmaz, şapka havalanıyor. Caddenin ortasında şapkalar uçuşmağa başladı. Tetikte duranlar, şapkalarını havada kapıyorlar. Yavaşanlar, şapkalarının ardından seğirtiyorlar.

Kalabalığın içinde bir kişi var, yalnız o başkalariyle konuşurken de, şapkasını kafasına bastıran elini aşağı indirmiyor. Anlaşılan, oradakilerin en büyüğü o... Hepimiz ona doğru sokulmaya çalışıyoruz.

Herkes, Hürriyet caddesine, bu caddeye açılan sokaklara bakıp bakıp başını sallıyor, «çıçk, çıçk, çıçk...» diye dişlerinin arasından sesler çıkarıp:

— Ne bakımsızlık, ne bakımsızlık... diyorlar.

Herbiri bir üst yanından aldığı bu sözleri, bir alt yanındakine aktarıyor:

— Ne bakımsızlık, ne bakımsızlık...

— Ne bakımsız...

Herkes bu söze kendiliğinden birtakım düşünceler ekliyor:

— Bu ne ihmâl beyim...

— Olur şey değil, hiç bakılmamış...

— Allah bilir, yüz yıldır şu yollara bir kazma vurulmamıştır...

Sağ kulağımın dibinde duran,

— Çıçk, çıçk, çıçk... Aman Allahım, bu ne alâkasızlık... dedi.

— Siz buraya ilk defa mı geliyorsunuz? dedim.

— Yoo... dedi, sabah - akşam buradan geçerim. Bizim ev, şu sokağın altında...

— İlk defa görmüş gibi soruyorsunuz da...

Bu sırada, şapkasından elini kaldırmayan adam, amcama bişey söyledi. Amcam cevap vermek için saygı duruşuna geçeyim diye elini şapkadan indirince, rüzgâr şapkasını kapıp uçurdu. Amcam, şapkasının arkasından mı koşsun, yoksa cevap mı versin, bir ara şaşırdı. O şaşkınlıkla ağzından şöyle bir söz çıktı:

— Evet beyefendi... Tut ulan!... Hakkıâliniz var efendim... Koş ulan!...

Sonradan bana çıkışınca, bunların anlamını çıkardım. Amcam, ikimize birden söz yetiştiriyormuş. Ona «Evet beyefendi», bana da «Tut ulan!» diyormuş.

Ben, amcamın ne demek istediğini anlayıp da, şapkasını yakalamak için koştuğum zaman, şapka bir tramvayın tekerlekleri altında iyice ütülenmişti.

Konuşurken elini şapkasından kaldırmayanın yanındaki adam, çantasından birtakım kâğıtlar çıkardı. Kâğıtların uçları pırt pırt vurarak uçuşuyordu. Bu, mühendis olacaktı. Rüzgârdan bitürlü kâğıtları açamıyordu. Eli şapkasında duran adam,

— Anlaşıldı, dedi.

Yerden bir taş alıp, «Ha Yavrum Sokağı» na doğru fırlattı. Taşın düştüğü yeri eliyle göstererek,

— İşte, taşın düştüğü yere kadar yolun seviyesi indirilecek, bu sokakla Hürriyet caddesi bir seviyede olacak... dedi.

Şapkasını tutan sağ eliyle taşı atmıştı. Şapka da sağ elin baskısından kurtulunca, bunu fırsat bilip havada uçmağa başladı. Rüzgâr, yokuştan denize doğru estiği için, taşı atan, Ha Yavrum yokuşuna dönünce, şapka da ters yana, Selâmünkavlen sokağına doğru uçtu. Biz de hep birden şapkanın arkasından koşmağa başladık. Şapka, havada zikzaklar çizerek inip çıkıyordu. Bizler de, topa kafaya çıkan futbolcular gibi, uçan şapkayı yakalamak için sıçrayıp duruyorduk. Bütün marifet, yere düşüp tozlanmadan, şapkayı havadayken avlamaktı. Şapka da bunu biliyormuş gibi, alçalıp alçalıp, tam elimize değecekken uçup yükseliyordu. Bir ara sağ elimin uzun parmağının ucu şapkaya değer gibi oldu. Ama, kalabalıktan birisi, şapkayı ben yakalayacağım diye kıskançlığından, kambura yatıp beni yere devirdi. Adamın yaptığı favui, ne kendisine yaradı, ne bana... Şapka sert bir pike ile Selâmünkavlen sokağına konup, iniş aşağı seke seke koşmağa başladı. Bir kere yere düştükten sonra, şapka değil Arap atı olsa elimizden kurtulamazdı. Hep birden, birkaç yüz metre arkasından koştuktan sonra, koşuşanlardan biri şapkayı yakaladı. Ondan da açıkgöz olan başkası, şapkayı kapmak için saldırınca, şapkanın kordelâsı birinin, şapka ötekinin elinde kaldı. Götürüp şapkayı sahibine verdiler. Şapkanın sahibi, kızgın kızgın Selâmünkavlen sokağına baktı.

— Bu sokak da yükselsin... dedi.

Sokak bu kadar iniş olmasa, şapkayı yakalamak daha kolay olacaktı. Rüzgârda uçuşan şapkaları tutabilmek için, sokak, doldurulup yükseltilmeliydi.

Sonra otomobillere binilip gidildi. Akşam amcam bana kızdı:

— Şöyle kaleciyim, böyle kaleciyim diye atıp tutuyorsun. Marifet topu tutmak değil, şapkayı yakalamak...

Ertesi gün, amcam ve daha da başka yol müteahhitleriyle, alçaltılacak olan «Ha Yavrum Yokuşu»na geldik. Burada yol müteahhitleriyle mühendisler arasında atılan taş ve taşın düştüğü yer üzerinde büyük bir anlaşmazlık çıktı. Herkes, taşın düştüğü nokta olarak ayrı ayrı yerler gösteriyordu. Birisi, dört-beş kilometre kadar uzakta bir ağacı gösterip,

— Çok iyi biliyorum, taş buraya düştü... dedi.

— Oraya taş değil, kurşun gitmez... Bir saatlik yola taş atılır mı? diye karşı koydular.

Adam:

— Atan atar, dedi, bu iş, atıcıya göre değişir.. Yâni ne demek istiyorsunuz, buraya kadar taş atamaz mı?

— Daha uzağa bile atar istese... Ama, münasip görmediği için atmadı. Taş buraya düştü...

Amcam:

— Taş işte burada... Boşuna çekişip durmayın... dedi.

Hepimiz, amcamın gösterdiği taşın yanına gittik. Bu, yere gömülü, bir çeki taşıydı. Amcama

— Kaldır taşı... dediler.

Amcam, zorlayıp taşı yerinden kıpırdatamayınca:

— Kalkmaz, dedi. Hızla gelip toprağa saplanmış...

Başka birisi, bir tuğla parçası eline almış:

— İşte, taş buydu... diyor.

Herkes, işine gelen yerden eline bir taş almış-

tı. Uzun çekişmelerden sonra, Ha Yavrum sokağının yükselecek bölümü anlaşıldı. Selâmünkavlen sokağı da, olduğu gibi yükseltilip Hürriyet caddesiyle bir düzeye getirilecekti.

Bu iş eksiltmeye konuldu. Bîr müteahhidin üstünde kaldı. O müteahhid, bu işi başka bir müteahhide devretti. Bu devir işinden yüz bin lira kazanmış. İkinci müteahhit de, yetmiş bin lira kazançla işi, kendisinden sonra gelen müteahhide devredip, yakasını sıyırdı. O müteahhit de başka birine devretmiş... Devir devir derken, amcama kadar geldi. Amcama:

— Nasıl olsa, senin bu işi yapmak için paran yok. Sana açıktan yirmi bin verelim de, aradan çekil, işi bize devret, dediler.

Amcam, gözü paraya doymayan bir adam olduğundan, «Paralı bir ortak bulur, işi kendim yapar, daha çok kazanırım» dedi. Para koyacak bir ortak buldu.

İşe başladık. Bize söylendiği gibi, Ha Yavrum sokağını iki metre aşağı indirdik. Selâmünkavlen sokağını da üç metre yükselttik. Biz bu işi, hesaba göre, Hürriyet caddesiyle, Selâmünkavlen ve Ha Yavrum sokakları arasındaki seviye farkını azaltmak için yapmıştık. Ama iş bittikten sonra bir de bakıldı ki, Ha Yavrum sokağı, Hürriyet caddesinden bir metre aşağı düşmüş... Selâmünkavlen sokağına gelince, o da Hürriyet caddesinden birbuçuk metre yukarda kalmış... Yâni durum şöyleydi: Eskiden Selâmünkavlen'den çıkan arabalar, Hürriyet caddesini geçip Ha Yavrum yokuşuna çıkarlardı. Şimdi, karşılıklı iki sokaktan ne inebiliyorlar, ne çıkabiliyorlardı. Yayalara gelince; onlar Ha Yavrum sokağının dik setinden Hürriyet caddesine atlıyorlar, sonra Hürri-

yet caddesini geçip, Selâmünkavlen sokağının duvarına tırmanıyorlardı.

Biz, karşılıklı Ha Yavrum sokağı ile Selâmünkavlen sokağının seviyelerini Hürriyet caddesine uydurmaya çalışırken, başka müteahhitler de aynı işi başka sokaklarda yapıyorlardı. Zartaban yokuşu ile Türbe çıkmazı, Yandım yokuşu ile Hacı Zürfittin sokağı karşı karşıya idiler. Bizim altımızdaki sokağın müteahhidi, bizim yapacağımızın tam tersini yapmıştı. Zartaban yokuşu, Hürriyet caddesinden büsbütün yukarda, Türbe çıkmazı da büsbütün aşağıda kalmıştı. Ondan sonra gelen müteahhidin yaptığı, daha başkaydı. O, hem Hacı Zürfittin sokağını, hem Yandım yokuşunu yükseltmiş, ikisinin arasında Hürriyet caddesi, dere yatağı gibi çukurda kalmıştı. Kısacası, Hürriyet caddesinden ne sağa, ne sola sapıtabiliyordu. Herkes, Hürriyet caddesinden gitmek zorundaydı.

Bunun üzerine, ne yapılacağı düşünüldü. Şu kararara varıldı: Sokakların yükseltilme ve azaltılmalarında düzeltme yapılacaktı. İş eksiltmeye konuldu. Bir müteahhidin üstünde kaldı. O, bilmem kaç yüz bin lira kazançla işi başkasına devretti. Yine devir devir amcama geldi. Amcama:

— Al otuz bin de, işi devret... dedilerse de, amcam kazancın tadını aldığından, işi bırakmadı. Sokakları, verilen ölçüye göre alçalttık, yükselttik. Durum şöyleydi: Hürriyet caddesi ortada dimdik kalmış, Selâmünkavlen sokağı da, Ha Yavrum sokağı da çukura inmişti. Amcam:

— İyi ki, iş çabuk bitsin diye, Selâmünkavlen sokağını istenilenden bir metre daha az indirdim. Yoksa sokak, kuyu gibi aşağıda, cadde de minare gibi yukarıda kalacaktı... dedi.

Türbe çıkmazı büsbütün kapanmış, sokak diye bir şey kalmamıştı. Yandım yokuşu yine yokuştu ama, tersine yokuş olmuştu. Tepesi aşağıya gelmiş, aşağısı tepe olmuştu.

Bunun üzerine, yeni bir karar verildi: Sokaklar, ilk önceki durumlarına getirilecekti. Amcam, beşinci el müteahhit olarak işi aldı. İki ay çalıştıktan sonra durum şuydu: Ha Yavrum sokağı iyice aşağı indirilmiş, kanalizasyon boruları, elektrik telleri gibi havada asılı kalmıştı. Selâmünkavlen sokağı o kadar yukarı çıkmıştı ki, dayanak duvarları yapılmaz, yolun iki yanına beton babalar, demir parmaklıklar konulmazsa, bu sokaktan gidiş-geliş tehlikeli olabilirdi.

Zartaban yokuşu o kadar aşağı indirilmişti ki, sokağın dibinden su çıkıyordu. Buralarda oturanlar, yukardan Zartaban sokağına uzun iplerle kova sarkıtıp su çekiyorlardı. Söylendiğine göre bu yaz İstanbul, bu yüzden ilk defa su sıkıntısı çekmiyecekti. Hacı Zürfittin sokağının dibinden de su çıkmıştı ama, bu su tuzluydu. Çünkü sokak, bilenlerin söylediğine göre, deniz seviyesinden iki buçuk metre aşağı düşmüştü. Bu sokaktan geçiş, ancak gondolla mümkün olabilecekti.

Türbe çıkmazı bir yayla olmuştu. Bir Amerikalı, bu yaylanın üstüne bir otel kurmayı teklif etmişti.

Bu karmakarışık durum karşısında herkes şaşırdı. Yeniden işe girişildi. Alçakta kalan sokaklar dolduruldu, yüksekte kalanlar indirildi. Ama iş çığrından çıkmış, bir kere düzen bozulmuştu. Ve biz ne kadar uğraşırsak uğraşalım, eskiden Hürriyet caddesine açılan yan sokakları, bir türlü caddeye bağlayamıyorduk.

En iyi karar, sanırım şu son karardı: Yan sokak-

ları bir türlü Hürriyet caddesine uyduramadığımıza göre, Hürriyet caddesini yan sokaklara uyduracaktık. İşte asıl bundan sonra ipin ucunu kaçırdık. Hürriyet caddesinin yüksek başından aldığımız toprakları, alçak olan alt başına taşıyıp dolduruyorduk. Bu çalışmanın sonunda cadde öyle bir duruma geldi ki, üstünden hiç bir vasıta geçemez oldu. Yayalar bile zor gidip geliyordu. Geometride bilinen ne kadar çizgi biçimi varsa, hepsi Hürriyet caddesindeydi: Düz, eğri, yamuk, yumru, kırık... Burası yol olarak değil ama, öğrencilere topografya engebelerini, geometri biçimlerini göstermek için kullanılırsa, bir işe yarardı.

Toprakları yüksekten alıp, alçak yeri dolduruyoruz, caddenin üstbaşı bozuluyor. Alçaktan alıp, yükseğe yığıyoruz, altbaşı bozuluyor. Tersini yapıyoruz, ortası bozuluyor. Düzelen bir şey yok; ne yapsak bozuluyor. Biz düzeltmeğe çalıştıkça, yol büsbütün bozuluyor.

Caddeler, sokaklar köstebek yuvasına döndü. Baktılar, işin içinden çıkılamayacak, bitürlü karşılıklı iki sokağın ağzını caddeye getiremiyoruz. O zaman, Hürriyet caddesinin altından tünel açıp Selâmünkavlen sokağı ile Ha Yavrum sokağını birleştirelim, dediler. Bu olurdu. Ama, Zartaban yokuşu île Türbe çıkmazı, Hürriyet caddesinden yukarda kaldığından, bu iki sokağı birleştirmek için, Hürriyet caddesinin üstünden köprü geçirmek gerekiyordu. Ondan sonra gelen sokağın durumu, daha da karışıktı. Hacı Zürfittin sokağı aşağıda, Zartaban sokağı yukarda kalmıştı. Bu iki sokağı, ne köprü, ne de tünel birleştirebiliyordu. Buraya da merdiven yapılacaktı. Yâni, Hürriyet caddesi şöyle olacaktı: Tünel, köprü, merdiven, yine tünel, köprü, merdiven...

İşe başlandı. Üç ay sonra sonuç şöyleydi: Yukarıya doğru yapılacak merdiven aşağı doğru yapılmıştı. Yâni merdiven, toprağın dibine inip kalıyordu. Farkına varılmamış olsaydı, bu merdiven arzın merkezine doğru inecek, belki de dünyanın öbür ucundan çıkacaktı. Öteki merdiven de iniş merdiveni olacakken, çıkış merdiveni olarak yapılmıştı. Yanlışlık erken anlaşılmasa, merdiven yıldızlara doğru çıkacaktı. Tüneli de, Hürriyet Caddesi'nin üstüne, köprüyü altına yapmıştık. Caddenin üstünde kümbet gibi bir koca tünel duruyor, caddeyi bütün geliş-gidişe kapıyordu. .

İşler böyle karmakarışık bir duruma gelince, yol müteahhitleri toplandılar; «Artık bu işi biz bırakalım da, bu işten bir anlayana verelim» dediler.

Amcam :

— Tam zamanında bırakıyoruz. Yüzümüzün akıyla kurtulduk. Az daha yüzümüze gözümüze bulaştıracaktık da, başımız derde girecekti, dedi.

Bu işten anlayanlar işi üzerlerine aldılar. Bunlar, işi oldukça yoluna koydular. Yalnız ufak-îefek aksaklıklar olmuştu. Sokaklar caddeye bağlanmıştı ama, Selâmünkavlen sokağındaki evlerin sokak kapıları kaldırımdan o kadar yukarda kalmıştı ki, ancak iki duvar merdivenini birbirine ekliyerek evlere girebiliyorlardı. Daha pratik olması için, kimileri çıkırıklı makaralar yapmışlardı. Asansör gibi bir sepete giriyorlar ve makaralı ipe tutuna tutuna kendilerini yukarıya çekiyorlardı. Ha Yavrum sokağındaki evlerin beşinci kat pencereleri de sokak kapısı olmuştu. Dördüncü kata kadar olan evler toprağın altında kalmıştı. Bir selvi ağacının tepesi, topraktan dışarı çıkmış ebegümeci otu gibi görünüyordu.

İş bu kadar düzelmişti ya, gerisi kolaydı. Şimdi

yapılacak iş, bir sokaktaki toprakları taşıyıp, öteki sokağa doldurmaktı. Bu işi de yine amcam üzerine aldı. Beni çok sevdiği için,

— Bu işi sana devredeyim, sen de birkaç kuruş kazan, dedi.

Yapacağım işi sordum.

— Sağdaki sokağın topraklarını kaldırtıp, soldaki sokağı dolduracaksın, dedi.

Ben de tıpkı onun dediği gibi yaptım. İş bitti. Ha Yavrum sokağında oturanlar, «Evlerimiz toprağın altında kaldı. Dışarı çıkamıyoruz» diye beni şikâyet etmişler. Belediyeden kontrola geldiler.

— Hangi sokak? diye bana sordular.

Çünkü, Ha Yavrum sokağı tümüyle toprağın altında kaldığı için, hiç belli olmuyordu. Ama ben, ilerde belki birisi adres sorar diye, yolun altında kalan sokağı, asfaltın üstüne bir beyaz çizgi çizip belli etmiştim. Fen Mühendisi:

— Yahu, sen yanlış sokağı doldurmuşsun, dedi, doldurulacak sokak Selâmünkavlen sokağı idi. Bu sokak dolmayacak, seviyesi indirilecekti.

Ben de:

— Bana sağdaki sokak dolacak, dediler... dedim.

Mühendis:

— Evet, sağdaki... dedi.

Kolumu sağa uzatıp:

— İyi ya, işte, dedim, Ha Yavrum sokağı sağda değil mi?

Mühendis benim karşıma geçip, sağ elini uzattı:

— Bak, sağ burası, Selâmünkavlen sokağı... Bu sokak solda kalır, dedi.

Karşıkarşıya durunca, onun sağı, benim solum, olmuştu.

— Bana, ne yana dönüleceğini söylemediler ki, yalnız sağdaki sokak dediler.

Ben önceden doldurulmuş olan sokağı bir daha doldurup, iyice gömmüşüm.

Şimdi bana bu zararı ödeteceklermiş. Herkes bu kadar yanlışlık yapar, kimse bişey demez; ben kırk yılın başında bir küçücük yanlışlık yaptım diye, zararı bana ödetmeğe kalkarlar. Ben de «Selâmün-kavlen Sokağı» yazılı Belediye levhasını söküp, Ha Yavrum sokağının duvarına astım. «Ha Yavrum Sokağı» levhasını da öteki sokağa...

Ertesi gün Mühendis yine geldi. Bir o levhaya baktı, bir bu levhaya baktı:

— Tamam yahu, dedi, doğru yapmışsın. Hiçbir yanlışlık yok...

Bu işi de böylece kapayıp, yol müteahhitleri arasına ben de katıldım...

ALTI KİŞİYE BİR KADİN

Hapisanede gün doldurmanın en iyi yolu, kendi dertlerini unutmak için, başkalarının dertlerini dinlemektir. Onun için, akşam sayımı yapılıp da demir kapılar sürgülendikten sonra içerdekiler, yeni gelecekleri beklerler. Meraklı bir bekleyiştir. Her gece 20-30 kişi gelir. Yüzleri nasıl birbirine benzemezse, maceraları da birbirine benzemez.

Kimisi gelir gelmez anlatmaya başlar; kimisi de bir-iki susar, sonra da durmadan anlatır.

O gece gelenler arasındaki altı kişi suç ortağıydılar; hiçbişey de anlatmıyorlardı. İçlerinden beşinin, az-çok bir çevrenin kişileri oldukları, giyinişlerinden, konuşmalarından belliydi. Ama, Burhanettin Bey denilen yaşlı-başlı, efendiden adam, bunların arasına hiç yakışmıyordu. İkide bir, etüve sokulduğu için bumburuşuk olan elbiselerine bakıyor, sapının teki kırık gözlüğünü, düştükçe, burnunun üstüne

yerleştiriyordu. Aralarında bir de yaşlı taşralı vardı. Ona Hacı Celil diyorlardı.

Karantina koğuşunun ağası, yeni gelenleri çay ocağına çekip hepsine, geçmiş olsun, dedi. Birer çay verildi. Sonra, «Allah kurtarsın» diye Meydancı önlerine tabak tuttu.

Öbürlerinin neden hapishaneye getirildiklerini öğrendik. Ama, o altı kişinin neden tutuklu olduklarını öğrenemedik. Kaçakçılık yaptıkları akla geliyordu. Yalnız içlerinden biri, yırtık pabuçlu, ceketsiz bir delikanlı,

— Karı dalgası... diyordu.

Şu yaşlı-başlı Burhanettin Bey'in, bu beş kişiyle birlik nasıl bir «karı dalgası» olabilirdi?

Böyle durumlarda hiç üstüne düşmeyeceksin. Birkaç gün geçince, dertlerini anlatacak birilerini ararlar.

Onların içinde ilk yanıma sokulan, sırtının solundaki kamburdan, bir elinde ağır bir şey taşırmış gibi yan yan yürüyen delikanlı oldu. Fethi adındaki bu delikanlı, İstanbul'a geleli sekiz ay olmuş. Üç ay dolaştıktan sonra, Tophane'deki otellerden birine kâtip olmuş. Olayı şöyle anlatıyor:

— Bir akşam otele bu Hacı Celil geldi. Deftere kaydını yaptım, Belediye beyannamesini doldurdum. O gece otelde kaldı. Ertesi gün baktım, o yana dönüyor, bu yana dönüyor. Bir kahveye giriyor, bir odasına gidiyor. Herifin bir derdi var. Otel kâtipliğinde artık biz bu herifleri iyice belledik ya, gelgelelim Celi! Efendi'ye bir türlü yakıştıramıyorum. Herif hacı...

Bizim otelin altta bir de kahvesi var. Kahvenin garsonu Ali geldi.

— Oğlum Fethi, bu Celil Efendi'nin bir derdr var. Gemiş Mustafa'ya söyliyelim de, şu adamın derdine baksın, dedi. Baksana, adam fır fır dönüyor. Yazık fukaraya...

— Eşek arısı sokmuş gibi dolandığını görüyorum ama, bunun derdi başka olacak oğlum, dedim, adam bir kere hacı... Sonra da elli beş yaşında. Hem de evli... Nüfusunda yazıyor. Böyle bir adam *karı* derdine düşer mi?...

Garson Ali,

— Ulan avanak, dedi, asıl dert bunlarınki... Bunlar kimseye açılamaz, yanar döner dururlar. Baksana, herif nasıl canavarlaşmış. Gözleri projektör gibi işiyor. Sen şu Gemiş Mustafa'yı gör de söyle. Herifin derdine derman bulsun.

Gemiş Mustafa denilen, namlı bir karı tellâlı.

Bir akşam kahvede oturuyor bu Celil Efendi... Burnunu kahvenin camına dayamış, yoldan geçen kadınları aç gözüne meze yapıyor. Garson Ali'ylebiz, buna yanaştık. Dereden tepeden konuşurken bu, iyice açıldı.

Ali,

— Bir iş için mi İstanbul'a geldiniz? dedi.

Celil Efendi.

— Şükür işi bitirdik, şimdi gözümüz başka işlerde ama, buranın acemisiyiz. Şu gurbet yerde bir elimizden tutup yol gösteren arkadaşımız da yok, kör olsun... dedi, bir göz kırptı.

Garson Ali,

— Dönüş ne zaman Celil Efendi? diye sordu.

— Kısmetimizi bekliyoruz. İstanbul'a gelmişkentatlısından bir iş görelim de öyle dönelim dedik hani...

İyice açıldı. Nasıl olsa memleket uzak. Yalnız kimse duymayacak.

Garson Ali,

— Sen hiç merak etme, bizden lâf çıkmaz... dedi.

Celil Efendi'nin bir şartı var: Kadın ille sarışın olacak...

— Yarın gece bir âlem yaparız, dedim.

Hemen koştum Gemiş Mustafa'ya.. Nerden bulacaksın, yazıhanesi yok, dükkânı yok.. Gemiş Mustafa seyyar bir esnaf.. Uğradığı yerlere haber bıraktım, gelmedi. Ertesi sabah bunu, kaldığı otelde buldum:

— Aman Gemiş, insaniyetliğini göster, Anadolu'dan bağrı yanık bir vatandaş geldi, ne istersen verecek. Yeter ki sarışın olsun... dedim.

Gemiş,

— Altı yüz kâğıdını keserim, dedi.

— Höst! diye bağırdım, ulan tapusuyla tarla mı alıyoruz?

Gemiş,

— Piyasa durgun, dedi, korkunç bir buhran var. Geçen gece ahlâk zabıtası yine bir coştu. İstanbul'da basmadık ev, otel, bar bırakmadı. Bütün kadınları topladılar, hepsi hastanede... Onun için piyasadan kadın çekildi. Bu sıkıntı on beş gün sürer, sonra yine bollaşır.

Garson Ali'ye gittim.

— Arkadaş, bu cümbüş altı yüz lira ister, dedim.

Ali'nin gözleri döndü.

— Arkadaş, bu işi kendimiz yapalım. Elin karı tellâlına ne diye havadan kazandıralım, dedi.

— Yahu, adımız çıkar, dedim.

— Bir işi bir kere yapmakla bir şey icap etmez,. Hem biz, bu işin parasında değiliz, kendimiz de eğleniriz, dedi.

— İyi dedim arkadaş, sarışın kadın nerden bulacağız?

— İşte bir orası zor...

Zor ya.. Celil Efendi'nin bağrı yanık da, bizim değil mi? Şu içimi aç da bak, Yavuz'un bacası gibi tüter dururum.

Garson Ali,

— Bir kere Destancı Zeki'ye soralım, o bulur belki... dedi.

Zeki, yollarda şarkı okuyarak destan satar. Bizim otelin de devamlı müşterisi...

Destancı Zeki'ye işi açtık.

— Elimde bir şey var ama, yüksek ailedendir. Korkutmazsanız olur bu iş... dedi.

— Yahu arkadaş, biz canavar mıyız, bizden neden korksun?

— Yüksek aileden kardeşim. İyice yıkanın, giyinip kuşanın... Karı sizi görünce ürkmesin...

Destancı Zeki'nin söylediği muhallebicide buluşacağız. Ne olur, ne olmaz, hazırlıklı bulunsun diye, Celil Efendi'ye de durumu anlattık. Hepimizi bir korkudur aldı. Yüksek aileden kadın görmemişiz, ayıp değil ya... Ben, iyi kalpli otel müşterilerinden birinden bir eğreti elbise uydurdum. İçimizde en kibarı Celil Efendi. Muhallebiciye gittik. Destancı Zeki'yle yüksek aileden kadın orda... Aman. efendim, buna kadın değil, insan demeye bin şahit ister. Karının bir gözü hiç yok, öbürü de mercimek kadar küçül-

müş. Ağzı sola, burnu sağa çarpılmış. İki omzunun» arası iki karış yok. Suratına bakanın kırk yıl işi uğursuz gider. Kadın, elini uzattı, hepimizin elini sıktı:

— Suzan...

Her şeyi bir yana, suratına bakılacak gibi değil ama, kadın kırıtmasını iyi biliyor...

— Suzan... derken sesini bir titretiyor, yahu sen bu cilvenin üniversitesinde mi okudun be...

Suzan, Destancı Zeki'ye bizi gösterip,

— Hepsi bu kadar mı? dedi.

Zeki:

— Çok mu? dedi.

— Yok, onun için değil; daha gelecek var mı, diye sordum, dedi.

Garson Ali yavaşça Celil Efendi'nin kulağına,

— Nasıl beğendin mi? diye sordu.

Celil Efendi,

— Beğenmesine beğendim, velâkin rengi gözümü tutmadı. Bunun hiç sarışını yok mu? dedi.

Ali, Celil Efendi'nin arzusunu Destancı Zeki'ye o da kadına fısıldadı. Kadın:

— Peki, uyuşursak olur, dedi.

Pazarlık ettiler. Kadın, peşin yüz elli lira aldı. Akşamın sekizinde yine muhallebicide buluşacağız. Kadın gitti. Celil Efendi,

— Yüksek aile karısına karşı mahcup olmayalım. Ben saat sekize kadar hamama bir daha gidip, yıkanayım geleyim... dedi.

Garson Ali de,

— Ben de bir daha traş olayım, diye berbere gitti.

Biz, Destancı Zeki'yle vakit öldürmek için gezi-

yoruz. Birden, bizim köyden Yunus'u görmiyeyim mi? Sarıldık, öpüştük.

— Ulan Yunus, burda ne ararsın?

Köyden çıkalı iki ay olmuş, burda bir iş ararmış. Buna iyice çıkıştım:

— İnsan beni gelip görmez mi? Seni bu gece bir iyi eğlendireyim de İstanbul'u öğren. Yarın seni bir işe yerleştiririm.

Sekize çeyrek kala muhallebicide buluştuk. Sekiz buçuk oldu, Suzan yok... Celil Efendi işkillendi:

— Yahu, karı yüz elli lirayı alıp bizi dolandırmasın...

Destancı Zeki:

— Senin bildiğin karılardan değil, yüksek aileden, yapmaz öyle şey... derken, sapsarı bir kadın gelip yanımıza oturdu. Kırmızı entarisiyle kör gö?ü olmasa, kim olduğunu tanımayacağım. Kara yağız kadın, gidip boyanmış, sapsarı olup gelmiş...

— Verdiğiniz yüz elli masariftir, hesaba dahil değil... dedi.

Ağzının suyu akan Celil Efendi,

— Helâl olsun ciğerim... dedi.

Şimdi nereye gideceğiz? Kadın hiç bir yeri beğenmiyor:

— Ben, yüksek sosyeteden bir kadınım; basarlarsa intihar ederim, diyor.

— Nereye gideceğiz?

— Yıldız Palas'a...

Yıldız Palas dediği, yani geceleyin gökyüzünde yıldızların göründüğü açık hava, kırlık bir yer.

Celil Efendi paraları verdi. Destancı Zeki on beş şişe rakıyla öteberi aldı. Dolduk bir otomobile, yolda indik. Kıra doğru gidiyoruz.

— Burası neresi?

— Burası Hürriyet Tepesi, burada her bişey serbest...

Celil Efendi,

— Hürriyet olduğu iyi ya, dedi, tepede olmasaydık. Gözden uzak, hürriyetli bir çukur yok mu?

Kadın, babasının tarlası gibi buralarını karış karış biliyor. Girdik bir çukura... Hakikat, Yıldız Palas... Başladık içmeğe... İç de iç... Bu Suzan denen yüksek aile kadını ne oynarmış bey... Yalnız bir kusuru var; ayağının biri kısa... Celil Efendi de coştu mu... Destancı Zeki dersen, adam değil, çalgı takımı... Burnunda zurna, karnında davul, yanağında dümbelek çalıyor. Celil Efendi'yi Suzan göbek atıyorlar, biz de el çırpıyoruz...

Bizim hemşeri Yunus yere yıkıldı.

— Ulan, neyin var?

— Aman ağam, iki gündür açtım, şişeyi dikince feleğimi şaşırdım. Bu zıkkımı hiç içmiş değilim..

Suzan hem oynuyor, hem şişeleri ağzımıza dayıyor. Bir de baktım, Garson Ali bacakları tepede şu yana devrilmiş, kusar ha kusar... Bir zaman sonra sesi, soluğu kesildi. Derken, Destancı Zeki de çarpılıp düştü. Benim beynim, başım dönüyor. Celil Efendi'nin horultusunu memleketteki karısı duyacak.. Herif, telgraf vurur gibi horluyor.

— Suzan! diye bağırdım.

Ses yok, kadın, iki taşın arasında sızmış. Ay ışığı da vurmuş, o cenabet olmuş bir melek... Aramızda beş adım var, yok.. Ama o beş adımı alamıyorum ki, yanına varayım...

Suzan muzan derken, sızmışım. Bir feryatla uyandım ki, sabah olmuş, güneş tepede, Suzan da.

— İmdaat! Cankurtaran yok muu? Namusuma tecavüz ediyorlar!... diye bağırıyor.

Hep uyandık, fırladık ayağa.

— Sus ulan!...

Susmaz. Vallahi karıya elimizi değmiş değiliz. Hepimiz sızıp kalmışız. Herkes sarhoşluktan burnunun yerini bulamıyor; kadının yerini kim bulacak...

— Yahu bayan, etme, eyleme, bağırma!...

Bağırır. Karının sis düdüğü gibi sesi var. Bütün İstanbul duyacak.

— İmdaaat!... Irzıma, namusuma...

Hay senin ırzına da, namusuna da... Aklın akşamdan beri nerendeydi? Gün ışıyınca mı namusun, aklına düştü?..

— Ulan Hanımefendi, ayağını öpeyim, kurbanın olayım, bağırma!..

Celil Efendi, ayaklarına kapanmış, yalvarır.

— Aman Suzan Hanım, ocağına düştüm...

En sonunda ben,

— Arkadaşlar, bu yüksek aile karısını burda bırakıp kaçalım, yoksa başka türlü kurtulamayız, dedim.

Demeğe kalmadı, ordan bu Burhanettin Bey denen ihtiyar çıktı. Sabah sabah işine gidermiş. Kadının feryadını duyup koşmuş. Suzan, bu ihtiyarı görünce,

— Beybaba, beni kurtar!.. diye bağırmağa başladı.

Burhanettin Bey de bize dönüp,

— Alçak ırz düşmanı canavarlar! diye üstümüze yürümez mi?

— Efendi, git yoluna, iş senin bildiğin gibi değil...

Derken bey, candarmalar kadının sesini duymuşlar. Beş candarma bizi kuşattı. Bizi kıskıvrak yakalayıp karakola götürdüler. Kadın bizden davacı.

— Altısı da sabahacak ırzıma geçti, diyor.

Ulan, sende ırz nerde? Dinletemedik, altımızı da işte buraya attılar...

Otel kâtibi Kambur Fethi'den sonra öbürlerini de dinledim. Hepsinin anlattığı birbirini tutuyordu. Celil Efendi,

— İtibarım, iki paralık oldu, bir daha memlekete gidemem, diyordu, yahu, karıya parmağımın ucu değse neyse ne... İstanbul'a gidip dönenler, şöyle ettik, böyle ettik, böyle yaptık diye anlatıyorlar. Hani ben de şeytana uyup heveslendim. Otuz yedi senedir İstanbul'a gelmemişim. Bizim memleket neresi, İstanbul neresi... Kimse duymaz, namusumuza *toz* konmaz, dedik. Bütün gazeteler «Irz düşmanı canavar» diye yazdı. Yahu, bir de kadını görsen, tükürüğüne acırsın da, suratına tükürmezsin. Ben hani, bir muhabbet olsun, dedim.

Garson Ali, kadının en azından kırk yaşında olduğunu söylüyordu. Ama, bu olaydan az önce kadın yaşını mahkeme kararıyle küçültmüş, on yedi buçuk yaşında olmuş...

— Altı ay sonra olsa, kadın on sekizini bitirecek, az ceza yiyecektik, diyor.

Benim anlamadığım, Burhanettin Bey'in neden cezaevinde olduğuydu. Olayı onun ağzından da dinledim. Kadın, candarmalar gelince,

— Bu ihtiyar da onlarla beraberdi. Benim ağzımı bağlayıp otomobille kaçırdılar. Sabaha kadar alıkoydular. Önce bu ihtiyar namusumu kirletti, sonra da öbürleri... diyormuş.

İşin tuhafı, öbür beş kişi de Burhanettin Bey'in beraber olduğunu söylemişler...

Destancı Zeki'ye,

— Neden böyle ifade verdiniz? diye sordum.

— Ne yapalım, dedi, biz avukat tutamıyoruz. Burhanettin Bey nasıl olsa avukat tutar. Hepimiz suç ortağı olduğumuzdan, onun avukatı bizi de mecburî müdafaa eder, bizim de cezamız iner.

Zavallı Burhanettin Bey, beş suç ortağiyle hiç konuşmuyordu. İkinci mahkemeye çıkacakları gün,

— Bu rezalete dayanamayacağım, intihar edeceğim, dedi.

Burhanettin Bey'in iki oğlu, üç kızı var, hepsi de evli barklı. Büyük oğlundan olan torunu üniversiteyi bitiriyormuş. Adam yerin dibine geçiyor. Gazetelerde «Yedi torun sahibi bir adam, 17 yaşında bir kızı kaçırıp kirletti» diye onun da adını yazdılar, resimlerini bastılar.

Avukatı gelmiş, konuşmuşlar.

— Avukat bir akıl verdi ama, bakalım söktürebilecek miyiz... dedi.

Mahkemeye dördüncü çıkışlarıydı. Akşam döndüler. Biz de hapisane avlusunda volta vuruyorduk. Candarmalar, altı suç ortağının kelepçelerini çözdü. Bunları kapıaltına bıraktı. İç kapıdan girer girmez, beşi birden, en başta Hacı Celil, Burhanettin Bey'in üstüne atılıp, zavallıyı döğmeğe başladılar. Ellerinden adamı zor kurtardık. Kızmaları şundanmış: Burhanettin Bey, mahkemede ayağa kalkmış,

— Efendim, demiş, şimdiye kadar yalan söyledim. Kanundan kaçmak olmaz. Şimdi doğrusunu söylüyorum. Ben, bu Suzan Hanım'la uzun zamandan beri sevişmekteydim. Ama Suzan Hanım, yaşlı oldu-

ğum için beni beğenmiyordu. Ben, onsuz yaşayamayacağımı anladım. Ne yapayım, gönlüm taze... Burda gördüğünüz beş kişi de benim can-ciğer arkadaşlarımda. Mesleyi kendilerine açtım: «Arkadaşlar, ben bu aşk yüzünden canıma kıyacağım. Hakkınızı helâl edin» dedim. Onlar da bana: «Vay, ne demek olsun, arkadaşlık öldü mü? Karı dediğin her zaman bulunur, senin canın bulunmaz. Biz, o kızı senin için kaçırırız. Sen bir gece muradına erdin mi, aşkın da söner» dediler. Biz bu beş arkadaş birlik olup, Suzan Hanımı benim için kaçırdık. Bunlar, benim suç ortağımdır. Ama benim niyetim ciddî efendim. Ben, Suzan Hanım'la evleneceğim...

Burhanettin Bey, hâkimlere böyle söyleyince, öbürleri şaşırmışlar.

Destancı Zeki,

— Namussuzum yalan söylüyor, diye bağırıyordu. Yahu, karıyı bir kere ben buldum. Bu moruk karıyı tanımaz. Ne zaman görmüş de sevmiş... Bizi dersen, o sabaha kadar yüzünü görmüş değiliz...

Otel kâtibi Kambur Fethi,

— Deli olacağım yahu, diyordu, bu herif nerden arkadaşımız olur?..

Ondan sonraki celsede iş büsbütün değişmiş. Hacı Celil Efendi, hâkimlere,

— Efendim, demiş, bu arkadaşların hiç suçu yok. Onlar, bir insaniyetlik gösterip Suzan Hanımı kaçırmak için bana yardım ettiler. Onlarınki bir arkadaşlık. Suzan Hanıma el bile dokundurmadılar. Ben Suzan Hanımla yatarken, onlar gözcülük ettiler..

Sonradan iş anlaşıldı. Ortada altı suçlu vardı. Hangisi Suzan adındaki kadınla evlenirse, cezadan

kurtulup hapisten çıkacak, öbürleri hapiste yatacaktı-

Suzan için verdikleri yargılar da günden güne değişiyordu.

İlk günler Suzan'ın kırkını aşkın olduğunu söyleyen Hacı Celil Efendi, her gün üç-beş yaş indirerek Suzan'ın ancak on altısında olduğunu söylemeğe başlamıştı.

Hele hemşerisi Kambur Fethi'yi görüp, iş bulma umuduyla bu işe bulaşan Yunus,

— Töbe namuslu. Kalıbımı basarım, eline bir yabancı erkek eli değmemiştir... demeğe başladı.

Kambur Fethi, Suzan'ın güzelliğini anlata anlata bitiremiyordu.

Suzan'ın, namusunu, huyunu, güzelliğini övmekte birbirleriyle yarışa girmişlerdi. Bu yüzden günde birkaç kere kavga edip birbirlerine giriyorlardı. Bunhanettin Bey,

— Melek gibi kız... diyordu.

Kambur Fethi,

— Gibi de ne demek, meleğin kendisi... diyordu.

Altı erkek, Suzan'ı paylaşamadılar. Altısı da mahkemede Suzan'la evlenmek istediklerini, beş arkadaşının kadını kaçırmak için kendilerine yardım ettiklerini söylediler. Altı erkek, suçu paylaşamıyorlardı.

Şimdi asıl mesele, Suzan'ın gönlünü edebilmekte... Çünkü, altı erkekle birden evlenemiyeceği için, Suzan koca olarak hangisini seçerse, o kurtulacak. Seçme hakkı Suzan'da...

Altı erkek Suzan'ın gözüne girmek için birbirleriyle yarışa başladılar. Kambur Fethi, her gün aşk

mektupları gönderiyordu. Hacı Celil, kesenin ağzını açmıştı.

Mahkeme sekiz ay sürdü. Bu arada Burhanettin Bey, kırk üç yıllık karısından ayrıldı. Ayrılan kadın, kendisi uğraşarak Suzan'ın yaşını büyüttürüp, aslında yirmi beşin çok üstünde olan Suzan'ı 19 yaşında yaptırdı.

Suzan, koca olarak Burhanettin Bey'i beğenmişti. Burhanettin Bey, tahliye olup cezaevinden çıkarken, beş suç ortağı arkasından,

— Gavaat!...

— Dümbüük!...

Diye bağırdılar.

Burhanettin Bey kurtuldu. Öbürleri üçer yıl dörder ay ceza yediler...

MUHTEREM
VATANDAŞLAR

Hizmetçi mutfaktaydı. Hanımefendi, aynanın karşısında hem saçlarına bigudi takıyor, hem hizmetçiyi paylıyordu. Beyefendinin odasından büyük bir şangırtı sesi geldi. Pencereleri kapalı evin içindo ses olduğundan da büyüdü. Şehirdeki bütün evlerin camları birden kırılmış gibi bir gürültüydü.

Hanımefendi, acı bir haykırışla şangırtı gelen odanın kapısına koştu. Kapı içerden kilitliydi.

— Beey, beey, bey!... diye bağırdı.

İçerden ses gelmedi. Hanımefendi bir süre kapıyı yumrukladı, sonra eşiğe yığıldı.

*
**

Bütün bilinenler işte bu kadarcık. Heyecanlı bir macera filmi başlangıcına benzeyen bu olaydaki gizi, en usta bir polis hafiyesi bile çözemez.

Kapısı kilitli odada birisi kendisini mi öldürdü,.

bir cinayet mı işlendi, yoksa içerdeki adam çıldırdı mı? Bunların hiçbirisi değil...

Beyefendi politikacıydı. Parti politikası için geziye çıkmıştı. Bu gezisinde ilk konuşmayı yaptığı insanlar, bir büyük şehir halkıydı. O büyük şehir, taşradan gelen köylülerle her gün biraz daha doluyor, şehir yaşanmaz, sıkışık bir duruma geliyordu. Beyefendi şöyle konuştu:

«Muhterem vatandaşlar! Görüyorum ki, dünyanın incisi olan bu güzel şehir, günden güne bir takım kirli, pasaklı, iğrenç insanlarla doluyor. Muhterem vatandaşlar! Şehrin estetiğini bozan bu kılıksız kıyafetsizler ordusu, şehirlinin rahatını kaçırdığı gibi, bilhassa son senelerde ehemmiyetle ele almış bulunduğumuz millî turizm dâvamızı da baltalayıcı bir mahiyet almaktadır. Bir turist, eskaza bunlardan birini görecek olsa, görmesiyle bu güzel memleketimizden kaçması bir olur. Yalnız gözleri rahatsız etseler, eh neyse... Muhterem vatandaşlar, bunlar öyle pis kokmaktadırlar ki, insanın burnunu da rahatsız etmektedirler. Yanlarından geçerken burnunuzu tıkasanız bile, bulaşan kokulan bir ay burnunuzdan gitmiyor.

Muhterem vatandaşlar! Şehri yaşanmaz hale getiren işte bu kalabalıktır. Hepinizin de gayet iyi bildiğiniz gibi bunlar, evlerini, yuvalarını, temiz ve saf havalı köylerini bırakan, karılarını, çocuklarını yüzüstü terkedip, ne var, ne yok diye büyük şehire akın eden köylülerdir. Merak saikası ile akın eden bu taşralılar yüzünden, bu şehrin asıl sahipleri olan sizlere, ne hastanelerde yatak, ne muhallebicilerde tabak, hattâ ne de şehrin münbit bostanlarında ka-

bak kalmıştır. Bunlar, muhterem vatandaşlar, topraklarını bıraktıkları için, hem istihsalimizi baltalıyarak, millî gelirimize zarar vermekte, hem de şehirlilere yük olmaktadırlar.

Muhterem vatandaşlar, köyden şehire bu akını durdurmak için son derecede sıkı tedbirler almakta olduğumuza emin olabilirsiniz. Şehirli şehirde, köylü köyde kalacaktır. Çok muhterem ve aziz vatandaşlarım! Atalarımız buyurmuşlardır ki, evli evine, köylü köyüne, evi olmayan sıçan deliğine... Binaenaleyh, bundan sonra büyük şehirlere akın, her ne pahasına olursa olsun, durdurulacaktır. Düşünülen şiddetli tedbirler şunlardır: Taşradan gelenlerden şehrin kapılarında, istasyon ve iskelelerde ayakbastı parası alınacaktır. Ve bundan başka muhterem vatandaşlar...»

**

Ertesi gün Beyefendi, bir kasabaya gitmiş, alanda toplanan köylüler karşısında şöyle konuşmuştu:

«Muhterem ve çok aziz vatandaşlarım. Biz, her şeyden önce, milletimizin yüzde seksen dört, onda üçünü teşkil eden siz köylü kardeşlerimize dayanıyoruz. Çok muhterem vatandaşlarım! Bundan önce olduğu gibi, artık köylü asla ihmal edilmeyecek, eskiden lâfta kalan «Köylü efendimizdir» sözü tam mânâsiyle hakikat olacaktır.

Muhterem vatandaşlarım, ben de sizler gibi öz beöz köylü çocuğuyum. Bazıları, köylü vatandaşlarımızın şehirlere akın etmesinden şikâyet ediyorlar. Bunlar, tarih nedir, ilim nedir, şehircilik nedir, iktisat nedir, bilmeyen zavallılardır.

Muhterem vatandaşlar! Köyden şehire akın, mesut bir hâdisedir. Bir memlekette kalkınmanın

ilk müjdesi, köylünün büyük şehirlere akınıdır. 19 uncu asırda İngilterede de böyle olmuş ve muhterem vatandaşlar...»

*
* *

Daha ertesi günü Bay Politikacı, tüccarlar önün de konuşuyordu:

«Muhterem vatandaşlar, aziz arkadaşlar! Memleketin refaha kavuşması, hepinizin malûmu olduğu üzere, ancak memlekete döviz girmesiyle mümkündür. Döviz de ancak mal ihraç ederek elde edilir. Onun için, pek muhterem vatandaşlar, ihracata ehemmiyet vermeliyiz. Ve ithalatı durdurmalıyız. Çünkü ithalât demek, harice döviz vermek demektir. İhracatla elde ettiğimiz dövizleri, ithalâtla geriye verirsek, Allah saklasın, malî dengemiz ve umumî âhengimiz bozulur ki, bu bir felâkettir. Bu sebeple muhterem vatandaşlar, ithalâtı durdurup, ihracata hız vermeliyiz...

Muhterem vatandaşlar ve pek aziz arkadaşlar!.. Dışardan kahve getirtmezsek ölmeyiz, otomobil getirtmezsek ölmeyiz, ilâç getirtmezsek ölmeyiz. Bir zaman için kapı tokmağı gelmesin, lavabo, alafranga hela taşı gelmesin, patlar mıyız... Önce ihracat ile -döviz temin edelim, ondan sonra muhterem vatandaşlar...»

*
* *

Ertesi gün ithalâtçı tüccarlar karşısında şöyle konuşuyordu:

«Pek muhterem vatandaşlar! Bir memleketi ayakta tutacak olan şey, o memleketin refah seviyesidir. Memlekette mal sıkıntısı çekilirse, ihtiyaç artarsa ne olur? Vatandaşlar üzülür. Vatandaşın üzülmesi

ise, bizi son derece hem mahçup, hem de müteessir eder. Binaenaleyh muhterem vatandaşlar, ithalât tüccarlarına bol krediler açılmalı, memlekette bolluk ve ucuzluk başlamalıdır. İthalât olmazsa, mal sıkıntısı başlar, mal sıkıntısı ise karaborsayı doğurur ve pahalılık yaratır. Bundan başka, kaçakçılık yapmak zorunda kalarak vatandaşların millî terbiyeleri bozulur. İşte bu sebeple muhterem vatandaşlar, ithalât elzemdir. Bazıları, ithalâtı durdurup, ihracat ile döviz temin edelim diyorlar. Bunları söyliyenlerin iktisat ve ticaretten bişey anladıkları yok. Sen başkasından mal almazsan, herif senden mal alır mı? Almaz muhterem vatandaşlar. Sen ondan otomobil, çocuk maması, ne bileyim ben, şunu bunu alacaksın ki, ona da fındığını, tütününü, sümüklüböceğini, palamutunu satışın... Yoksa alır mı? Almaz muhterem' vatandaşlar... Al gülüm, ver gülüm...»

*
**

Gezinin beşinci günü sanayicilerle konuşuyordu:

«Muhterem vatandaşlar! Yirminci asırda, bu atom ve efendime söyliyeyim, neon ışıkları asrında bir memleketin kalkınması ancak ve ancak sanayi ile mümkündür. Şair «El yardımıyle gerdeğe girilmez» demiş. Dışardan mal getirterek de bir memleket kalkınmaz. Elin oğlu bugün verir, yarın verir, öbürsü gün bişeye canı sıkılır, vermez. O zaman ne yapacağız muhterem vatandaşlar? Yedek parça olmazsa traktör işler mi? Traktör olmazsa yedek parça işler mi? İşlemez muhterem vatandaşlar. Onun için biz, yerli sanayie ehemmiyet vermek zorundayız. Millî endüstrimizi inkişaf ettirmeliyiz. Halbuki bizim yerli sanayimiz daha yenidir. Bizim

millî sanayi ürünlerimiz, ecnebi sanayi mahsulleriyle rekabet edemez. Onun için, hariçten gelecek mallara gümrük duvarı çekmeliyiz, ağır gümrük vergileri koymalıyız ki, halkımız da, rekabetten kurtulan yerli sanayi mallarımızı almak mecburiyetinde kalsın ve millî endüstrimiz inkişaf etsin... Muhterem vatandaşlar, yerli sanayi...»

Ertesi günü Tüccarlar Birliği önünde konuşuyordu:

«Muhterem vatandaşlar! Bir memleket, tüccarlarının ellerinde yükselir. Halbuki bugün, yerli sanayii, dış rekabetten korumak için, ağır gümrük vergileri konulmasını isteyen bir takım zavallılar var. Muhterem vatandaşlar, ilim der ki, bir yerde rekabet yoksa, orada ilerleme olamaz. Olamaz muhterem vatandaşlar, olamaz, olamaz, asla olamaz... Gümrük duvarlarını kaldırıp, ithalâtı serbest bırakarak, muhterem vatandaşlar...»

*
* *

İşçiler önünde şöyle konuştu:

«Muhterem vatandaşlar, pek aziz işçi arkadaşlar! Size evvelâ memleketimizde pek yayılmış olan bir düşüncenin yanlışlığını göstermek isterim. Memleketimiz bir ziraat memleketidir, binaenaleyh biz ziraati birinci plâna almalıyız, sanayie boş vermeliyiz, diyorlar. Şu kafaya bakın muhterem vatandaşlar. Sanayie boş vereceğiz de ya bu kadar işçi vatandaş ne olacak? İşçi demek, bir memleketin belkemiği demektir. Muhterem vatandaşlar, memleketin belkemiğine dil uzatıyorlar. Ziraat ile sanayi at-

başı gidemez mi? Ziraat sanayii kurulamaz mı? Muhterem...»

Politikacı, üniversite öğretim üyeleri ve gençlik önünde konuşuyordu:

«Muhterem ve pek aziz vatandaşlarım! Biz, Anayasamızda da açıkça belirtildiği gibi, lâik bir devletiz. Din ile dünya işlerini birbirinden ayırmış bulunuyoruz ve bundan sonra da devamlı bir şekilde ayıracağız. Muhterem vatandaşlar! İnkılâplarımıza bağlı kalarak, irticaa meydan vermiyeceğimiz gibi, laisizm prensiplerinden kıl kadar ayrılmadan, muhterem vatandaşlar...»

*
**

Taşra kasabalarında, omuzlarında cüz keseleri olan çocuklar, çember sakallılar, kasketlerinin güneşliğini ters çevirmişler, bereliler, eli tesbihliler kalabalığının karşısında konuşuyordu:

«Muhterem vatandaşlar! Bazı kendini bilmez sapık cahiller, lâikliği dinsizlik zannediyorlar. Lâik olmak, dinsiz olmak değildir. Biz hem lâikiz, hem de, muhterem vatandaşlar...»

*

Kiracılar Cemiyetinde şöyle konuştu:

«Muhterem vatandaşlar! Memleketimizin en mühim davalarından biri olan mesken meselesine parmak basmış bulunuyoruz. Ev sahibi saltanatına artık son verilecektir. Mevzuatın, çok sıkıntı çekmekte olan kiracı vatandaşlarımızın lehine ve âdilâne bir surette tâdili zamanı gelmiş ve hattâ geçmiştir. Muhterem vatandaşlar, bugün insafsız ev sahip-

leri, içine öküzü bağlasan durmaz, iki odaya 600 lira kira istemektedirler. Bu olmaz muhterem vatandaşlar. Her medenî memlekette kira, aylık, kazancın yüzde onunu hiç bir zaman geçmez. Bir vatandaşın altı yüz lira ev kirası verebilmesi için ayda 6000 lira kazanması lâzımdır. Vatandaşlarımızın, ev sahiplerinin insafsızlığı yüzünden evlenemeyip, ancak turistik otellerde dünya evine girdikleri, orada da ahlâk zabıtası tarafından basılarak rahatsız edildikleri gibi, ahlâk zabıtasının fişine de sabıkalı diye geçtiklerini öğrenmiş bulunuyoruz. İtimat ediniz ki, pek yakında ev sahibi saltanatına son verilecektir, muhterem vatandaşlar!..»

Ertesi günü Ev Sahiplerinin Haklarını Koruma Derneği'nde konuşuyordu:

«Muhterem vatandaşlar! Çok yakında, kiracılar zulmünden artık kurtulacağınızı size müjdelerim. Pahalılığın yüzde bin beş yüz arttığı bir yerde, hâlâ evlerin eski kira üzerinden kiralanması hakka da, adalete de hukuka da sığmaz. Bu adaletsizlik üzerinde duruyoruz, muhterem vatandaşlar. İki katlı evinin bir katına sığınıp öbür katından aldığı kira ile çocuklarını geçindiren emekli kadın, emekli memur, muhterem vatandaşlar, kiradan aldığı parayla muhterem vatandaşlar, evinin vergisini bile ödeyememekte, üstelik kiracısını da çıkaramadığı için kendisi evden taşınıp otelde, handa, hamamda yatmak mecburiyetinde kalmak...»

*

**

Seçimi kendi partisinin kaybettiği bir il alanında şöyle konuştu:

«Muhterem vatandaşlar! Biz partiler arasında eşitlik olmasına taraftarız. Biz her fikre, bizim fikrimize uymasa bile, hürmet ederiz. Öbür partiler de bizim kardeşlerimiz, canımız, ciğerimizdir. Aramızda hiçbir zaman ayrı-gayri olmadığı gibi, bundan sonra da olmıyacaktır. Muhterem vatandaşlar, bu memleket dâvaları için elele, omuz omuza vererek, hep beraber...»

**

Ertesi gün, kendi partisinin seçimi kazandığı bir taşra ilinde, kürsüde şöyle konuşuyordu:

«Muhterem vatandaşlar! O bedhâhlar bilsinler ki... Nankörler... Cahiller... Yaygaracılar... Uğursuzlar... Sabotajcılar... Boykotçular... Kan kavgası çıkartarak vatandaşı vatandaşa düşürtmek isteyenler bilmelidirler ki, muhterem vatandaşlar, biz...»

***

Onbeş gün süren geziden dönünce Bay Politikacı, önce metresinin evine gitti. Suna adındaki metresi, her zamanki gibi kıskançlık yapıyor, karısını boşayıp kendisiyle evlenmesini istiyordu. Bay Politikacı onbeş gün süren propaganda gezisindeki di! alışkanlığıyle metresine şöyle diyordu:

«Muhterem vatandaşlar!.. Suna, Suna... Yavrum, dinle bak hayatım... Sinirlenme Sunacım... Ruhum beni dinle... Muhterem... Senden başkasını seviyorsam eğer, şurdan şuraya gitmek kısmet olmasın... Vatandaşlar!.. Dinle beni, ben o karıyla evlendiğim zaman cahildim, çocuktum.. Ben asıl seni bütün hallerinle Suna... Bak... Muhterem vatandaşlar... Çocukların hatırı için o karının... Muhterem Sunacım... Vatandaşlar...»

*

Ertesi gece kendi evinde, karısının yanındaydı. Hanımefendi, kocasının metresi olduğunu bildiği için bu yüzden Beyefendiyle çekişiyordu. Bay Politikacı, karısına şöyle dedi:

— Muhterem vatandaşlar!.. Ben...

Karısı şaşırdı:

— Ne diyorsun Bey?.

— Ben, karıcığım, senden başkasına... Allah canımı alsın ki... Muhterem vatandaşlar...

— Ne muhterem vatandaşları? Neler söylüyorsun Bey? Peki, ya o kadın?.

— Canım onlar gel geç... Bu ailenin direği sensin... Muhterem... İnan ki karıcığım, ben senden başkasını... Vatandaşlar...

a

Bay Politikacı, yatak odasına girdi. Büyük aynanın karşısında suratını gördü. Şaşırdı. Bu... Bu surat... Kendi suratı... Muhterem vatandaşlar... Muh..

Bir şangırtı duyuldu. Büyük ayna paramparça olmuştu.

Saçlarına bigudiler geçirmekte olan hanımefendi fırladı, şangırtının geldiği odaya koştu. Kapı kilitliydi. Yumrukladı;

— Beey!... Beey!... diye seslendi, eşiğe yığıldı.

İçerden bir inilti duyuldu:

— Mu... mu... mu... muh... muht...

BİR
DOĞUM

Son günü kendisine birçok fabrikalar gezdirilmişti:

— Bu fabrika yılda şu kadar ton şunu çıkarır.

— Bu fabrika da efendim, dakikada şu kadar şey yapar.

— Efendim, bu fabrika, saat başına şu kadar şunu çıkarır...

Ayrılacağı gün. otomobille şehrin ana caddesinden geçecekti. Kalabalık O'nu görmek için akın akın gelip ana cadde üzerine yığılıyordu. Polisler, polis görevli candarmalar, yolu açık tutmak için uğraşıp duruyorlardı.

Saat 11 oldu, hiçbir otomobil görünmedi. Bu caddeden, başka taşıtların da geçmesi kesin olarak yasak edildiği için, her gün vızır vızır taşıtların fing attığı ana cadde de, alan da bugün bomboştu. Bu yüzden, yolları tıklım tıklım dolduran kalabalığa burası, yabancı bir yermiş gibi geliyordu.

Polisler, o gün çakı gibiydiler; her gün olduklarından daha da çakıydılar. Her zaman için çakı gibi olan polisler, o gün bilenmiş çakı gibiydiler, çarktan çıkma pırıl pırıl...

Pırıl pırıl cici elbiseli polislerin sol yanında izciler vardı. Geçit töreninden geçit törenine dolaplardan çıkarılan boruların, trampetlerin sarı madenleri iyice ovulmuş, güneşte ışıl ışıl yanıyordu. Oymak beyinin hizayı bozan diziden ileri fırlamış sevimli göbeği de olmasa, sık kara kıllarla kaplı baldırlarını gören, onun törenden törene izciliğe özenen biri değil, gerçekten bir izci olduğuna inanabilirdi.

İzcilerden sonra, yol boyunca sağlı sollu okuJ çocukları dizilmişlerdi. Ellerinde kâğıttan bayraklar vardı. Çocuklar, o gün de dersler kaynadığı için sevinçliydiler.

Kalabalık gittikçe geriye doğru yığılıyordu. Polis, candarma kordonu olmasa, caddeyi aşıp, alanı dolduracaklardı. Polisle candarmalar ikidebir kalabalığı iteleyip, alanı açık tutmağa çalışıyorlardı.

Arkalarından bir otomobil klakson çala çala geldi. Bu, bir eski taksi idi. Şoför arabasına yol açabilmek için hem klakson çalıyor, hem önündekilere bağırıyordu. Arabanın penceresinden, kan-ter içinde kalmış bir adam kıpkırmızı yüzünü çıkarmış,

— Beyler, yol verin, doğum var! diye bağırıp duruyordu.

Herkes bu sözü birbirine tekrarladı:

— Yol verin!...

— Doğum varmış...

— Vatandaşlar, hâmile kadın varmış, açılın!..

Taksi insan kalabalığının içine gömülüp kalmıştı. Kalabalık, taksiye yol açmak için ileriye doğru

dalga dalga birkaç kere zorlandı. Ama bu dalgalar polislerin coplarına çarpınca durdu.

Geride bir taksinin klakson sesini duyan komiser, büyük bir kızgınlıkla kalabalığı yarıp şoföre,

— Geri, geri!... diye bağırdı.

Pencereden başını uzatmış adam,

— Doğum var beyim, doğum var! dedi.

Komiser de ter içinde kalmıştı:

— Ne yapalım doğum varsa...

— Hastahaneye gideceğiz,

— Burdan geçilmez... Geri, geri...

Şoför,

— Âbi her yer tıkalı... dedi, şurdan geçivereliim...

Araba, kalabalığın içine gömülüp kalmıştı. Ne Ne ileri, ne geri gidebiliyordu. Komiser:

— Tam zamanını bulmuşsunuz, dedi.

Araba penceresinden başını çıkaran adam,

— Affedersin, hesaplıyamadık, dedi. Birader, ben bugün burdan büyüklerin geçeceklerini ne bileyim...

Arabanın içinde sancılanan kadının bağırtısı alandaki bütün uğultuları bastırıyordu. Kadın, ellerini kanapenin meşinine geçirmiş, bağırıyordu.

Cici elbiseli, dik duruşlu, sert bakışlı polislerde biri, yanındaki arkadaşına:

— Gelen kimmiş? diye sordu.

Kendisine sorulan, arkadaşını kınayarak:

— Ayıp be, dedi, sen hiç gazete okumaz mısın? Kimin geldiğini, gittiğini bilmiyor musun?

— Hepsini aklımda mı tutacağım? Ben, sabah yediğimi unuttum. Haa, sahi, sabah erken bişey yemeden çıktım evden... Bugünlerde çok sık geliyorlar da...

— İyi ya, daha ne isteriz... Gelsinler. Turisciliğimizi göstermek için ecnebiyyeye bu kadar ilânat yapıyoruz. Boşuna mı?

— Bu gelen turist mi yani?

— Değil ama, o da bir cins turist sayılır. Memleketine dönünce, oralarda neler var neler, der... O ona söyler, o ona söyler, derken turist akını başlar.

— Yahu, bunun turistle ne alâkadarlığı var? Bu iş, haricî bir iş...

— Elbette...

— Peki, kimmiş bu gelen?

— Ekselans...

— Ekselans mı? Bundan önce gelenin adı da ekselans'tı.

— Bunlar hep ekselans. Ecnebiye oldu mu ekselans. Nasıl bizde Ahmet, Mehmet çok... Onlarda da ekselans çok var.

— Yani bu ekselans hangi milletten?

— Şu karşıdaki bezin üstündeki Arap harfli yazıya bakarsan, bu da islâm milletinden olacak.

— Yahu, ecnebiyyeden islâm milleti olur mu?

— Sırasında olur. Hariciye işi bu... Bakarsın bugün canciğer kardeş olmuşsun, yarın bir de bakmışsın birbirinin gözünü oymuşsun...

Taksideki adam,

— Vatandaşlar, yahu, yol verin!... diye bağırdı.

İçerde kıvranan kadın bağırmamak için dudaklarını ısırıyordu.

Kalabalıktan birisi,

— Ben senin yerinde olsam... dedi.

Arabadaki adam,

— Ne yaparsın? dedi.

— Ne bileyim ben... Allah kimseyi senin yerinde bırakmasın...

Kordonlu polis,

— Susturun şu kadını! dedi.

Adam, arabadan inip,

— Doğum var! diye yol açıp öne geçti. Komisere,

— Beyim, şuracıktan karşıya geçiverelim. Karım doğuracak, dedi.

— Başka yol bulamadın mı?

— Her yer tıkalı. Geri de gidilmiyor. İki saniye sürmez, geçiverelim...

— Sonra yol olur... Bütün arabalar burdan geçmeye kalkar.

— Bir saniye...

— Yahu. lâf anlamaz mısın? Tam siz geçerken karşıdan arabalar gelirse...

— Doğum var, beyim...

— N'apiyim doğum varsa yahu...

Adam, karısının yanına giderken komiser söyleniyordu:

— Bana mı sordun, arkadaş?...

Saat on iki olmuştu. İzciler, ayaklarını dinlendirmek için, bir sağ ayaklarının, bir sol ayaklarının üstünde duruyorlardı. Hiza da bozulmuştu. Dizi başında duran:

— Arkadaşlar, hizaya bakın yahu... dedi.

İçlerinden biri:

— Hizaya kaç saat bakacağız, dedi. Sabahtan beri hizaya bakıyoruz...

— Yani, arabadan indikleri zaman bizi böyle mi görsünler?...

— Hizaya girmek de stadyoma girmek değil ya... Araba görünsün hele, hemen hizaya giriveririz.

Dizi başında duran, sert.

— Aaaa!... Hizaya girin! diye bağırdı.

Sonra yanındakine,

— Senin matrada su var mı? dedi.

Yanındaki de,

— Yok, dedi, evde iyi su kalmamış. Musluklardan da akmıyordu.

— Yandım susuzluktan...

— Ben de...

İzcilerden biri çömeldi. Dizi başındaki,

— Hizayı bozmayın!... Arkadaşlar, matrasında su olan var mı? diye bağırdı.

Ses çıkmadı.

Taksideki kadın, sancı nöbetleri durunca susuyor, nöbet gelince avazı çıktığı kadar bağırıyordu. En sonunda kocası da kızdı. Boncuk boncuk ter döken karısına,

— Sus ulan, rezil olduk âleme!... diye bağırdı.

Saat bir oldu. Beyaz kordelâsı, kara saçlarının üstüne kelebek biçimi bağlanmış bir kız çocuğu,

— Efendim... Örtmenim, örtmenim!... diye seslendi.

Terden, kirpiğindeki rimel yanağının kırmızısına bir-iki yol süzülmüş bayan öğretmen, siniri!:

— Ne var? dedi.

— Örtmenim, dışarı çıkıcıım...

— Olmaz!...

Susan çocuk, az sonra bir daha:

— Örtmenim, dışarı çıkıcıiım... dedi.

— Şimdi gelecek ayol...

Çocuk yüzünü ekşiterek,

— Dışarı çıkıcıiım... dedi.

— Olmaz diyorum, tut kendini biraz...

— Tutamam örtmenim, çok şey oldum...

— Şimdi gelir.

— Çok sıkıştım örtmenim.

Bir oğlan çocuğu,

— Benim de çişim geldi, dedi.

Bayan öğretmen, yanındaki arkadaşına,

— Vallahi ben de sıkıştım, dedi.

Taksideki adam,

— Yâni şurdan bir saniyede geçsek, ne olur... dedi.

Taksinin yanında duran,

— Ben senin yerinde olsam... dedi.

Adam kızdı:

— Yahu söylenip durma. Sen benim yerimde olsan, ardına pervane takıp burdan uçacak değilsin ya...

Mehter takımının köscüsü, elindeki tokmağı kuşağına sokup, yanındaki koca kavuklu yeniçeriye,

— Saat kaç? diye sordu.

— İkiye çeyrek var...

Koca kavuğun altından sızan alnındaki terleri sildi.

— Ben bu ekselansın... dedi.

Öbürü,

— Ne olmuş? diye sordu.

— Bundan önceki gelişini de biliyorum. Açlıktan öldüm.

— Senin kuşak çözülmüş. Yürürken üstüne basarsın.

Kadının acı acı çığlığı duyuldu. Kalabalık dalgası Mehter takımını ileri doğru zorlayınca, komiser bağırdı:

— Vatandaşlar, zor kullanmayın, sonra gözyaşartıcı bomba kullanmak mecburiyetinde kalacağız..

— Geliyor!...

— Geliyor!...

Kelebek kurdelalı küçük kız öğrenci, bacaklarının arasından akan şeyle durduğu yeri ıslatarak,

— İşte geldiii... ettim! diye ağlamaya başladı.

Otomobiller göründü. En önde ekselans, sonra arkadakiler arabalardan indiler. Önce izciler başladılar:

— Tattirl tattiri tam... tarita tarita tam...

Mehter takımı, enaz yüzelli yıl gecikmiş, bir savaş havası vurmaya başladı. Kalabalıktan biri,

— İnsanın gözleri yaşarıyor, dedi.

Başka biri.

— Tüylerim diken diken oldu, dedi.

Kadının çığlığı, bütün gürültüleri bastırıyordu. Taksinin yanındaki adam,

— Ben senin yerinde olsam... dedi.

Kadının kocası,

— Ne yapardın ulan?... diye bağırdı.

— Söylesem yapmazsın KI...

— Söyle, yaparım!...

— Bak arkadaş... Karını arabadan indir. Yanına al. Şu önde okul çocukları var ya.. Onların elinden iki bayrak kap. Birini karının eline ver, birini kendin havaya kaldır. Beş-on çocuğu da önüne kat, sür.. İkiniz de sanki öğretmenmişsiniz gibi, çocuklar önünüzde, «yaşaa, yaşaaa!» diye bağırarak, el çırparak karşıya geçin... Bir kere karşıya geçtiniz mi, ondan sonrası selâmet...

— Olur mu?

— Dene, birader...

Ekselans, her ekselans gibi gülümsüyordu. Bir alkış koptu. Alkışın kopmasiyle, kalabalığın dalgası da polis kordonunun üstüne abandı. Polisler copları çekip, ekselansa çaktırmadan dalganın üstüne yürüdüler.

Adam, karısını taksiden indirdi. Kadının sancısı durmuştu. Kocası,

— Vatandaşlar, doğum var! diye bağıra bağıra yo! açtı.

O sırada ekselans, kelebek kurdelalı kızın ekşimiş yüzünü okşuyordu. Kız,

— Örtmemm!... diye bağırdı. Kızın çıkardığı *ses,* Mehter davullarının gümbürtüsünden duyulmadı.

Adam, çocukların elinden iki bayrak kapmıştı. İki eliyle beş-on çocuğu alanın ortasına doğru itti:

— Yaşaa!... diye bağırarak karşıya geçerken, karnı burnunda kadının sancısı tuttu. Elinde bayrakla adam karşıda, çocuklar ortada, gebe kadın da bu yanda kalmıştı.

Bir polis copunun havaya kalkmasiyle bir viyaklama duyuldu. Kadın yerdeydi.

Karşıda «yaşa!» diye bağıran kadının kocası kızdı,

— Tuh, rezil olduk dünyaya!... dedi.

Ekselans, kadının başındaydı. Protokoldan birisi şöyle dedi:

— Nüfusumuz çok sür'atle artmaktadır ekselans. Dakikada bir çocuk dünyaya gelmektedir. Ekselanslarına nüfusumuzun ne büyük bir hızla arttığını göstermek istedik .. Dakikada bir doğum, ekse-Jâns...

HÜRRİYET KAHRAMANI

Möhderem bilâderim sayın bay Nurittin Efendi,

Tarafınızdan tarafıma gönderilmiş bulunup ve bendeğizin de almış bulunduğum mekdübünüzden ziyadesiynen memnun bulunduğumu bildirirkene, siz bilâderimin beni derhatır edip mekdüp yazmasından duymuş bulunduğum memnuniyetliğimin hesabı yoktur.

Bilâderim Bay Nurittin Efendi, gondermiş bulunduğunuz mekdüpte yazıyorsunuz ki, acep oralara varsam diyorsunuz, bana da gayfecilik, odacılık, gapıcıiık gibi diyorsunuz, bir iş bulunur mu acep deyi sual ediyorsunuz.

Nurittin Efendi bilâderim, burlarda gayfecilik, odacılık ve de gapıcıiık gibi işler bulmak bilekis çok *zor* olduğu gibi, mecmâlarda yazı işleri müdürlüğü yapıcak kimselere çok böyük, haddinden ziyade ehtiyaç vardır. Bu sebepten, mingayri haddim olarak-

tan size daha bi mönasip bi iş bulacağımı maalmemnüniyetliğimlen bildiririm. Çünküm, niden deyi sorup suval iderseniz. ben de burda uzun bi müddet gayetnen sıkıntı çekmiş idim ve de ancak bıldır kendime mönasip bir iş bulmuş bulunuyorum. Sizin de mâlîmâliniz olaraktan arzettiğiniz gibi ben üç sınıflı koy mettebinden çıktıktan sonra, Hamzaağa, kızı Binnez'i bana virmeyincek, ben de köye kahredip gurbete çıkmıştım. Vatanî vazifemi ifa için eskere gittiğimde, son derecelerdeki çalışkanlığım göze bataraktan onbaşı ürütbesine kadar terfi ettiğim gibi; böyük bi haksızlığa gurban giderekten çavış terfiyesini bana takdırmıyarak hakkımı yidiler. İşte o zamandan beridir ki, ruhumda haksızlığa garşı isyan taşımakta olup, içimde muhaliflik damarları kabarmış bulunuyordu. Kendimde bilekis muhalif olmak mecburiyetliğini hissettimse de bu hessiyatımı heç bi kimseye açmadım.

Bilâderim Bay Nurittin Efendi, tezkire alıp burıya gelincek, üç, beş gün kadar hemşerilerin nezdinde ikamet ettikten sonra, bi zaman, Aşçı Aptullah derler biri vardır, onun yanında yamak durdum. Velâkin bu namıssız herüf, bulaşık yıkarkene kırdığım tabakların bedelini yövmiyemden kesmeğe başladığından dolayıdır ki, elime on para geçmedikten başka, Aşçı Aptullah'a bedavadan yere borçlanmağa başladığımdan, ordan istifamı vererek ayrıldım, bir gayfecinin yanına girdim. Niyetim, birez para dutup, sılaya gidecek olan bizim hemşerilerden bi apartıman gapıcılığı satın almaktı. Hemişerilerle konuştumsa da hepisi de çok yüsgek peştemaliye istediklerinden yüz sene gayfecinin yanında çalışsam bu parayı toparlıyâmıyacağımı ağnadım. Bunun üzerine bilâderim Bay Nurittin Efendi, sizden eyi olmasın bir arkadaş

«Bi mecmâ var, adam arıyorlar, istersen seni götüreyim» dedi. O zamanacak heç mecmâa dinen yeri görmediğimden, meraklanıp gittim. Pazarlık edip haftalığı gırk kaymeden kesiştik. Benim vazifem, mecmânın kehatlarını matbaaya taşımak, idarehaneyi silip süpürmek, gel-git işlerine bakmaktı. Bu mecmâacılık işini pek beğendiysem de, aldığım para az gelmeğe başladığından, mayişime zam icap etti. Çünkü bu mecmâacılık yerinin mesarifi de ona göre oluyor.

Tam o sırada bizim mecmâa fazladan muhalifetlik ettiğinden, mecmaanın yazı işleri müdürünü hapse tıktılar. Mecmaaya yeni bir yazı işleri müdürü aramaya başladılar. Her kime miracaat ettilerse, «Yapamam, Allah korusun!» deyi reddettiği gibi, yapmağa verimkâr olanlar da anasının nikâhını istediklerinden mecmaaya yazı işleri müdürü bulunamadı.

Möhderem bilâderim Bay Nurittin Efendi, sen bu yazı işleri müdürlüğü denilen işin nasıl bi iş olduğunu bilmezsin. Yazı işleri müdürü dimek, heç bi işe burnunu sokmadan mayiş alan adam dimektir. Sırtüstü mü olur, yüzüstü mü olur, yan üstü mü olur, devrilip yatacaksın, sıran geldi mi mahkemeye girip mahkûm olacaksın. Sonra hapse gireceksin. Bütün iş bu... Hapishaneye tıkılmanın löbeti geldi mi, döşeği sırtlayıp içiri gireceksin. Başka heç bi zorluğu yok. Emme her nedense bu yazı işleri müdürü dinen adam olmamış, mecmâa da çıkamıyor.

Mecmaanın şahapları fır fır yazı işleri müdürü arayıp dolanırkene, ben gidip. «Beyim, didim, ben sizden memnunum. Allah da sizden memnun olsun, didim. Velâkin, didim, verdiğiniz mayiş, beni idare etmiyor. Yalnız kehat taşımağa bi hamal dutsanız

daha çok para vereceksiniz. Ondan kelli ben mayişime zam istiyorum, didim.

Ben bunu dirkene bilâderim Nurittin Efendi, mecmaanın sahaplarından biri ayağa fırladı, «Yazı İşleri müdürü aramaktan burnumdan soluyorum, bi de seniğnen mi uğraşacağım, defal!..» deyi bağırdı. Ben kapıdan çıkarkene, mecmaanın öteki sahabısı diğelip, «Dur! dur!» deyi bana el etti. Yüzüme bi candan güldü ki, heç sorma... «Sen mayişine zam mı istiyorsun, bu mecmaanın yazı işleri müdürü olursan zammını yaparız. Sen de yazı işleri müdürlüğü yapar mısın?» dedi. «Allahın izniynen her bi işi yaparım, anasını bilem satarım» didim. İki ay mecmaanın yazı işleri müdürlüğünü yaptım. İki ay diyende bi gün mecmaaya geldim ki, bizimkilerin suratları bi karış. Mecmaayı gene mahkemeye vermişler. «Canım aldırmayın, yatacak ben deel miyim, evvel Allahın izniynen yatar çıkarım» didim.

Mecmaanın bi sahabi, «Seni düşünen kim, yeniden yazı işleri müdürü nirden bulacağız, onu düşünüyoruz» didi. Bizim mecmaanın dört yazı işleri müdürü vardı. Löbetleşe içeri giriyorlardı. Velâkin bu sefer dördü birden içerde olduğundan, ben de yakında mapusa gireceğimden löbeti alacak kimse kalmamıştı.

Beni ilkin savcılıktan çağırmışlar. Mecmaanın sahapları, «Kendine bi yazı işleri müdürü urbası al da savcı senin kim olduğunu çakmasın» dedi. Bana yeni bir urba aldılar. Bi de hayatımda ilk defa kırevet taktım. Bi de gözüme gözlük aldılar. Ben eyicene bi yazı işleri müdürü oldum. Savcıya giderkene, mecmaanın sahabi, «Savcıynan lûgatli konuş da, seni essahtan yazı işleri müdürü bellesin» didi.

Gözlüğü iyicene yirleştirdim, kırevetin düğümü-

nü de efendim, gırtlağıma iyicene oturtup müddiyumun odasına girdim. Bir lûgatli konuştum ki, müddiyum şaştı, «Bunca yıldır müddiyumum, senin gibi ferasetli bi yazı işleri müdürü görmedim» dedi. Ben de müddiyumumu, «Allah ömürler virsin, sayenizde beyim» diyerekten etekledim.

Haftasında mahkemeye çıktım. Bilâderim Bay Nurittin Efendi, olmalıydın da, o mahkemeyi bi görmeliydin. Belkim bin kişi, mahkemede ne diyeceğim deyi beni diğnemeğe gelmişti. Gazatacılar hep dolmuştu. Fırt fırt resimlerimi çekiyorlardı. Ben o galabalığı görüncek, içime cenabı Allah tarafından bi kuvvet geldi, bi coştum, ben «Basın höriyeti isteriz beyim!...» deyi bi lâfa başladımıdı, töbe hâkimler ağlamağa başladı. İki sahat mı ne gonuşmuşum. İrtesi gün, ümüm gazatalar iresimlerinen donanmıştı. Ben her ne dememişsem hepisini demişim gibi yazmışlardı. Bir didiğimi bin etmişlerdi.

İkinci mahkemeye çıkışım daha da parlak oldu. Beni bi alkışa duttular ki, tarifi mümkünsüz. Mahkemede gırk yıllık yazı işleri müdürü gibi gonuştum. Salondan çıkışta, o ehali beni gapınca havaya galdırdı. Heriflerin barnaklarının üstünde kaldım. Öylecene barnaklar üstünde bir sahat mi, iki sahat mi gidenkene, «Yaşasın demograsi!...» deyi millet bi bağırıyo ki, görülmüş bi iş değel. «Vatandaşlar, yiter gayri, beni bırakın, karnım acıktı» didim de, beni goyvirdiler. Benden yana «Hürriyet gahramanı» diyorlar, bi daha demiyorlar. Hürriyet gahramanı olıncak, hapse girmek de şart olduğundan, dördüncü» mahkemeden sonra hapse girdim.

Bilâderim Bay Nurittin Efendi, hapiste bi iyi beslendim. Çıkışımda gazatalar hep beni yazdı. Namım melmekette söylenmeğe başladı. Her nireye-

gitsem, mîllet selâma durup, arkamdan altı okka bir herif deyi söylenmeğe başladılar. Senin ağnayacağın, ben iyicene, yazı işleri müdürü oldum. İki kerem hapse girip çıktım. Şincik dışardayım emme, yazı işleri müdürü değilim. Başka bi arkadaş yazı işleri müdürü duruyor, ben de yidekte bekliyorum. Hapse girmek löbeti onda olduğundan, o içeri tıhılınca ardından ben işi üzerime alacağım.

Bu yazı işleri müdürlüğü, çok bi ince, çok bi kibar zenaat... Lâf etmesini bileceğn. Gozel giyineceğn. Gözlüğün, kırevetin olacak. Hep böyük adamlarnan düşüp kalkıyorsun. Validen aşağısıynan gonuşmuyorum. Düneğn gene valinin ziyafetindeydim. Evvelisi gün parti başganının toplantısına gittim. Ziyafetten ziyafete gidip geliyorum. Gide gele gördüğün gibi, bu mekdübümden de ağnayacağın gibi, kürtülüm de iyicene arttı. Her ne kadar mecmaaya yazı yazdırmıyorlarsa da, kürtülümüzü az bişey daha irelletirsem, yakında başmagale bile yazacağım. Daktiloda yazmasını da öğrendim. Bak, bu mekdübü daktiloda yazdım, eyi mi?

Möhderem bilâderim Nurittin Efendi, mekdübünde yazıyorsun ki, acep diyorsun, orıya varsam diyorsun, bana gapıcılık, odacılık, gayfecilik gibi bi iş bulabilir misin deyi yazıyorsun. Gapıcılık, gayfecilik için bi söz viremem. Bu işleri bulmak çok zor. Velâkin, yazı işleri müdürlüğüne şiddetnen ehtiyaç var.

Şimdicik, yazı işleri müdürü lise mettebinden mezun olacak deyi bi ganun çıkardılar emme, ben eskiden olmuş bulunduğumdan, bu ganunun bana heç bi hökmü yok, benimkisi müttesep bi hak... Siz de acele burıya gelirseniz, size de mecmalardan birinde bi iş buluruz. Benim nüfusum gayetle çok geçiyo. Gelecek seçimlerde adaylığımı da koyacağım,

mebus da olacağım. Mebus olunca da, o bizim kove varacağım. Bana kızı Binnez'i virmeyen Hamzaağa'nın evini, ocağını başına indirteceğim. Hamzaağa olacak gavat bunu böylece bilsin de, ben dert diğnemek için köyü teftişe gelmeden ordan gaçsın. Beni antidemogratik bi iş yapmağa mecbur bırakmasın,

Bilâderim Bay Nurittin Efendi, sen bi yol burıya gel, gerisine garışma. Sana bi esaslı iş bulurum. Adresem maalum, yazı işleri müdürü deyi yazdın mıydı, herkes bilir. Baki selâm ider, saygılarımı rica iderken, acele cuvabını beklerim he mi? Hüdaya emanet ol.

Yazı İşleri müdürü
Bilâderin
Bay Mâmıt deyi yazınız.

YASAK

Biz yıllarca o eski, yıkık dökük yerde çalışmaktan artık bıkmış usanmışız da, bu yeni yapı bize olduğundan daha güzel geldi.

Yeni yapıya girdiğimiz zaman, daha yerlerde çimento parçaları, doğrama talaşları, rende tozları duruyordu. Pencere camları bile kireçliydi. Uzun yıllar, içinde çalıştığımız her adımda delik deşik döşeme tahtaları gıcırdayan, tavanında fareler koşuşan eski yapıdan öyle bıkmışız ki, bu yepyeni, gıcır gıcır daireye taşınınca, sevincimizden kolları sıvayıp, kendimiz temizliğe başladık. Talaşları, tozları süpürdük, camları sildik. Bu yeni yapıya eski kadrodan yalnız bizim müdür gelmedi. Onu başka bir yere atamışlar. Bize yeni bir müdür gelecekmiş. Kendisinden önce ünü geldi: Çok sertmiş...

Yeni müdür geldi. Dik değil de, dimdik bir adam. Dik durmaktan azıcık beli içeri doğru kaykılıyor, gö-

beği fırlıyor. Saçları alabros kesilmiş. Ense, sırta sıvama iniyor. Gözleri jilet keskinliğinde bakıyor. Bakışının değdiği yerden şakır şakır kan akacakmış gibi...

Daireye gelişinin üçüncü günü on dört maddelik bir yazılı emir çıkardı. Birinci madde şuydu:

«Emirlere harfiyyen riayet edilecek. Yasaklara katiyyen uyulacak. Bizde «en sıkı yasak üç gün sürer» diye bir söz vardır. Disiplinli çalışmalarımızla, sinsi düşmanlarımız tarafından bizi uyuşturmak için çıkarılmış bu sakat sözün yanlış olduğunu isbat edeceğiz. Emir emirdir, yasak yasaktır. Emir yapılır, yasağa uyulur.»

Bütün arkadaşlar, on dört maddelik yazılı emri okuyup imzaladık. Öğleden sonra yazılı emri bana bir daha getirdiler. İmzalamışım ama imzamın üstüne «okudum» diye yazmamışım...

Haftada bir-iki kere bu yazılı emirler çıkmağa başladı. Emrin altına «okudum» diye yazıyorduk. Onun altına okuduğumuz tarihi, adımızı yazıyor, en alta da imzamızı atıyorduk. Yeni müdürün hiç şakaya gelir adam olmadığını anlamıştık. Sesini koridorun başından duyunca titriyorduk.

Onun gelişinden beş gün sonra, bizim daireye bir tabelâcı geldi. Büyük dış kapının iç yanına, merdiven başına tezgâhını kurdu, çalışmaya başladı. Yeni müdür, dairemiz için levhalar yazdıracakmış, Dışarıda bir tabelâcıya verse pahalı gelirmiş. Onun için bu tabelâcıyı gündelikle tutmuş. Anlaşılan pek çok tabelâ yaptıracaktı ki, gündelikle özel tabelâcı tutmuştu. Hepimiz neler yazılacak diye merak ediyorduk. Çünkü her odanın kapısında emaye üstüne yazılı levhalar olduğu gibi, dış kapıda da, dairemizin adı yazılı pirinç levha vardı.

Akşam daireden çıkarken baktık, tabelâcı, on levhanın yazısını bitirmiş. Bu levhalar beyaz boyalı dörtgen biçiminde tahtalardı. Üzerlerine, iki yanına da siyah boyayla: «Çiçekleri koparmak yasaktır!» yazılıydı. Bu levhaları görünce şaşırdık. Bizim yeni yapılan daire bir boş arsanın ortasındaydı. Park yoktu ki, çiçek olsun. Çiçek yoktu ki koparılsın. Tabelâcı durmadan üç gün «Çiçekleri koparmak yasaktır!» levhaları yazdı. Dördüncü gün levhaların yazıları değişti, şöyle oldu: «Bahçeye köpekle girmek yasaktır!» Hangi bahçe, bahçe nerede? Bu levhalar yazıla dursun, bir sabah bir de baktık, bizim dairenin bulunduğu arsa, altı sıra dikenli telle çevriliyor. İki günde bu iş bitti, biz de tel örgü içinde kaldık. Böylece bomboş arsanın sınırları belli oldu. Bahçe dediğimiz yer kıraç, kumlu, kireçli topraktı. Bir tek çayır, çimen yok. Yalnız arka yanda devedikenleriyle ısırgan otları vardı. Onlardan başka da bitki diye hiçbişey yoktu.

Müdür, kendisi de başında bulunarak, «Çiçekleri koparmak yasaktır!» levhalarının kazıklarını, bomboş bahçenin orasına burasına gelişigüzel çaktırdı. Bu iş bittikten sonra, yine gelişigüzel «Bahçeye köpekle girmek yasaktır!» levhalarının kazıklarını çaktırmaya başladı.

Bu işlerden sonra bizim dairenin coğrafya durumu şöyle olmuştu: Gepgeniş çevrilmiş bir telörgünün ortasında külrengi bir beton külçesi. Dikenli telle çevrili kel - keleş, kır-kıraç bir arsa üstüne yer yer çakılmış «Çiçekleri koparmak yasaktır!», «Bahçeye köpekle girmek yasaktır!» levhaları...

Tabelâcı durmadan çalışıyordu. Yeni boyadığı levhalarda şu yazılıydı: «Parka arabaların girmesi yasaktır!» Bu levhalar da bahçeye çakıldı. Müdürün

bu işleri neden yaptığını bir türlü anlıyamıyorduk. Kapı diye telörgüden açık bırakılan gedik öyle dardı ki, bir araba zorlansa bile burdan içeri sokulamazdı. Üstelik, o güne dek hiçbir arabanın içeri girdiği görülmemişti.

Bir sabah daireye gelince büsbütün şaşırdık. Tel örgünün iç yanına, üçer-dörden metre aralıklarla çakılan yeni levhaların üstünde şunları okuduk: «Dikkat! Elbiseleriniz yırtılabilir. Dikenli tellere yanaşmak yasaktır!» !

Müdürün ne yapmak istediğini bir türlü anlıyamıyorduk. Birtakım arkadaşlar, müdürümüzün çok güzel bir park yaptıracağını, onun için önceden hazırlığa başladığını söylüyorlardı. Kimimiz bu yasak levhalarını, telörgülerini beğenmiyorduk. Kimimiz de «Siz bizi bilmez misiniz, bize ancak böylesi yaraşır. Bir park yapılsın, bütün çiçekleri koparırız» diye müdürü doğruluyorduk.

Aradan günler, haftalar geçiyor, ama bahçeye tek çiçek dikilmiyordu. Bu arada tabelâcı durmadan çalışıyor, yeni yasak levhaları yazıyordu. Bir sabah daireye geldik, gireceğimiz kapının üstünde bir levha: «Bu kapıdan girilmesi yasaktır!» Öteki kapıya gittik. Orda da bir levha: «Dikkat: Bu kapıdan girilemez!»

Sol yandaki merdivenli kapıya gittik. Orda da bir levha: «Bu kapıdan giriş-çıkış memnu ve yasaktır!»

Kapı kapı dolaşırken, daireye o sabah gelen, memurlar gittikçe çoğalıyorduk. Birisi,

— Arkadaşlar, sokakta kaldık, dedi.

Birisi de,

— Pencereden girelim! dedi.

Pencereden girmek bir şey değil. Sırt verip, bir-

birimizi çekerek alçak pencerelerden girebilirdik. Ama ertesi gün müdürümüz, her pencereye de «Burdan girmek yasaktır!» diye levhalar asarsa, ne ya» pacaktık? Bacadan giremezdik ya... Arkadaşlardan biri,

— Yasak masak dinlemiyelim, girelim yahu, dedi. Dışarda kalacak değiliz ya...

Ama müdürden korkuyorduk. İki-üç günde bir bize, «emirlere ve yasaklara uymamız» gerektiğini bildiren yazılı buyruklarını imzalatıyordu. Daireye neresinden girelim diye uğraşıp dururken, bizden önce içeri girmiş olan arkadaşlar, pencerelerden seslendiler:

— Arkadaki küçük kapıdan girin!...

O zamana kadar yapının arka yanında bir küçük kapı olduğunu bilmiyorduk. Üzerinde «yasak!» yazılı olmayan o küçük kapıdan girdik. Kümes deliğine benzeyen bu kapıdan bodruma iniliyordu. Ordan odalarımıza çıktık.

Bu olaydan birkaç gün sonra müdür hepimizi büyük salonda topladı, uzun bir konferans verdi. Konuşmasının özü - özeti şuydu:

«Başımıza her ne kötülük gelmişse, yasaklara aldırışsızlıktan gelmişti. Her ne olursa olsun, yasaklara tartışmasız uymak gerekir. Yoksa, otorite diye, disiplin diye bişey kalmazdı.»

Dairemizde en çok çalışan tabelâcıydı. Sabah - akşam onun başına gidip, yeni yeni ne yasakları yazdığına bakıyorduk. Bir gün baktık ki, onun da başında bîr yasak var: «Tabelâcıyla konuşmak, onu meşgul etmek, burada dikilip durmak sureti katiyyede yasaktır!.»

Bütün bu yasak levhaları oraya buraya konurken, dairemizde hepimizi şaşırtan olaylar geçiyordu. Bah-

çeye köpeklerin sokulması yasak edilmişken, bahçede köpekler fink atmaya başladılar. Buna hepimiz şaşıyorduk. Eskiden tek köpeğin uğramadığı bahçe, şimdi köpek bahçesi olmuştu. Sabahları daireye gelen sokakta bir gürültü oluyordu. «Kuçu, kuçu, gel kuçu, kuçu...» sesleri belki yarım saat sürüyordu. Her memur arkasında birkaç köpekle birlikte geliyordu. Kimisi de köpekleri bahçeye sokabilmek için, eline bir kemik, bir parça et alıp, birkaç köpeği birden arkasına düşürüyordu. Hiç köpek sevmezken, benim de içime bir köpek sevgisi düştü. Köpeklerin bahçeye girmesi yasak edilmeden önce, arkama bir köpek takıp bahçeye sokmak aklıma gelmezdi. İlle bir köpek de ben bahçeye sokmak istiyordum ama, köpek bulamıyordum. Çünkü, şehirde başıboş köpek kalmamıştı. Arkadaşlar, bütün köpekleri her sabah dairenin bahçesine dolduruyorlardı. Ben de tesmalı, sahipli bir köpeği, kasaptan aldığım kırpıntı etle kandırıp bahçeye sokmak zorunda kalmıştım. Bu yeryüzünde kaç cins köpek varsa, hepsi dairenin bahçesine dolmuşlardı. Oynaşıyorlar, boğuşuyorlar, hırlaşıyorlar, havlıyorlardı ...

On - onbeş günde bir bizi toplayıp konuşan müdür, bir konuşmasında şöyle dedi:

— Bahçeye köpeklerin girmesini yasak ettiğim zaman, bazı arkadaşlar bunu saçma buldular. Ama ben, başımıza geleceği biliyordum. Yasak ettik, böyle oldu; ya bir de yasak etmeseydim, ne olurdu, düşünün... Onun için yasaklara uymak zorundayız.

Müdürümüzün söylediğine göre, kendisi hayatı boyunca bir kere bile yasakları çiğnememişti. Bütün başarısı da bu yüzden olmuştu.

Dairemizde bundan daha şaşılası işler de oluyordu. Devedikenlerinin dikenli dikenli mavi çiçek-

leri koparılmaya başlanmıştı. «Biz ancak böylesinden anlarız» diye müdürün yasaklarını savunan arkadaşların elleri bile, gizli gizli devedikenlerinin mavi çiçeklerini koparmaktan, kedi tırmalamış gibi çizik, bere içindeydi. Yalnız, emekliliğine üç ay kalmış olan Burhan Bey'in ellerine hiçbişey olmamıştı. Burhan Bey çiçekleri çok severdi. Evinde saksılar içinde bir sürü çiçek vardı. Çiçeğe çok düşkün olduğundan, aramızda devedikenlerini koparmaya kıyamıyan bir oydu.

Bir sabah daireye geliyordum. Çok erkendi. Burhan Bey elli adım kadar önümde gidiyordu. Bahçe kapısından girdi. Devedikenlerinin, ısırganların olduğu yana yürüdü. Ne yapacak diye köşeyi siper edip gözlerimle onu izledim. Burhan Bey, ısırganların arasına daldı. Kendisini bir gören var mı diye dört bir yanma baktıktan sonra, çantasından deri eldivenlerini çıkarıp ellerine geçirdi. Sonra büyük bir kızgınlıkla çabuk çabuk ısırganların başlarını koparmaya başladı.

Neden onun ellerinin şişip kabarmadığını, çizilmediğini o zaman anladım. Müdürümüz:

— Nasıl, haklı değil miymişim, diyordu, çiçekleri koparma yasağını koyduğum zaman, aranızda bana gülenler oldu. Çiçek olmayan bahçeye böyle yasak levhaları konur muymuş... Isırgan otlarını, devedikenlerini bile koparıyorlar, ya bir de çiçek dikip park yapsaydık, ne olurdu bir düşünün...

Hepimiz:

— Doğru efendim, çok doğru... diye müdürümüzü onaylıyorduk.

Aramızda eskisi gibi müdüre karşı koyan yoktu. Hepimizin düşüncesi birleşti:

— Bize ancak böylesi yaraşır...

Birkaç zaman sonra, pantolonlarımız, ceketlerimiz yırtılmaya başladı. Her sabah aramızda şöyle konuşmalar geçiyordu.

— Aman Ahmet Bey, senin pantalonun baştan başa yırtılmış yahu, donun görünüyor.

— Hiç sorma Mehmet Bey, şu bahçedeki dikenli tele takıldım da... Aman, senin de ceketin kolu yırtılmış...

— Allah kahretsin, dikenli tele takıldım...

Yırtıkları, ertesi gün yamanıncaya kadar, çengelli iğnelerle tutturuyorduk. Benim giyebilecek tek elbisem kalmamıştı. Her sabah dairenin bahçesine girince «Dikkat: Elbiseleriniz yırtılabilir. Dikenli tellere yanaşmak yasaktır!» levhasını okur okumaz, kendimi tutamıyor, acaba tel örgünün yanından içerisi, dışarısı nasıl görünür diye merak ediyordum. Bu merakı giderirken ya pantalon, ya ceket yırtılıyordu. Arkadaşlar bu kadarla da yetinmeyip, dikenli tellerin üstünden atlamaya başladılar. Artık bahçe kapısından girip çıkan hemen kimse kalmamıştı. Yalnız yaşlılar, bu işi beceremiyorlardı. Emekliliğine üç ay kalan Burhan Bey de bir sabah dikenli tellerden atlamak istedi. Hız almak için gerilip gerilip atladı; ama yalnız şapkası öbür yana geçebildi. Kendisi, kasap çengeline takılı sığır budu gibi, dikenli tellere asılı kaldı. Burhan Beyi kurtardığımız zaman, elbisesinde yırtılmamış bir karışlık yer kalmamıştı.

Bahçede çiçek yoktu ama, araba çoktu. Bahçeye arabaların girmesi yasak edildiğinden beri, bahçe arabalarla dolmuştu. Arabalardan, köpekler bile kendilerine oynaşacak, dalaşacak yer bulamıyorlardı. Bunlar, çocuk arabaları, el arabaları, bisikletlerdi. Büyük arabalar dar kapıdan giremedikleri için, bahçenin dışında duruyorlardı.

Tabelâcı ne kadar çalışırsa çalışsın, işini bir türlü bitiremiyordu. Müdür her gün yeni birkaç yasak çıkarmaktaydı. Her pencerenin üstüne «Pencereleri açmak yasaktır!» yazılı levhalar konmuştu.

Müdürümüz, toptan yasak levhaları yazdırmaya başladı: «Burdan girmek yasaktır!», «Burdan çıkılmaz!», «Tükürmeyiniz!», «Yerlere sigara izmariti atmak yasaktır!», «İşi olmayanlar içeri giremez!», «Dikkat: Burda sigara içilmez!», «Bu taburelerin üstüne oturmak yasaktır!», «Yüksek sesle konuşmayınız!», «Bu kutuya dokunmayınız, tehlike var!», «Duvarlara yazı yazmak, resim yapmak ve her türlü çizinti memnudur!», «Bu odaya girilmez!», «Bu kapıdan çıkmak sureti katiyede yasaktır!»

Yasak levhaları arttıkça biz, dairenin önce yarısını, sonra sonra dörtte birini ancak kullanabiliyorduk.

Daha bunlar gibi bir sürü yasak levhaları toptan yazıldı. Müdür, kendisi de başında bulunarak bu levhaları, dairenin içinde gözüne kestirdiği yerlere astırdı. Bunun sonunda çok şaşılacak durumlar ortaya çıkmıştı. Her helanın kapısında «İşi olmayanların içeri girmeleri yasaktır!» yazılı levhalar vardı. Bu yüzden işi olmayan, boş buldukça helalara doluyordu. Bu yanlışlıkları müdür mü yapmıştı, yoksa arkadaşlar mı levhaların yerlerini değiştiriyorlardı, anlıyamadık. Müdürün kapısındaki beş levhadan birinde «Tükürmeyiniz!» yazılıydı.

Dairenin içi çok aydınlıktı. Ama her elektrik düğmesinin altına «Gündüzleri elektriği açmayınız!» yazılı levhalar asıldığından beri, bütün lâmbalar yanıyordu. Yalnız elektrikler sık sık kontak yaptığından, arada bir ışıklar sönüyordu. Çünkü her elektrik sigortasının, her kofranm altına «Dikkat: Bu kutuya

dokunmak tehlikelidir!» yazılı levhalar asılmıştı. Bu yüzden herkes kutularla oynamaya başlamıştı. Koridorlar sigara izmaritlerinden geçilmiyordu. Bir iş için dairemize gelen kerli-ferli bir adam koridora tükürünce çok kızdım, duvardaki «Tükürmek yasaktır!» levhasını gösterip,

— Efendi, okumanız yok mu? dedim, neden tükürüyorsunuz?

Adam utandı.

— Affedersiniz, dedi, tükürürsem ne olur diye merak ettim de...

Hayatında bir kere bile yasakları çiğnemediğini söyleyen müdür, her yanı yasak levhalariyle donatırken, daireye gelişinin üçüncü ayında ortadan kayboldu. Evet, basbayağı kayboldu. Evine de gitmediği için, karısı, çocukları, onu bizden çok merak ediyorlardı. Müdür, yok olmuştu. Bu kayboluş, iki gün sürdü. İkinci günü akşamı, ambar memuru, onu bir tesadüfle buldu. Ambar memuru, pek kullanılmayan ikinci kattaki bir depoya girince, yandaki koridordan müdürün sesini duymuş. Hemen koşup arkadaşlara söyledi. Biz de işi gücü bırakıp müdürün yardımına koştuk. Yardımına koştuk diyorum, çünkü müdürümüz kapana girmiş gibi koridorda sıkışıp kalmıştı. Koridor dar değildi ama, müdür yine de içerde sıkışmıştı. Nasıl olduğunu anlatayım:

Müdür, her nasılsa kapısında hiçbir yasak levhası bulunmayan bu koridorun kapısından girmiş. Öteki kapıdan çıkacak. Bir de bakmış ki, çıkacağı kapının üstünde «Burdan çıkmak kat'iyyen yasaktır!» yazılı bir levha var. Hayatında hiçbir yasağı çiğnememiş olan müdür, kendi koyduğu yasağı çiğneyecek değil ya... Girdiği kapıdan çıkmak için bir de

geri dönmüş ki, kapının arkasında bir levha: «Dokunmak tehlikeli ve yasaktır!»

Zavallı müdürümüz, ne o yana gidebiliyor, ne bu yana... Koridorda sıkışıp kalmış. Üstelik cıgara da içemiyor. Duvarlarda levhalar var: «Burada cıgara içilmez!» «Yerlere cıgara izmariti ve kibrit çöpü» atmak yasaktır!»

Biz müdürle kapı arkasından konuşabiliyorduk.

— Pencereden atlayın müdür bey, biz aşağıda bez tutarız, dedik.

Müdür içerden,

— Pencereyi açamam, dedi, levha var. «Pencereyi açmak yasaktır!»

Daha başka bişeyler söyledi ama, anlayamadık. Bir arkadaş kulağını kapıya koyup dinledi.

— Neden yavaş konuşuyormuş? diye sorduk.

Koridor duvarında «Yüksek sesle konuşmayınız!» yazılı levha varmış...

Müdürümüzü hapsolduğu aralıktan bitürlü dışarı çıkaramıyorduk. Yakından tanıyanlar:

— O, orda ölür, yasakları çiğneyip dışarı çıkmaz! dediler.

Yine nasıl dışarı çıkabileceğini kendisi buldu:

— Çabuk tabelâcıya söyleyin, «Burdan çıkmak yasak değildir!» diye bir levha yazsın!

İstediği levhayı çarçabuk yazdırıp kapının alt aralığından içeri soktuk. Müdür bu levhayı kapının arkasına astı da, ondan sonra dışarı çıktı.

Hepimize,

— Bakın, yasaklara uymamak ne zorluklar çıkarıyor, dedi, eğer şu kapının dışına «Girilemez!» diye bir levha asmayı ihmal etmeseydik, bütün bunlar başımıza gelmez, ben de içerde kalmazdım. Çün-

kü, yasak levhasını görünce koridora girmezdim. Yasaklara uymanın faydasını gördünüz ya...

Yine iyi ki «Burdan çıkılamaz!» levhalarından biri, bir he!â kapısının iç yanına asılmamıştı.

Müdürümüz, çıktığı kapının üstüne, «Burdan girmek sureti kat'iyede yasaktır!» yazılı levhalardan birini astırdı.

Duvarlarda, kapılarda, yasak levhalarından pek boş yer kalmadı. Bir gün hep birden daireden dışarı çıkamazsak, bizi hiç merak etmeyin. Anlayın ki, biz, yasakları bozamadığımızdan, kapana kısılmış gibi içerde kalmışız...

ADAM
BENİ
TANIRMIŞ

Otomobilden indik. Metin'e yaslanarak yürüdüm. Hava çok sıcaktı. İskele de çok kalabalıktı. Biz de bir yere sıkıştık. Yanyana duruyorduk. İskelenin, vahşi hayvanların demir kafeslerine benzeyen, parmaklıklarının gerisindeydik. Tel örgülü kapılar açılınca vapura binecektik.

Arkadan birisi beni itti, Metin'le aramıza girdi. Sonra başka biri de onu itti, o da aramıza sokuldu. Arkadaşımla aramızda iki kişi olmuştu. Bizi itip aramıza girenler çoğaldıkça, ben bir yana gittim, Metin bir yana...

Metin'e seslendim:

— Vapurda birbirimizi bulalım...

Metin, taa uzaklardan bağırdı:

— Hastasın, ayakta kalma. Hemen vapurda bir yer bul, otur.

Boyuna itiyorlardı. Metin'i gözden kaybettim..

— Metin!... diye bağırdım.

Kalabalığın bataklığından bir el dışarı çıkıp sallandı. Onun sesini duydum:

— Ben seni vapurda bulurum.

İskelenin kapısı açıldı. Arkamdan belki bin beygirlik bir kuvvetle itilince kendimi vapur güvertesinde, lüks salonunda buldum. Hemen bir boş koltuğa oturdum. Göz açıp kapayıncaya kadar her yer tıklım tıklım doldu. Ayakta duracak yer bile kalmamıştı. Metin görünürlerde yoktu. Kendimi hiç iyi bulmuyordum. Başım dönüyor, gözlerim kararıyor, midem bulanıyor.

Karşımda iki adam oturuyor. Biri cavlak kafalı, gözlüklü, ben yaşta var. Öbürü otuzunda var, yok, kalın sesli, bö bö diye konuşan iri kıyım biri. Cavlak kafalının elinde bizim, gazete... Tam da benim fıkramın olduğu sahifeyi açmış. Bö bö diye böğüre böğüre, konuşana,

— Amma da yazmış yahu... dedi.

Hoşuma gitti. Birazcık da utandım. Belki beni tanırlar diye, başımı denizden yana çevirdim.

O iri kıyım olanı,

— Yazar, yazar alçak... dedi.

Bu durumda siz benim yerimde olsaydınız ne yapardınız? Ben, bu hakareti hiç duymamış gibi yaptım. Beni tanımadıkları belliydi. Nasıl olsa beni tanımadıklarına göre, arkamdan ne söylerlerse söylesinler. Böğürür gibi konuşan, durdu durdu da,

— Yazar, iyi yazar ama hergele, kaç para eder.. dedi.

Ya gırtlağına sarılmalıydım, ya buradan kalkıp gitmeliydim. Ama kalkacak halim yoktu. Vapur o kadar kalabalıktı ki, yerimden kalksam bile bir adım ilerliyemezdim. İçimden, «Beni tanımıyorlar ya, var-

sın ne söylerlerse söylesinler» dedim. İnsan, bir sözü söyliyenin niyetine bakmalı. Çok zaman birini övmek için bu türlü sözler söylediğimiz olmuştur. Söylenenleri duymazdan geldim.

Cavlak kafalı,

— Tanıyor musun? dedi.

Böğüre böğüre konuşan, kalın sesli iri kıyım:

— Tanımaz olur muyum, tabiî tanırım «...»i, dedi.

Yüzüne iyice baktım. Eski bir tanıdık mı idi? Ama benden çok gençti. Hiç böyle bir adam tanıdığımı hatırlamıyordum.

— Tanırım, tanırım... O ne «...»tir.

Cavlak kafalı, gözlüklü:

— Yaaa!... dedi, Allah Allah. Ben de yazılarını okur da, onu bir adam sanırdım.

Yoksa beni gerçekten tanıyorlar da, tanımazmış gibi mahsus mu yüzüme karşı böyle konuşuyorlar? Eğer, böyle ise, bu işin sonu karakolda bitecek, demektir.

İri kıyım:

— Yazmağa yazar ama, boş ver «...»ya, dedi. Onu ben adam ettim.

— Yok canım!..

— Hayatımda yaptığım en büyük kötülük de budur. Babası balıkçı idi. Küçükken bizim mahallede otururlardı.

Cavlak kafalı:

— Siz Konyalı değil misiniz? dedi.

— Evet... Babası balıkçı idi ama, Konya'da deniz olmadığından, çiroz balığı satardı.

Herkes kulak kabartmış, onları dinliyordu. Ben de ter döküyordum. Metin gelse, hemen buradan kalkıp başka yere gidecektim.

— Bir sınıfta okuduk. Biz ona Paypırık derdik...

Herif, neler de uyduruyor?.. Ben, bir kere bile Konya'ya gitmemişim. Cavlak kafalı,

— Asıl adı değilmiş, dedi.

Öbürü, hiç sıkılmadan:

— Evet, asıl adı Durmuş'tur, dedi. Bunlar on dört kardeşti.

Herif, nişangâhsız atıyor.

— Hepsi ölünce, ölmesin dursun diye, bunun adını da Durmuş koymuşlar. Mektepteyken herkes döverdi. Ben korurdum. Hiç unutmam bir gün...

Bana kopyalar vermiş. Ben onun sayesinde sınıf geçmişim...

— Sonra bunu bir meseleden, mektepten kovdular. Aradan bir zaman geçti, bunu İstanbul'da gördüm. Beyoğlunda «Yakalara balena!» diye bağırıp duruyor, yaka balenası satıyor. «Nedir ulan bu halin?» dedim. «Aman abicim, hiç sorma...» dedi. Bunu aldım, hamama götürdüm. Eski elbiselerimden birini de verdim. Cebine de yüz lira harçlık koydum. «Ne zaman başın sıkışırsa, bana gel...» dedim. Ben ona öyle söylememişim, başıma belâ ol, demişim. Sabah akşam gelir, para ister...

Dinleyenler gittikçe çoğalıyor. O da herkesin ilgilendiğini gördükçe, daha da yüksek sesle konuşuyor. Cavlak, kafalı sordu:

— Neye para istiyor?

— Kumarbaz, kardeşim... Kumara para dayanır mı?

— Yaa... Demek kumar da oynar?..

— Üüüü... Üç gün üç gece kumardan kalkmaz. Babasının elbiselerini satıp kumar oynamış. Babası da evden kovmuş. Bana geldi. «Aman abi...» dedi. Buna iki tokat attım... «Siii!».. Kovdum keratayı.

— Çok iyi yapmışsın...

Dinleyiciler gittikçe artıyor. İyi işitebilmek içirv eğilmişler, bir ellerini de kulaklarına boru yapmışlar, nerdeyse anlatanın ağzının içine girecekler.

— Eeee, sonra?...

— Sonrası beyefendi, ben bunu bir daha eve almadım.

Dinleyenler arasında şişman bir adam,

— Doğrudur, dedi, bilirim. Pantolonunu çıkarır, kumara verir. Hattâ bir gece bizim kulüpte dayak yemişti.

— Allah Allah, neden dayak yedi?

— Vallahi, kadınlardan birine sarkıntılık mı etmiş, lâf mı atmış... Öyle bişey...

Esmer, asık suratlı, çok ciddî duruşlu bir adam,

— Dayak yemeden duramaz ki, dedi, ben ki karıncayı incitemem, ben bile bu rezili tam üç kere dövmek mecburiyetinde kaldım. Efendim, bu, röntgencilik hastalığına müptelâdır. Geceleri ağaçlara, telefon, elektrik direklerine, duvarlara çıkar, evlerin içini gözetler. Allah vermesin, çok kötü bir hastalık. Mehtaplı bir geceydi. Yatak odasında soyunuyordum. Her nasılsa pencereden baktım. Ne bakayım, incir ağacına tortop bir adam tünemiş. Hemen bahçeye fırlayıp, bunu enseledim. Yer misin, yemez misin... Bastım sopayı buna... Ayaklarıma kapandı. «Tövbe-ağabeyciğim...» dedi. Bunu bıraktım. Ertesi gece, bu yine ağaca çıkıp da...

Çenesi tik'li bir adam:

— Yatak odasında yalnız mıydınız? diye sordu.

Röntgencilik yaptığımı söyleyen asık suratlı adam, kısa bir duralamadan sonra:

— Evet, dedi, her yeri dolaşmış, dikizliyecek bir kadın bulamayınca beni dikizlemek mecburiyetin-

de kalmış. Kızla damat o gece Kanlıca'ya, akrabalara gitmişlerdi.

«Tuu, Allah belânızı versin!...» diye suratlarına tükürmek geliyor içimden ama, iş bu kadarla kalmaz. Ondan sonra da gırtlak gırtlağa gelip kavga etmeli. Ya öleceksin, ya öldüreceksin... İçlerinden bir tanesini, bir kerecik görmüş olsam neyse... Yahu, durup dururken de bu kadar yalan uydurulur mu?

Bir delikanlı,

— Ama iyi yazıyor, dedi.

Yanındaki,

— Kaç para eder oğlum, dedi, ahlâk olmadıktan sonra... Önce bir insanda ahlâk olmalı...

Değnek gibi ince, yaşlı bir adam,

— Maalesef onu gazeteci yapıp, milletin başına belâ eden benim, dedi, eline ilk kalemi veren ben oldum.

— Demek tanıyorsunuz?

— Tanımak ne demek... Onu muharrir yapan benim diyorum size... Ben o zamanlar Bilecik'te bir gazete çıkarırdım. Bir gün bir genç geldi, iş istedi. Ben de şeytana uyup acıdım. Gel seni muharrir yapayım da bir ekmek parası kazan, bana dua et, dedim, demez olsaymışım...

— Evet... Şimdi anladım. Demek Bilecik'te sizin yanınızda çalıştıktan sonra da bana gelmiş.

Artık dinlemeğe tahammülüm kalmadı. Oradan kaçmaktan başka çarem yoktu. Ya suratlarına tükürmeli, ya kaçmalı idim. En iyisi, gideyim de, arkamdan ne söylerlerse söylesinler? Bilecik istasyonundan trenle birkaç kere geçtim, o kadar... Ne gazetesi, ne Bilecik'i... Ayağa kalktım. Hemen yerime birisi oturdu. İlerlemek istedim, bir adım bile atılmıyor. Hastayım, bacaklarımda da derman yok. Hem

kalabalığı söküp oradan çıkamadım, hem de ayakta kaldım.

Bö bö diye konuşan, benim bir gece randevu evinde nasıl basıldığımı, sonra çırçıplak nasıl kaçtığımı anlatıyor. Başka birisi, onun ağzından sözü alıp, benim imzasız müstehcen yazılar yazarak gizli gizli bastırdığımı, gençliğin ahlâkını bozduğumu anlatıyor. Kaç kere bana, «Yapma etme...» demiş. Bakmış olmayacak, beni kovmuş, bir daha da konuşmamış. Bir zamanlar da hükümetten para alarak, muhalefete çatmışım...

— Sahi mi?

— Oooo... Kaçıncısı...

Yoksa ben, iki şahsiyetli bir ruh hastasıyım da, kendimden haberim mi yok? Büyük şaşkınlıkla kendi maceralarımı onların ağızlarından dinliyorum. Bu dünyada ne kadar kötülük varsa, bende hepsi toplanmış. Yüzlerini bir kere bile görmediğim bu adamların hepsi de beni yakından tanıyorlar. Hepsi bana yardım etmiş, doğru yol göstermişler, adam olmamışım. Sonra ya suratıma bir tokat atıp kovmuşlar, ya «Defol, gözüm görmesin...» diye bağırmışlar. Yoksa bunlar, başka birinden mi bahsediyorlar?

Bir şantajcılık yaptığımı anlatan adama,

— Affedersiniz, kimden bahsediyorsunuz? dedim.

Elindeki gazetede yazımı gösterdi, adlı adınca beni söyledi:

— İşte bu... dedi, siz de tanır mısınız?

— Tanırım...

— Bakın, bakın, beyefendi de tanırmış...

Hepsi dönüp bana baktı:

— Nasıl adamdır?

— Pek makbul bir adam değildir..

Kalabalığı yarıp çıkmak istedim. Bir de baktım. Metin az ileride, beni görmüş bağırıyor:

— ... beey, ... beey!...

«Efendim» desem, kim olduğum anlaşılacak, beni tanırmış gibi demindenberi yalan söyleyenler mahçup olacaklar. Onların mahçup olmalarını bırak, bu kadar hakareti kabul etmiş olacağım. Onun için hiç sesimi çıkarmadım.

Metin bağırıyor:

— Yahu, heey...

Başımı bile çevirmiyorum. Vapur bir kere Kadıköy iskelesine yanaşsa da şuradan kurtulsam, durumu Metin'e anlatacağım. Benim aldırmadığımı gören Metin, kızgınlıkla kalabalığı yarıp yanıma geldi:

— Duymuyor musun yahu, deminden beri sana sesleniyorum.

Hiç tanımıyormuş gibi dik dik suratına baktım:

— Ne istiyorsunuz beyefendi?

— Yahu, ...

— Hangi... beyefendi? Siz beni birine benzetiyorsunuz...

— Yahu, şimdi vapura beraber binmedik mi?

Demindenberi benim için konuşanlar da dönmüş, bize bakıyorlar.

— Yahu, ...

— Hangi ... beyefendi?

— Yahu, şimdi seninle biz sinemadan çıkmadık mı? Hastalandın da ben seni otomobile bindirmedim mi?

— Yanlışınız var beyefendi.

— Deli olacağım... Kardeşim, sen, (...) gazetesinde fıkra yazarı değil misin?..

— Yoooo...

— Ulan ... !.

— Rica ederim beyefendi?

Kalabalığa döndüm. Hepsine birden,

— Rica ederim beyler, siz tanıyorsunuz, dedim. 8en o adam mıyım?

Asık suratlı:

— Estağfurullah, dedi. Siz değilsiniz.

Bö bö diye konuşan:

— Ne münasebet, dedi. O, uzun boylu, sarışın bir adamdır.

— Yok canım. Sizinle ne alâkası var. Bir parçacık benzeseniz bari...

Metin'e döndüm:

— Gördünüz mü? Sizin bir yanlışınız var...

Metin, hırsından kıpkırmızı oldu:

— Tuu!... dedi, gitti.

Vapur yanaşmıştı. İskele memuruna bileti verirken, bö bö diye konuşan adam, yanındakine hâlâ beni anlatıyordu.

O günden sonra Metin benimle konuşmuyor. Ben de ona hakikati bitürlü anlatamadım.

DEPMIK SULTAN HAZRETLERİ

Burdan daha büyük yerlerde tek sinema bile yokken burada iki sinemanın oluşuna sevindim. Daha da sevinilecek bişey, başka taşra illerinde olduğu gibi, bu iki sinema arasında rekabet de yoktu. Bu iki sinema, buradaki «Depmik Filmcilik Anonim Şirketi»nin malıydı. Buraya gelişimin haftasında Depmik Ortaklarından Mehmet Bey'le tanıştım. İki sinema arasında rekabet olmamasından, birleşik çalışmalarından duyduğum sevinci anlattım.

Mehmet Bey, pehlivan yapılı, altmışını, belki yetmişini aşkın, ama dinç, yaşından genç görünüşlü bir adam. Gür bıyıklarını sıvazladı,

— Hııı... diye güldü.

Görünen bütün dişleri altın...

— Ortaklığa sen bi yol boş ver Bey, dedi, biz zorla ortak olduk, keyfimizden değel... Ortak iş yürümez, ama n'idelim..

Anlatmak için biraz deşmemi bekliyordu.

— Ya... Demek ortaklıktan memnun değilsiniz?

— Memnun olunur mu? Her ne yeni bir icat olsa, bu memlekete ilk getirip âdet eden benim. Kendimi övmek gibi olmasın, buraya fonoğrafı ilk ben getirdim. Radyoyu daha kimse bilmezken ben getirdim. Buralara otomobili ilk alıp getiren benim. Buzdolabını getirdim de herkes şaştı. Hele çamaşır makinesine kimse inanmadı. Eve gelip gelip baktılar. Haddim olmayaraktan ben olmasam, burası medeniyet mi bilecekti? O Yahya denen gavat, sinemayı babasından mı görmüş!... Bu memlekete ilk sinemayı yayan benim. Kabahat o Yahya gavatının değil, onu bu memlekete sokanın...

— Yahya dediğiniz kimdir?

— Olmaz olsun, benim ortak. Ben buraya sinemayı yapalı yirmi yılı geçti, Bey. Bizde birisi bir iş yaptı da üç kuruş kazandı mı, ardından herkes o işe koşar. Kendimi Çimenkaya bayırından aşağı atıp da Kazdere'nin dibinde kırk para buldum, desem, herkes kendini Çimenkaya bayırından dereye atıp geberecekmiş. Alçak, sen de başka bir iş tut, kazan... İlle senin kazancına göz dikecek...

Bundan dört yıl öncesi bu Yahya, otelinin altını bozdu, sinema yaptı. Adını da «Yeni Sinema» koymaz mı? Ulan bunun nesi yeni... Handan bozma bir sinema... Kendi sinemasına yeni diyecek ki, bizim sinemayı gözden düşürsün. Bu insanlarda akıl mı var? Şuraya bir sehpa kur. Üstüne «Yeni Sehpa» diye bir tabelâ as. Aman yeniymiş diye herkes koşar, boynunu yeni sehpadaki ipe uzatır, kendini gönüllü asar. Yeni sinema açılınca, bizimkine kimse gelmez oidu. Paraya kıyıyorum, İstanbul'dan en pahalı, en iyi filmleri getiriyorum, bizim sinema yine boş... Be-

nimkinin adı Şark Sineması... Yahu, sinemaya bir adam gelmiyor. Belediyeciler bedava girerdi her zaman, onlar bile gelmez oldu. İflâs edeceğiz... Ne yapacağız, ne edeceğiz, diye kıvranıp dururken, sonunda «Ben bu herifi vurdurtur, memleketi bir namussuzdan temizlerim» dedim. Şerif Efendi bunu duymuş, koştu geldi:

— Aman Mehmet Bey, sen çocuk musun, öldürtüp ne kazanacaksın? Ona öyle bir iş yapalım ki, ölümden beter olsun. İflâs ettirelim alçağı...

— Aman nasıl?...

— Senin sinemayı bir badana eder, kapısını boyarız. Seninki, onunkinden yeni olur.

— Yeni olmuş kaç para?. Atlas döşesen boş... Sen adına bak...

— Adını da yenileriz. «Yeni Şark Sineması» yaparız.

Bizim sinemaya kül rengi bir badana çektik. Kapıları yeşile boyattım. Adını da «Yeni Şark Sineması» yaptık. Allah Allah... Yahu içerde film oynatmasak, adı «Yeni Şark» diye millet sinemaya doluyor. Onun yeni sineması, oldu eski sinema... Yahya sinek avlıyor. «İki kere Yeni Sinema» diye tabelâ asamaz ya...

Bir de baktık, bu Yahya, İstanbul'dan bir oyuncu kız getirtmemiş mi? İlkin kız oynuyor, ardından film oynuyor. Bizim sinema gene boşaldı. Bu Yahya'yı öldürtmeyince bu dünya rahat etmez. Bizim Şerif Efendi bunu duymuş:

— Aman Mehmet Bey, şimdi asrî zamanda yaşıyoruz, adam öldürtmek yakışmaz, dedi.

— Madem asrî zamanda yaşıyoruz, öldürtmeye-

1im. Şunun budundan bir külbastılık çıkaralım da aklı başına gelsin...

— Aman olmaz. Bir iş yapalım ki, ölümden beter olsun, iflâs ettirelim...

— Nasıl?..

— Sen bana bırak...

Şerif Efendi benden bin lira aldı, oyuncu kıza vermiş. Oyuncu kız, Yahya'nın sinemasında oynarken, göbek ata ata, birden donu kıçından düşüyor. Kızı alıp karakola götürüyorlar. Kız: «Ne yapalım, şimdiki zamanın malları hep çürük.. Donumu mahsustan sıyırmadım ya; lâstik çürükmüş, koptu» diyor.

Şerif Efendi geldi ,

— Aman, bin daha... dedi.

Bin lira daha verdim. Ertesi gece kız oynarken, yine donu ayağından düşmez mi?.. Kızı karakola götürüyorlar: «Bir daha lâstik koparasıya göbek atma, seni buradan süreriz... Memleketin ahlâkını iki paralık ettin!» diyorlar.

Şerif Efendi yine geldi,

— Aman bin lira daha... dedi.

Verdim.

Kızda maşallah bir oynak göbek var ki, donunu lâstikle değil, urganla bağlasa, yine koparacak. Kızın adı «Lâstik Koparan Dansöz» oldu. Bizim burada «Öz Hakikat» diye bir gazete var. Şerif Efendi, iki yüz de bu gazete için aldı. Ertesi gün Öz Hakikat gazetesi, «Çürük don lâstikleri yüzünden memleketin ahlâkı bozuldu» diye yazıp da o gece kızın lâstik yerine, beline bağladığı sicim de kopunca, kızı burdan sürdüler.

Şerif Efendideki akıl, şeytanın ağababasında

yok. Bizim sinema gene dolup taşıyor. Yeni Sinemaya bir yanılıp da giden yok.

O günlerde muhalif partiden biri geldi,

— Kongre yapacağız, sinemanı iki saatliğine bize kiralar mısın? dedi.

— Git işine... Ben muhalife eski pabucumun tekini kiraya vermem...

— Beş yüz lira verelim.

Sinema günde beş yüz kazanmaz. İki saatliğine beş yüz iyi... Ben gene,

— Olmaz, dedim.

Ertesi gün geldiler:

— Bin lira verelim, bir saatine...

Daha ertesi gün:

— Yarım saat için iki bin...

— Olmaz!...

— Yarım saatine üç bin...

Sinemanın bütün parası çıkacak. Dayanamadım,

— Dört binden aşağı kurtarmaz, dedim.

Parayı verdiler. Vermeyip de ne yapacaklar? Bunlar muhalif diye kimse yerini kiralamaz.

Kongre bitti. Daha muhalifler salonu boşaltmadan belediyeciler geldiler.

— Senin sinema, Belediye nizamına aykırı, kapatacağız, dediler.

— Aman, neresi aykırı?

— İki kapısı olacak...

— Yahu, bizim sinemanın beş kapısı var.

— Helası nerede?...

— Siz, bu sinemanın helasını bilmez olur musunuz, işte!...

Ne dedikse olmadı. Nasıl olsa bir bahane uyduracaklar.

— Kapatacağız... Film oynarken içerisi karanlık oluyor...

Sinemayı iki ay kapattılar. Bir de öğreniyoruz ki, cebinden dört bin lirayı verip, muhaliflere benim sinemayı kiralattıran, Yahya dürzüsü değil miymiş? Benim için: «O, para canlısı bir heriftir. Para benden. Boyuna arttırın. Dayanamaz, sonunda, ucunda ölüm olsa kiraya verir!» demiş. Bu Yahya namussuzunu öldürmedikçe memlekete rahat yok...

Şerif Efendi geldi.

— Hiç ağzını açma, bu işi ölüm temizler, dedim.

— Dur hele... İflâsı onun, ölümünden beterdir.

— Peki, ne edelim?..

— Bu herif asker kaçağı, ihbar ederiz.

Biz namusumuz dairesinde ihbarımızı yaptık. Herif, sinemanın kapısına kendi boyunda, koca bir resmini asmadı mı? Resmi görünce tanıdım. Yahya'nın eşkıyalık resmi... Çizmeyi, kilotun üstüne çekmiş, bacaklarını açmış, göğsünde çaprazlama iki mavzer, beli, göğsü fişeklikle donanmış. Millet, Kurtuluş Savaşı diye kan dökerken, bu alçak dağa çıkıp eşkıyalık ettiydi. Bir de utanmadan o zamanki resmini büyüttürüp, sinemanın kapısına asmış...

ne?. Bu resim, Yahya'nın Millî Mücadeleye gönüllü katıldığı kahramanlık günlerinin resmiymiş... Eşkiya oldu kahraman...

Bizim de az buçuk eşkiyalıkta, Yahya'dan artığımız var, eksiğimiz yok. Biz de o zamandan kalma resmimizi astık ama, sinema kapısına değil, yazıhanemizin duvarına... Soran olursa:

— Millî Mücadele günlerinin hâtırası... deriz.

Ulan, böyle resim kapıya asılır mı? İnsan sıkılır. Herifte utanma, arlanma kalmamış...

İki ay geçti, sinema açıldı. Bir tek kişi gelmez. Şerif Efendi,

— Beş yüz ver, dedi.

— Ne olacak?..

— Şıh Nuri'ye vereceğim...

Bizim burda bir Şıh Nuri var, onun muskasının yanında doktor reçetesi kaç para eder... Tükürüğü tırahoma, üfürüğü yele, sancıya birebir... Gayetle nefesi keskin bir şıh...

Biz parayı verdik. Şıh Nuri de: «Kadın-erkek sinemaya giden neuzu billâh kâfir olur» diye va'za başladı. Ama biz, Şerif Efendinin verdiği akılla, sinemayı ortadan perdeyle ikiye böldük. «Bayanlara mahsus tuvalet,» «Baylara mahsus yüz numara» gibi, sinemanın sağ yanı bayların, sol yanı bayanların...

Şıh Nuri va'zettikçe, Yahya'nın sinemasından herkesin ayağı kesildi. Bizim sinema dolup taşıyor. Şu Şerif Efendi'deki akıl kimde var? Şerif Efendi benden yana olduktan kelli yedi düvel üstüme yürüse vız...

Bir de duyduk ki Yahya, kadınlara ayrı, erkeklere ayrı matine yapmış. Sait Hoca da ondan yanlı olmamış mı? Va'zeder dururmuş:

«Her ne kadar er kişi ile nisvanın arası perde ile tefrik olunursa olunsun, kuvvayı recüliyet, havay-ı nesimîye karışarak perdenin değil, duvarların mesamatından nüfuz edegelip bekâretin ihtizazına sebebiyet vereceğinden, her kim ki bir dam altında taife-i nisa ile memlû havadan teneffüs ederse, cehennemliktir; avrat ise erinden boş düşer, er kişi

ise azab-ı nâr ile cayır cayır yanar. Ve ancaaak, nisvân için ayrı bir metîne, erkeklere mahsus ayrı bir metîne terfik olunursa...»

Biz hapı yuttuk mu? Bu Sait Hoca da öyle beribenzer hocalardan değil... Eşek dilini okur, yedirir. Leylâ'yı Mecnun'dan ayırır. Köstebek etini nefes eder, yedirir, üçüncü dereceden verem, birinci dereceden sağlam olur. Onun verdiği evliya toprağını üstünde taşı, bedenine kurşun değil, gülle işlemez.

Benim anlamadığım şu: Bu Yahya, aptalın biri. Onda bu akıllar ne gezer... Ona bu akılları veren kim?..

Bizim sinemada da kadınlar için ayrı, erkekler için ayrı matineler yaptık ama, iş işten geçti. Orası dolup taşıyor, bizim sinema boş...

— Şerif Efendi, müsaaden olursa, ben bu herifi vurdurtacağım. Bu kadar para döktüm bu işe... Yirmi beş kuruşluk iki kurşun parasından mı sakınacağız?..

— Dur sen, Şıh Nuri yeni bir akıl verdi.

Biz, İstanbul'dan bir film getirdik ki; dansı, mevlidi, ezanı, mezarı, imamı, hocası hepsi içinde... Bir de elimize Arapça bir sinema mecmuası geçirdik... Mecmuadan kestiğimiz Arapça yazıları da sinemanın camekânına yapıştırdık.

Şıh Nuri her gittiği yerde:

— Müslüman sineması böyle olur... diyor.

Film başlarken salonda buhurdanlar yanıyor, içerisi tütsü kokuyor. Filmde mevlit başlar başlamaz benim adamlar seyircilerin üstüne filit tulumbasiyle gül suyu serpiyor.

Bunca yıllık sinemacıyım. Ben böyle şey görmedim. Yahu, yetmiş iki vilâyetten filmi görmeğe ge-

fiyorlar. Bizim vilâyetin nüfusu Paris'i geçti. Yahya'nın sinemasının kapısından bakan yok...

Bir de duyduk ki, Yahya'nın sinemasının bahçesinde bir yatır varmış. Kaz kafalı Yahya nerden akıl edecek, bunu da Sait Hoca öğüt vermiş. Bura hastanesinde bir kangrenliden ameliyatla kesilen bir bacağı bahçeye gömmüşler. Tekme atar gibi, ayak topraktan dışarı fırlamış. Dört yanını kafes telleriy-!e çevirip, tellere çaputlar bağlamışlar.

Nuri Hoca, her yerde şöyle diyor:

— Orda medfun olan zat, Depmik Sultan Hazretleridir. İnsanların hak yolundan ayrıldıklarını görüp, depmiğini toprağın altından çıkardı. Her kim ki tarîk-i hak'tan inhiraf eyler ise, Depmik Sultanın mübarek deprr.iği ardındadır. Ey insanlar! Depmik Sultan Hazretlerinin ikaz depmesini yiyenler kendine gelsin! Sinemaya gitmek haramdır. Gidenler cehennemliktir. Her kim ki, bahçesinde Depmik Sultan Hazretlerinin türbesinin bulunduğu sinemadan başka bir sinemaya gider, cehennem ateşinde yanacağını bile!..

Bizim işler yeniden durdu mu? Şıh Nuri'nin sözlerinin on paralık değeri kalmadı. Bizim sinemaya her kim gelirse, ardından bir depmik dürtermiş. Yahu, ne dersin, Nuri Hoca'nın dediği doğru... Benim ardıma ikide bir depmik iniyor. Uykudan depmikle sıçrıyorum.

— Aman Şerif Efendi, iflâsa gidiyoruz.

— Dur sen... Bin lira ver, Nuri Hoca bizden yana olacak...

— Al iki bin kardeşim...

O günlerde İstanbul gazeteleri yazdı ki, İstanbul'da bir sinema çökmüş. Bir gece de Depmik Sul-

tan Hazretleri, depmiğini toprağın içine çekti. Bunun üzerine Nuri Hoca va'za başladı:

— Ey din kardeşlerim; bilir misiniz, İstanbul'daki sinema neye çöktü? Çünkü, evliya türbesinin üstüne sinema yapmışlar. Evliya hazretleri bir silkinip, koca sinemayı çökertti. Hangi evliya türbesi üstüne sinema yapılırsa, o sinema çöker. Depmik Sultan Hazretleri bir deperse, sinemayı başınıza yıkar...

Korkularından Yahya'nın sinemasına kimse gitmez oldu. Yahya, aracı koydu,

— Aman görüşelim, diye bana haber iletti.

— Onun suratını Azrail görsün! diye haber yolladım.

Aracı bir haber daha getirdi,

— İşler bildiği gibi değil, görüşelim...

— Gelsin, görüşelim... dedim.

Defter kolunda geldi,

— Bu rekabetin sonu yok, ikimiz de batacağız, dedi.

Beni batırmak için yaptığı masrafları okumaya başladı. Oyuncu kıza şu kadar, Nuri Hoca'ya şu kadar... Yirmi dört bin lira...

— On binini anladım, on dört binin hesabı yok.. dedim.

— Onu da Şerif Efendi'ye verdim, demez mi?

Yerimden bir hopladım:

— Şerif Efendiye neden para verdin?

— Bütün bu düzenleri o düzdü ya... Parasız mı yaptı?...

Ben de defterleri çıkardım, 16 bin lira da Şerif Efendi'ye ben vermemiş miyim? İkimiz iki sinema işletiyoruz, herif açıktan para kazanıyor. Yahya:

— Gel, seninle ortak olalım, iki sinemayı birlik işletelim, dedi.

Şerif Efendi bunu duymuş. Geldi,

— Beni de ortak alın, dedi.

Almasak, herif bir Allahın belâsı, başımıza iş açacak... Bizim verdiğimiz 30 bin lirayı yine bize verdi. Bizim paramızla bizim işimize ortak oldu. Şimdi üç ortağız. İşler iyi ya, ortaklığın tadı yok... Kazanç, durup dururken üçe bölünüyor. Esas, paranın hepsi benim hakkım...

Biz bu ortaklığı keyfimizden mi yaptık Bey... Zora geldik de ondan ortak olduk...

BOZGUNCU

Belediyenin karşısındaki kahvede, sokak üstündeki sandalyelere oturmuşlar. Dal kıpırdamıyor. Sinekler bile uçmağa, vızıldamağa üşeniyor. Küçük alanın ortasındaki havuzun suyu sıcaktan buğulandıkça, karşıdaki «Aynalı Otel»in çizgileri titreşiyor.

Ortaokul Öğretmeni,

— Bir adam tek başına ne yapsın, dedi, o da istemez böyle olduğunu ama, etrafını bir sürü dalkavuk kuşatmış. Her şeyi tozpembe gösteriyorlar, göz göre göre yalan söylüyorlar, karaya ak, eğriye doğru diyorlar. O da inanıyor. Ne bilsin yalan söylendiğini kendisine... İçlerinden biri de çıkıp «Beyefendi sizi kandırıyorlar, doğrusu budur» diye işin içyüzünü anlatmıyor. Hepsine, arkadaş demiş bir kere... Her bir kötülüğü ondan biliyorsunuz. Bir adam, tek başına ne yapsın... Kendisine doğruyu söyleseler, o da her şeyi öğrense, hiç böyle saçma sapan işler yapar mı?

Belediye tellâlı Yusuf:

— Doğru, dedi, orası doğru. Bizim kadar aklı yok mu?

Berber Mustafa:

— Öğretmenin dediği doğru. Hep etrafı kandırıyor, dedi, kendisine söylenmezse, neyin ne olduğunu, ne dolaplar döndüğünü nerden bilsin... İnsan avanak olmalı ki, bile bile bu ters işleri yapsın...

Kavrulmuş nohuttan çekme yerli kahveyi içen emekli nüfus memuru:

— Hakikat öyle, dedi, biz her bir kabahati ona yüklüyoruz. Adamın hiç kabahati yok. Kabahatin büyüğü dalkavukların. Adamı çepeçevre çevirmişler. Neler olup bittiğini göstermiyorlar. Bir görse, anlasa... Yoksa kötü adam değil...

İri taneli tesbihini şakırdatarak çeken Rıfat Ağa,

— Boş versenize siz bu ağızlara, dedi. O yere, yüskelmiş goca bi adam, ergen gız mı ki eloğlunun her bi dediğine gansın... Şunlara bah hele. Gaşınızın gılı ağarmış, heç mi heç aklınız başınıza gelmemiş.. Siz benim neden bozguncu olduğumu duymadınız mı? On iki, on üç yıl önceydi. Bizim bir Belediye Reisi Doktor Muzaffer vardı ya...

Tellâl Yusuf:

— Bildim, Alagöz'ün Muzaffer, şimdi İstanbul'da büyük tüccar olmuş.

— İşte o... İlle gel, bizim partiye gir, diye tutturdu: Bre oğlum, aramızda sizin-bizim var mı, hamdolsun hep bir partiden değil miyiz... «O iş başka, partiye gel, bir yazıl» diyor. Meramı başkaymış. Bunu arkadaşları çekemezmiş de, o da sağlam kazığa bağlansın diye akrabalarını topluyor. Benim küçük kızı Alagöz'lerin Ferhad'a gelin ettik ya. Belediye Reisi ile akraba oldu. Muzaffer'in zoru ile ben par-

tiye yazıldım. Arkadan, ille de Belediye seçimlerine gir, diye tutturmaz mı? İnsan kendini baştan sıkı tutup kanmayacak. Biri de bir, bini de bir... Oldu olacak deyip, Belediye seçimine de girdik. Allah rahmet eylesin, Büyük Caminin İmamı Reşit Efendi, «Ulan Arif Ağa, bu yaştan sonra kendini memlekete rezil etme. Dilini tutamaz lâf karıştırırsın, çoluk çocuğa maskara olursun» dediyse de, ben işe ucundan bulaşınca, daha kendimi tutamadım, gittikçe kızıştım. Nasıl oldu, anlamadım. Bu particilik işi birader, kumar gibi bişey... Bir kere bulaştın mı, bir daha kurtulamıyorsun... Derken, Ankara'dan bir Beyefendi gelecek, dediler...

Berber Mustafa,

— Hangisi, Arif Ağa? diye sordu.

Arif Ağa,

— Bilir miyim hey Mustafa, dedi, ziraat işlerine bakarmış. Bizim Belediye Meclisini bir telâştır aldı. Doktor Muzaffer kasabada fır dönüyor. «Bre Muzaffer Bey, eşekarısı sokmuş gibi ne fır dönüp yatarsın... Geleceği varsa, göreceği de var. Gelsin, buyursun, başımızın üstünde yeri var.» «Aman emmi, o nasıl söz? Çok sert bir adamdır, bizi ıslanmış tavuğa dönderir. Bakkallarda pirinç yok, sabun yok, şeker yok. Bir duydu mu, tiftiğimizi atar... Hani ortaokulunuz derse, hani yolunuz, suyunuz derse!... Aman emmi, ocağımızı batırır. «Ulan Muzaffer Bey, şen sapıttın mı ne... Bakkalda pirinç yoksa, pirinçleri toparlayıp pilâv yapıp yedik mi? Sabun yoksa, sabunları köpürtüp balon yapıp uçurduk mu? Şekeri bol bulduk da saçımıza mı sürdük?.. Yoksa yok, biz mi kuruttuk?... Vereydiler de olaydı... Ortaokul yoksa, onlar yaptı da biz mi yıktık?... Yolları biz

mi bozduk?.. Hey Muzaffer... Yapsalardı, olurdu. Sen ne utanıyorsun hey oğul, gelsin de görsün...»

Ne dedikse dinletemedik. Bizim Belediye Meclisi üyelerinin uykuları kaçtı, ha babam çalışıyorlar. İki gün içinde bakkallar pirinç, sabun, şeker doldu. Dört bir yana haber salmışlar, dağılmışlar, kasabaya şeker, pirinç yağdırmışlar. Kasabada yok, yok... Beyefendi burdan başka yere gidince, pirinç çuvalları, şeker sandıkları ondan önce oraya gidermiş. İstasyonlardan kasabaya kadar yolları keçe, kilim döşediler. «Ulan bu ne!» Keçenin, kilimin altındaki yolun bozuk olduğunu Beyefendi görmezmiş. «Bu kadar kilimi halıyı nerden buldunuz?» Her kasaba, pirinç, keçe, kilim yardım edermiş... «Ya Beyefendi, kasabanın içini gezer, başka yolları görürse...» Adam tutmuşlar, Beyefendi geçip, arkada kalan yollar boşaldıkça, kilimleri, halıları kaldırıp, başka yerden dolanarak, geçeceği yollara sererlermiş. Kasabanın yolları, resmî devair odaları gibi halı döşeli...

Beyefendi geldi. İstasyonda karşıladık. Bir mızıka takımı çalmaya başladı. Mızıka takımının önünde bir bez, üstünde «Belediye Bandosu» yazılı... Allah Allah, yahu bu bizim Belediyenin ne zaman çalgısı oldu? Bizim bildiğimiz, bu kasabada bir zurnacı çingen Yaşar var, iki de davulcu... Düğüne derneğe bunlar çağrılır. «Ulan Muzaffer Bey, bu çalgı takımını nerden çıkarttın?» «Sus hele emmi, kira ile tuttuk.» Vilâyetin mızıka takımını getirtmişler. Çocuklar dizilmiş, «Yaşaa!» diye bağırıyor. En öndekilerin elinde iki sopaya bağlı bir bez... Üstünde «Ortaokul» yazılı... «Ocağın batsın hey Muzaffer, ilkokulu daha geçen yıl yaptık. Ulan, ilkokul olmayan yerde, ortası olur mu?...» «Sus emmi, Valiye rica ettik, vilâyetin ortaokulunu üç günlüğüne getirttik. Liseyi

de getirtecektik, zaman kalmadı.» Tuuu reziller, vakit olsaymış, utanmadan kasabaya bir de «Üniversite» kurdurtacaklarmış. Kızlar dizilmiş. Diziden bir kız çıktı, elindeki çiçeği Beyefendiye verdi. Doktor Muzaffer:

— Bunlar, kasabamızdaki Kız Enstitüsünün öğrencileri... dedi.

Deli olacağım. Arkaya gizlenip, saçımı başımı yolmağa başladım. Bre arlanmazlar, koca bir Beyefendiyi kandırmaya hiç utanmaz mısınız? Dayanamadım, ordan ayrılıp, eve geldim. Akşam Muzaffer bize geldi... «Aman emmi, Belediyenin Beyefendiye bu gece ziyafeti var. Sen de gel.» dedi. «Yıkıl, gözüm görmesin, hey alçak! Rahmetli baban iyi ki zamanında göçmüş de bu rezilliklerini görmedi, yoksa kasabanın meydanında suratına tükürür, seni iki paralık ederdi» dedim. «Aman emmi!» «Gelmem oğlum.» «Etme emmi.» «Git oğlum.» «Arif Ağa, sizsiz ziyafet olmaz.» «Vilâyete yazın da her bişeyi gönderen Vali size bir de Arif Ağa göndersin, yıkıl!»

Araya adamlar koydular, beni zorla ziyafete götürdüler. Ben gitmesem olmazmış. Beyefendi, Belediyenin âzalariyle bir bir görüşecekmiş. Gittim. Bir sofra kurulmuş, yedi düvelin krallarının sarayında yoktur böylesi... Yenildi, içildi, konuşmaya geçildi. Beyefendi,

— Adapazarı fabrikasında köylü tipi at arabaları yaptırıyoruz, siz de aldınız mı? dedi.

Bizim Muzaffer,

— Allah ömürler versin, sayenizde her köylünün bir-iki arabası var... demez mi?

İçimden, «yahu, bu Beyefendi de büsbütün şey değil ya, elbet her köylünün iki at arabası olamıya-

cağını bilir. Şimdi, şu dalkavukların suratı budur diye tükürür, ben de elini öperim» diye geçiriyorum.

Beyefendi:

— Memnun oldum, dedi, kasabanızın ihtiyacı için ne kadar araba aldınız?...

Belediye âzasından biri:

— Arzedeyim efendim, diyerek cebinden defteri çıkardı, okumaya başladı:

— Mart ayında altı bin, nisan ayında dokuz bin, mayısta on bir bin, haziranda on altı bin araba aldık. İhtiyacımızı karşılamadığı için, fabrikaya otuz bin araba daha ısmarladık.

Hah, şimdi belânı buldun. Beyefendi suratına tükürsün de gör. Ulan, böyle de atılır mı, hey imansız!.. Arabanın sayısı, kasabanın nüfusunu geçti. Memleket hep araba fabrikası olsa, yine bu kadar araba yetiştiremez.

Beyefendi,

— Çok memnun oldum, dedi, asrî kovan yaptırıyoruz, aldınız mı?

Azalardan biri:

— Sayenizde aldık, dedi, şimdi köylerimizde bile on - on beş kovanı olmayan ev yoktur.

Vay alçak vay!... Suratın da kızarmaz mı hiç?. Siz söyleyin ağalar, doğdunuz, büyüdünüz, siz buralarda arı besleyen tek kişi gördünüz mü? Babalarınızdan duydunuz mu? Bizim buraları dağlıktır, çok rüzgâr tuttuğundan, hiç arı olmaz. Beyefendi bunu bilmez olur mu? Şimdi huzurundan seni kovsun da gör, alçak!...

Beyefendi,

— Bâri istifade ediyor musunuz? dedi.

— Ne demek... Çıkan balların hepsini yiyeme-

diğimizden, satış için trenle İstanbul'a, Ankara'ya göndere göndere balı bitiremiyoruz.

Muzaffer'in kulağına,

— Şimdi bal istese, ne yapacaksınız? Bir tadım bal bulamazsın, dedim.

— Sus emmi, kutu kutu bal aldık, dedi. Beyefendi arıcılığa meraklı olduğundan, her gittiği yerde kovanları sorarmış. Biz de duyduk, önceden hazırlandık.

Beyefendi,

— Gazeteler, pirinç bulunmuyor diye yazıyor. Nasıl, siz de pirinç sıkıntısı çekiyor musunuz?...

— Estağfurullah... Ne demek... Bizim buraları sayenizde hep çeltik tarlalarıdır .

Tuuu... Göz göre göre koca herifle alay ediyorlar. Yahu, bu kasaba kuruldu kurulalı çeltik tarlası mı görmüş?.. Allahın kıraç dağında, bayırında pirinç mi yetişir?. Durun siz, durun, Beyefendi hep soruyor ki size, rezilliği nereye kadar götüreceksiniz diye... En sonunda şu rakı şişesini kapıp, hepinizi önüne katsın, kovalasın da o zaman görün siz...

Beyefendi,

— Ekin için ilâç aldınız mı? Ekinleri ilaçladınız mı? dedi.

— Ne demek... Sayenizde bütün ekinler ilaçlandı. 200 ton göztaşı aldık, yetmedi, daha 300 ton ısmarladık.

Yüzden, binden aşağı konuşmuyorlar. Kiloyu unutmuşlar. Ağızlarını açtılar mı, söze tonla başlıyorlar.

Beyefendi,

— Memnun oldum, dedi, çok memnun oldum. Şu bizim bir kötü kasabanın dalkavukları adamı böyle kandırırlarsa, kimbilir Başkentin esas dalka-

vukları nasıl kandırıyorlar. Demek her yerin yerli daklavukları böyle yapıyorlar. Adamın ne kabahati var. Hep aldatıyorlar. Yazıklar olsun, bir sözünün eri de çıkıp doğruyu söylemiyor ki, adam da anlasın ne dümenler çevrildiğini... Biz hep suçu ona yüklüyoruz. Vah vah... Yazık adama... Dur, şuna herşeyi dosdoğru söyliyim...

Beyefendi,

— Su işiniz nasıl? dedi.

Azadan biri,

— Suyumuz hamdolsun boldur, dedi. Tarlalarımıza bol su akar. Her evde akar su vardır.

Daha durulur mu, yerimden fırladım,

— Bey, seni kandırıyorlar, aldatıyorlar seni... Dedikleri hep yalan!... diye bağırdım.

Doktor Muzaffer eteğimden çekti, azadan biri koluma yapıştı, biri de susayım diye ardıma bir tekme indirdi.

Oradakilere,

— Bre arlanmazlar, Beyefendiyi kandırmaya hiç utanmaz mısınız? dedim.

Onlar beni susturmaya, oturtmaya çalışıyor, ben bağırıyorum, tepişip çekişip duruyoruz.

Ben, Beyefendiye söyliyeceğimi söylüyorum:

— Beyefendi, bunların işi hep yalan, dolan... Bizim kasabaya topu topu yirmi araba geldi. Arabalar bozuk, ağaçları yaş olduğundan hiç birini köylü almadı, hepsi istasyonda duruyor. Bizim buralarda bir tek kovan yoktur. Burası yüksek, rüzgârlı olduğundan, arı yetişmez. Sana söyledikleri hep yalan... Çeltik tarlası dediler. Tövbe, bizim memlekette bugünedek çeltik görülmemiş. Su yok ki, çeltik ola... Evet, bir kaç kilo göztaşı geldi. O da benim

gibi bir kaç açıkgöz yüzünden, kapanın elinde kaldı. Bu dalkavuklar, seni kandırıyorlar...

Hepsini anlattım. Azalar beni çekiyor, ben masaya yapışmışım. Beni dışarı atmak için çekiştirdikçe, ucundan yapıştığım masa da benimle birlikte kapıya doğru geliyor. Sofra örtüsüne yapıştım, az daha üstündekiler yere devriliyordu. Doktor Muzaffer arkamdan çeke çeke, pantolonu bacaklarıma indirmiş...

Ben anlatırken, Beyefendinin suratı asıldı, asıldı, asıldı. Gırtlak düğümü üç kere indi, çıktı. İyice kızdığı belli. Hakikatleri öğrendi ya, şimdi bu rezillerin suratına tükürecek. Birden:

— Çıkarın bunu!... diye bağırdı.

Beni karga tulumba edip dışarı attılar. Bu ne iş? Neye uğradığımı şaşırdım. Bütün gece hırsımdan lokomatif bacası gibi puf puf pufladım. Ertesi sabah,

— Beyefendi Belediyede seni bekliyor, dediler.

Gittim. Odada ikimiz yalnızız.

— Sen, dedi, kendini benden akıllı mı sanıyorsun?

— Tövbe... Estağfurullah...

— Araba fabrikalarını kuran biziz. Buraya kaç araba gönderildiğini ben bilmez miyim?

— Bilirsiniz...

— Bilirim de, sen ne demeğe pişmiş aşa su katıyorsun? Ben o kadar şey miyim, bu dağlık, susuz arazide pirinç yetişmiyeceğini bilmez miyim?...

— Bilmez olur musunuz?...

— Burada arı yetişmediğini ben bilmem de, sen mi bilirsin? Biz buraya ne kadar ekin ilâcı gönderdik, bilmez miyiz? Biz büsbütün şey miyiz? Senin kadar aklımız yok mu?

— Estağfurullah...

— Öyleyse ne demeğe her şeyi kara göstermeğe çalışıyorsun? Neye bozgunculuk yapıyorsun? Elimizden her ne gelirse yapıyoruz işte... Şu yok, bu yok, o bozuk, bu bozuk diye durmadan şikâyet edilse daha mı iyi?... Senin kadar biz de biliyoruz.

— Affedin, bilememişim, dedim.

Beyefendi, kasabadan şenlikle gitti. Beni de bozguncu diye partiden çıkardılar. Belediye âzalığından istifa ettim.

Emekli nüfus memuru,

— Yâni, dedi, ne demek? Kabahat yine dalkavukların işte... Adama işin doğrusunu bir söyleyen yok...

Arif Ağa kızdı, ayağa kalktı:

— Yahu, dedi, onlar etraflarına doğru söyliyecekleri almazlar be... Memlekette doğru adam mı kalmadı?.. Kim demiş etraflarına dalkavukları toplasınlar diye... Kabahat dalkavuklardaymış... Yahu, dalkavuklar olmasa, onlar yaşayabilir mi? Bataklık olmasa hey oğul, nilüfer biter mi? Suçu dalkavuklara atarlar ki, sen, ben kanalım da, kendileri temize çıksın...

Yürüdü gitti. Tellâl Yusuf,

— Hep kabahat dalkavukların, dedi, adama doğruyu söylemiyorlar ki...

KARGAŞALIK

iş sizin bildiğiniz gibi değil, ağam. Biz bilerek mi o haltı karıştırdık?

Dinle:

Kahvenin avlusundan köy odası görünür. Muhtar köy odasından fırladı, tabanı yanmış gibi hoplaya sıçraya kahve avlusuna seğirtti. Hıdır emmi,

— Ulan Muhtar, tabanı yağlamış nereye koşarsın? dedi.

Koca Muhtar, çayıra çöktü, kuyu bileziğine sırtını dayayıp, soluya soluya,

— Haber kötü, dedi.

Hıdır emmi,

— Kötü haberi yel alsın, neymiş? diye sordu.

Muhtar,

— Kadri Bey geliyor... dedi.

Bir zaman kimseden ses çıkmadı. Elinde askıyla bakkal Süleyman'a çay götüren kahveci Davut bile ayakta dikilekaldı.

Epeyce sonra Hıdır emmi:

— Essah mı Muhtar? diye sordu.

Muhtar:

— Essah, dedi, şimdi candarmadan telefon geldi.

Yavaşça yerimden sıyrıldım, kahvenin arkasından dolanıp kaçacağım. Yaylaya giderim. Kadri Bey denilen herifin suratını görmedense, bir ay yaylada kalırım. Üstü açık, önü açık, üç bir yanı eski çuvalla çevrili helâyı dönerken, Muhtar ardımdan seslendi:

— Nereye ulan sıpa? Kadri Bey gelir deriz, duymaz mısın? Babana tez söyle, bir toklu kessin... Akşama ziyafet olacak.

Ben öylece kaldım. Muhtar, elinde askıyla dikilip duran kahveci Davut'a döndü:

— Bakkal Sülüman'a söyle, karlıktan kar çıkarsın. Rakıları iyice soğutsun. Kadri Bey, rakıya sıcak dedi mi, tiftiğini atar...

Kahveci Davut yürüdü. Hıdır emmi,

— Ne zaman gelirmiş? diye sordu.

İki eli iki yanına düşük Muhtar,

— Yola çıkmış bile... dedi.

Hıdır emmi doğruldu,

— Eyvah! dedi, yahu, bu herifin yüzünden bu yaştan sonra gurbetlere mi düşeceğiz?... Ne durursunuz, kalkın!..

Herkes bir yana dağıldı. Ben koşup babama söyledim. Babam haberi alınca, elini dizine vurup bir «heyvaah!» dedi. Sonra:

— Karıı!... Koş, karıı!.. diye analığıma seslendi.

Kadri Bey, eşraftan bir adam. Kasabada otel onun, sinema onun, çalgılı kahve onun, pazar yeri

onun. Daha da neler onun, bilir miyim?.. Neci diye sorarsan, partici... Parti-pırtı işleri hep onun başının altından çıkar, hep onun elinden geçer.

Onu bir tek seveni görmedim. Hele bizim köy hiç mi hiç sevmez. Şimdi doğrusunu konuşalım, herifin bize bir kötülüğü de yok hani... Yok ama, bir suratı var, hiç mi hiç gülmez, canavar gibi... Dediğini anlamazsın, homurdanır durur. Anlamaya anlamazsın da, sesinin sertliğinden söğüp saydığı bellidir. Önüne geleni haşlar. Neyine güvenir, bilemem... Ulan, sen candarma onbaşısı mısın, vali misin? Kadri Beysen, beyliğin sana... Hep avur-zavur, hep zart-zurt...

Köyü bir telâştır aldı. Bakkal Süleyman'ın eteği tutuştu. Hıdır emmi,

— Davulu zurnayı çıkarın!.. dedi.

Tatil olduğundan öğretmen de yok. Bizim caminin mezini Hüsün Efendi, okulun da hademesi... Hüsün Efendi, çocukları toparladı, yola dizdi.

Bizim köy, büyük köy. Nahiye, bizim köyün yarısı yok. Aslında bizim köyün kaza bile olması gerek ya, bize kızdıklarından köyden yukarıya çıkarmıyorlar.

Akşama doğru köy düzünde cip göründü. Kadri Bey köye ciple gelir. Herkesin suratı asıldı. Lanet herifi gene mi göreceğiz Yüzünün nuru kaçmış... Ama ne edelim, korkudan bütün köy karşılamağa çıkmışız...

Muhtar,

— Çabuk toparlanın!... dedi.

Gölgelerden güneşli yola çıktık. Hıdır emmi,

— Ulan, biraz gülün be... dedi.

Nerde gülmek, ağlıyacağız. Herif bir geldi mi başlar:

— Siz adam olmazsınız...

— Medeniyet size çok uzak...

— Tuu!... Ulan bu çirkef sular ne?..

Söyler, dırlanır, sonra yer-içer, gider.

Cip geldi, Muhtar, davulcu Memiş'e,

— Haydin, bir karşılama vurun!.. dedi.

Davulcuyla zurnacı bir hava tutturdular. Bir adam cipten indi, ama Kadri Bey değil... Bakkal Sülüman,

— Hani Muhtar, Kadri Bey gelecekti... dedi.

Muhtar da şaşırdı:

— Yahu bu, Kadri Bey değil mi?

— Yok canım, baksana yüzü gülüyor. Kadri Beyin yüzünün nuru, piri kaçmış...

Gelen adam, Kadri Beye benzemeye benziyor ama, o değil. Cipten iner inmez iki koluyla Hıdır emminin boynuna sarıldı:

— Nasılsın Hıdır emmi, iyisin ya?..

Onu bırakıp, şap diye muhtarı öptü. Babamı kucakladı. Mezin Hüsiin'in önüne katıp getirdiği okul çocuklarından birini kaptı, hav/ada hoplattı, bir kız çocuğunu öperken, kızın sümükleri suratına bulaştı. Birini bırakıp, ötekini kucaklıyor...

Kahveci Davut, şoföre,

— Kim bu?... diye sordu.

— Aman, bilemediniz mi? Kadri Bey değil mi yahu?..

— Amanın değişmiş, adama dönmüş be...

O önde, biz ardında, davul-zurna da çalarak, kahveye yürüdük. Kadri Bey'in yüzünden, güldükçe güller saçılıyor.

Babam,

— Yoksa gizliden seçim mi yapacaklar, buadama ne oldu da insan gibi gülüyor? dedi.

Mezin Hüsün Efendi,

— Seçim meçim yok, dedi, adam iyi adam...

Kahvenin avlusunda öturuldu, Çaylar geldi. Kadri Bey bir konuşkan olmuş... Herkesin derdini soruyor. Birden fırladı,

— Size doyum olmaz, bana izin... dedi.

Muhtar,

— Aman, diye eline vardı, akşama kalın. Tokluyu kebap ettik. Rakıları soğuttuk. Bir dürme yapıldı, ağzınıza göre...

Kadri Bey,

— Sağ olun, var olun, zahmete girmişsiniz, dedi. Hepsini, beni anıp afiyetle yersiniz. Gece bastırmadan öteki köylere varacağım. Buraya neye geldim, bildiniz mi?

Kimsenin sesi çıkmadı. Kadri Bey:

— Ben her zaman gelir, hatırınızı sorarım. Siz hiç şehire gelmezsiniz. Bana uğrayıp bir acı kahvemi içmezsiniz. Ne var, ne yok diye sormazsınız. Vallaha dargınım. Salı günü hepinizi beklerim. Gelin, bir güzel yiyip içelim, eğlenelim. Şu ölümlü dünyada bir âlem yapalım.

Herkes şaşmış, ağzına bakıyor.

— Hepinizi beklerim. Unutmayın, salıya... Sabah erkenden... Biriniz gelmesin, bir daha yüzünüze bakmam. Köyünüze adımımı atmam.

Elini omzuma attı.

— Hep mi? dedim.

— Hep... dedi, yediden yetmişe, hep...

Mezin Hüsün Efendi'nin sırtını sıvazladı:

— Hep geleceksiniz, beklerim. Salı günü... dedi.

Kimini öptü, kimini kucakladı, kiminin elini sıktı, kiminin sırtını sıvazladı, omuzunu okşadı, en so-

nu Hıdır emmi'nin elini birden yakalayıp şap diye öpmez mi? Hıdır emmi, şaşkın,

— Aman estağfurullah... dedi.

Kadri Bey, cipe bindi. Elini sallıyarak cipin penceresinden:

— Salıya beklerim... Gelmeyen olursa darılırım... diye bağırarak gitti.

Hıdır emmi,

—_Velâkin namuslu adam... dedi.

Babam,

— Ne demek, dedi, adam gibi adam işte... Adam dediğin böyle olmalı...

Mezin Hüsiin Efendi,

— Hiç şu adamda onur, kibir var mı? dedi. Köylü parçası demez, bizimle bile senli-benli konuşur.

Kahveci Davut,

— Bir tane, dedi, memlekette bir tane...

Muhtar,

— Kalbi temiz, kalbi... dedi. Memlekette böyle iki Kadri Bey daha olsun, yeter...

Bakkal Sülüman,

— Denizlerimizde Yavuz zırhlısı, karalarda bu Kadri Bey... dedi, yüzümüzü ağartan bunlar...

Arkadaşlara,

— Bu Kadri Bey «öl!» desin, öl dediği yerde, yoluna ölürüm... dedim.

Salıya var beş gün. Köyde bir hazırlık başladı. Kadri Bey'le oturup içeceğiz, kadeh tokuşturacağız. Kimisi yen' urbalar dikindi, kimisi kasabaya koşup hazırdan urba aldı. Biz salı günü geceden çıktık yola Köyde karılarla onbir - onikisinden küçük çocuklar kaldı. Atlılar, arabalılar yola düzüldük. Öğleye doğru şehire vardık ki, bir ana - baba günü. Bu ne? Ben böyle bir kalabalık görmemişim. Şehrin, girişin-

de Konakönü derler bir düzlük çayırlık var. Millet o çayırlıkta ağaçların altına oturmuş, şişeleri dikiyor. Çayırın üstü halı döşenmiş gibi boş şişe serili. İçen, şişeyi atmış, Bizi daha uzaktan görüp karşıladılar:

— Buyrun ağalar, buyrun ağalar!...

Muhtar şaşırdı,

— Amanın, bir yanlışlık olmasın, dedi. Yeriz, içeriz de, sonradan para mara isterler.

Hıdır emmi:

— Para isteseler kolay, dedi, ya yeyip içtikten sonra yanlış yere geldiniz derlerse...

Her ağacın altında davul-zurna takımı, ayrıca bölük bölük saz takımları. Memlekette saz bırakmayıp buraya doldurmuşlar. Kimi çiftetelli oynuyor, kimi horon tepiyor.

Kahveci Davut, karşılayıcılara,

— Ağalar, biz Kadri Bey'e geldik, onu göreceğiz... Bir yanlışlık olmasın... dedi.

— Hoş geldiniz, hoş geldiniz. Kadri Bey'in daveti bu... Biz, Kadri Bey'in adamlarıyız. Hele buyrun, çayır beğenin...

Akar suyun kıyısında, çayırın düz boşuna oturduk. Atları, arabaları çektik bir yana... Oturmamızla, şişe şişe rakılar, şaraplar geldi.

— İçin!...

— İçelim anasını satayım...

Şişeyi diken, tüketip öteye atıyor. İki kişi durmadan bize rakı, şarap yetiştiriyor. İçtik, içtik...

Mezin Hüsiin,

— Likör isterim! dedi.

— Ne likörü olsun, ağam?

— Ne olursa olsun, likör olsun da...

— Sen şu rezil Mezin'e bak!... Ulan, sen likörün adını nerden duydun?..

— Buyur!...

Likörler geldi. Mezin Hüsiin, yarıya gelmiş rakı şişesine likörü doldurup, çalkalayıp çalkalayıp içiyor.

Muhtar:

— Fotka!... diye bağırdı.

O da geldi. Hıdır emmi:

— Konyak getirin, alçaklar! dedi.

Konyak şişeleri geldi. Hıdır emmi, şarabı konyağa katıp çekti.

Bizde delikanlı takımı, babalarının yanında içmek değil, öksüremez. Delikanlılar, çalıyı siper etmiş, orda içiyor. Ben, bütün içkileri birbirine katıp içtiğimden, arkadaşlara sordum:

— Ulan, adını duyduğunuz bir başka içki yok mu?

— Var, var ama, burda bulunmaz, dedi.

— Nedir o?..

— Fiski...

— Heey! diye bağırdım, fiski getir!..

Adam, üç fiski şişesini kapmış, geldi:

— Buyur!. .

Tekel İdaresi hep bu Kadri Beye mi çalışmış?. Bizim oralarda ne kadar köy, kasaba varsa, hepsinin erkekleri bu çayıra dolmuş. Bizim karşımızda da, suyun öteki kıyısına çingeneler gelmiş. Çadırları kurmuşlar kalaycılar, ha babam içiyorlar.

Mezin Hüsiin,

— Ulan, biz, çingenelerle bir arada mı içeceğiz? diye bağırdı.

Kahveci Davut,

— Bu yanda, arkamızda da çingeneler var... dedi.

Çingene mingene hep karışmışız. Derken Kadri Bey göründü:

— Hoş geldiniz ağalar...

Adama bak sen; bir adam ki, altı okka...

Biz, saygı olsun diye şişeleri sakladık. Elimize şişeleri verip, zorla bize içirtmez mi? Babam da ordan:

— İçin, için gayri... demez mi?

Hıdır emmi,

— Kadri Bey, biz bu çingeneleri burdan sürüp çıkaracağız, dedi.

Kadri Bey:

— Ellemeyin, dedi, hep bir Allahın kuluyuz. Çingenenin babası da Âdem Aleyhisselâm, bizim de... Hep kardeşiz...

Yahu, şu Kadri Beye bak, ne adam be...

Bakkal Sülüman'ın oğlu,

— Ben, bu babamı vuracağım, dedi.

— Neye?...

— Karışmayın siz, vuracağım. Bir tabancası olan varsa, insaniyet namına versin...

Derken, Muhtarla Hıdır Emmi de kapıştılar. Bizim zurnacı, karşıdaki çingene zurnacının üstüne yürüdü.

Mezin Hüsiin,

— Hey ulan hey, dedi, şimdi tam tabancanın olacağı sıraymış...

— Gözünü sevdiğimin aslan sütü, birini öldürmeden daha durulmaz...

Yalnız bizimkiler değil, öteki köylüler de kapışmış. Ben, ağaçtan bir dal kesip yürüdüm. Kim

gelirse önüme çalıyorum sopayı... Kafama bir şişe inmesiyle kendimi yerde buldum.

Hıdır emmi yanıma yığılmış kusuyor, ;

— Bir bıçağın yok mu? diye soruyor bana.

Bıçağım olsa, şurda kırk-elli kişiyi yere sermez miyim?

Derken, Kadri Bey bir daha göründü:

— Vatandaşlar!... diye bağırmasiyle, herkes durduğu, yattığı, yuvarlandığı yerde «esas vaziyetine» geçti.

Kadri Bey,

— Biz hep arkadaşız, dostuz, dedi. Hep biriz, birliğiz.

Kahveci Davut,

— Kadri Bey, söyle, senin düşmanın kim, kanını içelim... dedi.

Ordan biri bağırdı:

— Kadri Beyin düşmanı, bizim de düşmanımız..

Demeğe kalmadı, aşağı yolda yedi otomobil göründü. Bir ses duyduk:

— Yürüyün arkadaşlar!...

Biz otomobillere yürüdük. Hep birden, o otomobillerdekilere:

— Yuuu!... diye bağırdık.

Otomobildekiler şaşırdı. Bizim köyün davulcusu, davulu kaldırdı ki, otomobilden inenlerden birinin kafasına geçirsin. Herif sarhoşlamış, ayakta zor duruyor. Davulu kaldırdı, babamın kafasından aşağı yarı beline kadar geçirdi. Zurnacı da zurnayı Hıdır emminin kafasına indirdi.

Biz böylecene uğraşırken, o arabadan inenler,

— Candarma!.. Polis!... diye bağırmağa başladılar.

Kadri Bey, arabadakilere,

— Halk sizi istemiyor işte, çabuk gidin burdan... dedi.

Polisler de,

— Biz sizi koruruz, kaçın!.. dedi.

Polisler, önce sis bombalarını, gözyaşı bombalarını salladılar. Gelgelelim rüzgâr mı birden değişti, onlar mı rüzgârın nerden estiğini hesaplıyamadılar, her ne olduysa oldu, arabadan inenlerle aramızda bir-iki adım kalmışken, tam saldıracağız, sisler bizden yana dönmedi mi? Sis, duman dört yanımızı sardı. Bir kere başlamışız, gayri dönmek olur mu? Gazlar, sisler, dumanlar içinde, hem şakır şakır ağlıyorum, hem sopayı çalıyorum. Birini kapıp ayağımın altına aldım. Benim altımdaki başka birinin hümüğüne binmiş, herifi eziyor.

Ayağımın kaymasiyle ben uçtum, havada aşağı iniyorum. Gerisini bilmiyorum. Karanlıkta gözümü açtım ki, uçurumun dibindeyim.

Köye vardım. Haftasına bizim köyün öğretmeni döndü. Elinde bir gazete:

— Tuuu!... Siz ne yaptınız? diyor.

— Ne yapmışız yahu?

Biz, ne yaptığımızı öğretmenin elindeki gazeteden öğrendik.

Sizin bildiğiniz gibi değil, ağam. İş kargaşalığa geldi. Yoksa biz, o haltı eder miyiz? Onca içkiyi karıştırınca insan, ne halt olsa eder.

EŞRAF

Ali Bey mi? Hee, eşraftandır. Eşraftan dediysem, eşraf olmaya eşraf ya, öyle yedi göbek eşraflardan belleme. Bu, sonradan çıkma bir eşraf. Sonradan çıktı ama, bütün eski eşrafı hep bastırdı. Sonradan eşraf çıkışına gelince, buralı değil de ondan. Bizim yerlimizden değil. Sen nerden bileceksin, onun buraya gelişinde sen belki de doğmamıştın...

Doğrusunu istersen, bizim buranın en kalbur üstü beş eşrafı var. Beşi de yerli değil, sonradan buraya gelip yerleşmişler, yerli olmuşlar.

Biri Şeyhzade Mansur Bey, babasının babasının babası Horasan'dan mı, Buhara'dan mı, işte öyle bir yerden gelmiş... Buraya gelişinde bir tek söz Türkçe bilmezmiş. Günahı boynuna, yaşlılar bizim çocukluğumuzda, bal gibi Türkçe bildiğini, ama bilmezden geldiğini söylerlerdi. Kendisi Hintten, Çin'den geldim dermiş ya, onu İstanbul'dan, İzmir'den tanıyan-

lar varmış. Olur... Evliya gibi bir adam. Bu evliya kısmı, bir bakarsın burda, bir bakarsın şurda... Sen gözünü açıp kapayasıya bir Hint'e gider, bir Çin'e... Hay mübarek adamlar, hay... Gelmiş buraya, sakalı göbeğinde, urbası dersen üzerinden dökülüyor. Nice dil biliyorsa, dilinin döndüğünce:

— Ben, demiş, ocaktan şeyhim...

O zaman da bizim burda şeyh meyh yok. Her yerin birkaç şeyhi var, bizde yok. Gelen gidene karşı ayıp oluyor. Bizim babalarımız,

— N'etsek de buraya da bir şeyh uydursak, diye düşünür dururlarken, işte bu Mansur çıkıp gelmiş, «Ben şeyhim» der demez,

— Aman, biz göklerde şeyh ararken, seni yerde bulduk... diye eline, ayağına varmışlar. Şöyle böyle değil, Buhara'dan, Semerkant'tan gelme bir şeyh efendi... Bu dediğim yerler, o zamanlar şeyhin fabrikası.

Buna burda hemen bir tekke yapmışlar, ev-ocak yapmışlar. Şeyh de şeriat üzerine dört karı almış. Karılar, buranın zengin takımından... Olmuş sana bir eşraf... Bizim eşrafın en yerlisi, işte bu Şeyhzade'ler... Şeyh'te mal çok olduğundan, çocuklarını okutmuş. Hepsi de büyük adam olmuşlar. Eşraf olduğundan, kimi hükümete girmiş, kimi efendim başka büyük işlere...

Öteki eşrafa gelince... Bir de Cümbükoğulları yardır, bilirsin. Onlar, buranın yerlisi ama, sonradan yerlisi olmuşlar. Baştan, buralı değiller... Bir gün kasaba çarşısına bir sarhoş herif gelmiş. Herifte boy bos da var. Mübarek ramazan akşamı, çarşının ortasında basmış nağrayı. Yanına gelip,

— Bre efendi, mübarek ramazan akşamı, çarşı-

nın ortasında iftar topu gibi nağra patlatırsın, ayıp-değil mi? demişler.

Bunun üzerine o herif:

— Haaaayt!... diye bir nağra daha patlatıp, bıçağını çekmiş, bunu söyleyeni doğramış.

O zamanın candarmaları herifi yakalayıp hapishaneye tıkmışlar. On iki yıl damda yatmış. On iki yıl bitende, dönüp gene buraya gelmiş. Ama bu gelişinde artık buranın yabancısı değil. Herkes onun ne bulaşık olduğunu biliyor. Ne dese kimse ses edemiyor. Ondan para istemiş almış, bundan borç istemiş almış, öbüründen mal demiş almış... Derken işi büyütüp tüccar olmuş. Buranın zenginlerinden kız almış. Zengin herif olduğundan, çocuklarını okutmuş. Oğulları, damatları büyük adamlar olmuşlar. Buranın eşrafından Cümbükoğulları işte bunlardır...

Gene bizim eşraftan Halıcızadelere gelince... Onlar da ancak üç göbekten buranın yerlisi. Benim çocukluğumda anlatırlardı. Bir gün buraya biri gelmiş. O geldikten sonra çarşının tadı tuzu kalmamış. Her gece bir dükkân soyulmaya başlamış. O zamanacak, burda hırsızlık nedir bilmezlermiş. Yabancı heriften kuşkulanıyorlar ama, herifin gündüzleri hiç camiden çıktığı yok... Bitürlü yakalayamıyorlar. Gün ağardı mı, yatsı namazınadek herifin camiden çıktığı yok. Çok da müslüman olduğundan, kimse günahını alamıyor. Derken, bir gün camiden halı eksiliyor. Buralılar hep bir olup, herifi bizim burdan atmağa kalkıyorlar. Tam o gün de, o, çarşıda bir dükkân kiralamış. Herifi atamıyorlar. O, dükkân açıyor, burda hırsızlık diye bişey kalmıyor. Herif dükkânda aktarlık yapıyor; karınca duası, levha, cüz müz satıyor. Evleniyor... Derken kardeşim, gel zaman git zaman, bir gün bunun dükkânında, camiden çalı-

nan halıyı görüyorlar ama, aradan onca zaman geçmiş. Herif de yoksullara, düşkünlere durmaz yardım eder bir dini bütün kişi olduğundan, bişey diyemiyorlar. Ama, herifin adı da «Halıcı»ya çıkıyor. İşte o zamandan beri onlara Halıcızade'ler derler. Şimdi onlara sorarsan babaları buraya gelip halı tüccarlığı yapmış da, ondan kendilerine Halıcızade-1er denirmiş. Herif, çocuklarını okutup adam etmiş. Şimdi hepsi büyük büyük yerlerde...

Hocazadelere gelince... İşte onlar, en temelli eşraftan. Ama, onlar da kökten buralı değil. Buraya bir tiyatora kumpanyası gelmiş. O zamanlar şimdiki gibi değil; milletin oyuncu kız, şarkıcı karı gördüğü yok. Burası, tiyatora kumpanyasını ilk görürmüş. Bunlar gelmiş, milletin ahlâkı bozulmuş. Karı satmak, kiralamak, oturağa oyuncu kız vermek, hep bunda... Tiyatora buraya gelmiş, bîr daha gitmemiş. Derken herif, tiyatoranın oynadığı kahveyi satın almış. Ondan sonra, şarkıcı karıları, oyuncu kızları hep dağıtmış. Kahveciliğe başlamış. Derken, kahvenin üstünü otel yapmış. Anlıyacağın, buraya yerleşmiş. Sonra, yaptıklarına tövbe edip sakal bırakmış, başına da sarığı, külahı geçirip hacca gitmiş. Dönüşünde, olmuş bir hoca... İşte hocazadeler bunlardır. Eşraf kişiler. Çocuklarının, torunlarının hepsi de okumuş yazmış, kibar adamlar. Hepsi büyük büyük yerlere geçti.

İşte bunlar, buranın köklü eşrafı. Bu, bizim Ali Bey, bunlar gibi değil; yeni... Herif sonradan eşraf oldu. Tövbe, sonradan olma ama hepsini, bütün eşrafı geçti.

Her nedense bilinmez, bizim buranın yerlisinden bir eşraf çıkmaz... Yok... Bizim buranın havası,

suyu, toprağı eşraf yetiştirmiyor. Hep dışardan gelip, sonradan eşraf oluyorlar.

Ali Bey gibi var mı canım. Eli açık. Kapısı açık, gözü tok hanedan kişi... Bizim bura eşrafının en yenisi... Buraya iyice yerleşti ama, ne yerleşti, kök saldı. Sizin gibi gençler onu buralı sanırlar. Eh, otuz beş yıl az değil, buralı oldu sayılır.

Evet, evet, çarşı yolundaki büyük han onun, Tepeüstündeki sıra evler onun... Yalnız oncağız mı? Çarşı içindeki dükkânlar, hep onun. Köprübaşındaki hamam da, sinema da, Konfor Palas Oteli de, eczanenin bitişiğindeki evler de hep onun... Yaşlandı •da, fabrikalarla, çiftliklerle uğraşamıyor artık... Onları da oğullarına, damatlarına bırakmış.

Ben işin iyisini bilirim. Buraya geldiği sıra kırkını aşkındı. İyi ki kırkını aşkındı da, çabuk yoruldu. Yoksa, daha gençken gelmiş olsaydı, burada kimseye ayakta duracak yer bırakmaz, hep satın alırdı. İnan, hükümet konağı olacak yer bile bırakmazdı. Hoş, gene de bırakmadı ya... Postane binası onundur, kira ile ondan tuttular. Mal Müdürlüğü, ilkokul hep onun... Karakol bile Ali Bey'in...

Ali Bey'i benim gibi kimse bilmez. Benim o sıra istasyon karşısında otelim vardı. Sonra bu, bizim Eşraftan Ali Bey olacak dürzü, oteli elimden aldı da, üç-beş yıl işlettikten sonra yıktırdı, yerine o şimdiki sinemayı yaptırdı.

Bir gün bizim otele, bu Ali geldi. Daha o zaman beyliği meyliği yok, bir yabancı Ali, kıtipiyoz bir herif... Geldi, otele yerleşti. Otelin altı lokantayla kahve. Lokantada yiyor, kahvede oturuyor, odada yatıyor. On para verdiği yok... Para vermedikten başka, gazetesini, cıgarasını da bize aldırtıyor. Garson-Jara:

— Alın da, hesaba yazın, dermiş...

Beş gün, on gün... Geçmiş zaman, bu böyle bir aydan çok sürdü. Otel kâtibini odasına gönderip para istettim.

— Patladınız mı lan?... Kaçmıyoruz ya, buradayız... diye kâtibin üstüne yürümüş.

Çamaşırlarını yıkatıyor, onun da parasını biz© ödetiyor. Herifin bütün geçimi bizden... Benim korktuğum yok, herifi kovacağım ama, onca para yanacak. Belki kurtarırız diye bekliyorum. Gelgeielim biz paraları kurtaralım derken, günden güne içeri gidiyoruz. Bir sabah bunun kapısına dayandım:

— Arkadaş, para!...

Ben ona bir şey dememişim gibi, bana ne dese iyi...

— Buyur emmi... Ben, bu sizin buraları çok beğendim.

— Teres, ben de bulsam böyle yer, ekmek elden, su gölden, ben de beğenirdim...

Hiç oralı değil:

— Ben buraya yerleşmek istiyorum. Bildiğiniz satılık bir ev var mı? Ama ben, iyi bir yerde isterim... Büyük bir ev... Parası ne olursa olsun, yeter ki güzel, büyük bir ev olsun...

Baktım herif, bizim bildiğimiz gibi değil. O zaman Asım Efendi de banka borcundan sıkışmış,, Bağlık'taki köşkünü satıyor. Bunu, Asım Efendinin köşküne götürdüm. O zamanın parasıyla Asım Efendi, köşke on sekiz bin lira istedi. Değer Allah için... Koca köşk, bağı bahçesi var... Bu Ali,

— Olur, dedi, iki gün müsaade edin, ben bu köşkü aldım.

Kardeşim, aradan iki gün bile geçmedi. Ertesi gün Asım Efendi, saçını başını yolarak otele gel'd'>

— Aman Asım Efendi, ne oldu?

Adam oracığa yığıldı. Dudakları titriyor, bir lâf söylediği yok. Eline, yüzüne su çarptık da biraz açıldı,

— Benim köşkü o herif satmış, dedi.

— Hangi herif?...

— Senin bana dün getirdiğin o Ali olacak namussuz...

— Yahu, senin köşkünü nasıl satar?

— Satmış, beş bin lira da kaparo almış...

İşi öğrendik. Bu şimdiki eşraftan Ali var ya. Asım Efendi'nin köşkünün satılık olduğunu öğrenince, bir alıcı bulmuş, köşk benim demiş. On sekiz bin liraya bile ucuz olan köşkü, on iki bine pazarlık etmiş... Alıcı da on iki bine koca köşkü bulunca kaçırır mı, hemen beş bin lira kaparo vermiş. Bizim bu Eşraf Ali, beş bini alıp sıvışmış. O gece otele gelmedi. Bir de ertesi gün duyduk, çarşıda bir dükkân almış. Almış dersem, parasını ödememiş. On bine pazarlık etmişler, iki bin kaparo vermiş, üstünü sonra verecek. O günün akşamı bir haber daha duyduk. Ali, on bin liraya bir tarla almış, tarlanın bin lira kaparosunu vermiş, gerisini verecek...

Herkes bu Eşraf Ali'nin arkasına düştü ama, bitürlü elimize geçiremiyoruz. Derken kardeşim, bu Ali, iki bin lira kaparo verip, bir dükkân almıştı ya, bu dükkânı başka birine yedi bine satmış. Öyle dükkânı yedi bine kim almaz? Dükkânın sahibi Ali'nin arkasına düşmüş. Derken, bin lira kaparo verip, on bine aldığı tarlayı da birine dört bine satmış. Olur iş değil. Bu Eşraf Ali, hiç durmadan alıp satıyor. Bir evi, bir arsayı, bir dükkânı diyelim on bine pazarlık ediyor, hemen bin lira, iki bin lira kaparo veriyor. Sonra burasını sudan ucuz, başka birine sa-

tıveriyor. Bin lira kaparo verdiği yeri, dört bine satsa, üç bin lira kazançlı. Ali'yi bir türlü yakalıyamıyoruz. ama hep duyuyoruz, onu alıp, bunu satmış, ondan alıp buna satmış, bundan alıp şuna satmış. Ortalığı allak bullak, karmakarışık etti.

Derken, bir akşam Asım Efendi otele geldi,

— Yahu, herifin günahını almışız. Namuslu bir adammış, dedi. Dün geldi, bir tamam on sekiz binlirayı saydı. Tapuya gidip takrir verdim, helâllaştık.

Bu Eşraf Ali, Asım Efendi'nin köşküne sahip oldu. Bir gün de, köşkü sana satıyorum diye beş bin lira kaparo aldığı adam geldi.

— Sizin otelde bir Ali varmış. Sana köşk satacağım diye beni dolandırdı, beş bin liramı aldı. Köşk onun değilmiş, dedi.

Ben de adama,

— Köşk şimdi onun malıdır, git ara. Ama bizim otele gelmiyor, dedim.

Adam gitti. İki gün sonra geldi:

— Günahını almışım adamın, dedi, çok namuslu adammış. Kaparomu bir tamam geri verdi. Sözünden döndüğü için de beş yüz lira fazladan verdi.

Bir de duyduk, bin lira kaparo yatırıp, sonra da başkasını, sana satıyorum diye dolandırdığı tarlayı da, on bini verip almış. Dolandırdığı bin lira kaparoyu da sahibine, üstüne de iki yüz lira ekleyip geri vermiş...

Bir akşam üzeri bu Ali, bizim otele geldi.

— Kusura bakmayın, işlerim vardı, gelemedim. Size olan borcumu ödeyemedim. Borcum ne kadar? diye sordu.

Geçmiş zaman, iki yüz lira mı. üç yüz lira mı bir borcu var. Borcunu ödedikten başka, garsonlarla kâtibe bol bol bahşiş verdi,

— Beni arayan olursa köşküme gönderin, dedi.

Ben, bu Eşraf Ali'nin koluna girdim,

— Arkadaş, bu işler ne iştir? Burada ev, dükkân bırakmadın, hep ondan ona sattın... dedim.

O zaman bana işin iç yüzünü anlattı. Bizim otelde kalırken on parası yokmuş. Asım Efendi'nin köşkünü birine, satıyorum diye beş bin lira kaparo almış. Bu kaparo ile bir iki dükkâna, bir tarlaya, alacağım diye, kaparo vermiş. Kaparo verdiği yerleri, ucuz ucuz başkalarına satmış. Onlardan aldığı paralarla yeniden başka yerlere kaparo yatırmış. Sonra onları başkalarına satmış. Ortalığı birbirine katmış. Kimin alıp, kimin sattığı belli değil...

Ağzım açık kaldım,

— Arkadaş, dedim, seni dolandırıcı diye yakalarlar.

— Yakalayamazlar, ben dolandırıcı değilim ki, dedi. Herkesin parasını veriyorum. Bak, köşkün parasını verdim. İki dükkânın, tarlanın, üç evin parasını verdim. Hepsini satın aldım. Daha paralarını vermediğim çok var ama, yavaş yavaş onları da ödeyeceğim. Buraya on üç ay önce geldiğimde, cebimde üç kuruşum yoktu. Şimdi Allaha şükür, köşküm de var, dükkânlarım, evlerim, bahçelerim de var. Benim gibi bir adamı dolandırıcı diye nasıl yakalarlar, hadlerine mi kalmış!.. Yanıma Ali Bey diye salâvatla geliyorlar.

Derken kardeşim, bu Eşraf Ali, buralarını hep birbirine kattı. Ne kadar ev, dükkân, arsa, tarla varsa, hepsini sattı. Başkasının malını başkasına satıyor. Herif, sabahleyin dükkânına geliyor ki, dükkânı satılmış...

— Yahu, ben dükkânımı satmadım, diyor.

Onlar birbirlerine düşüyorlar, ortada Ali yok. Üç

beş gün sonra Eşraf Ali ortaya çıkıyor. Parayı bir bir sayıp, dükkânı satın alıyor. Yok, sahibi dükkânı satmazsa, öbür adamın kaparosunu fazlasiyle geri veriyor. Ali'nin cebi para dolu. Kendisinin değil, onun bunun parası ama, arada paralar Ali'nin de oluyor.

Bir sabah otelin kâtibi soluk soluğa geldi,

— Aman emmi, bizim oteli satmışlar, dedi.

Bir fırladım, otele koştum. Bir herif,

— Bu otel, benim, yirmi bin lira kaparo verdim. Bugün Ali Bey gelecek, tapuya gideceğiz, dedi.

— Yahu, kimin otelini kimden alıp, kime satıyorsunuz?

Otel senindi, benimdi diye biz herifle gırtlak gırtlağa geldik. O gün Eşraf Ali gelmedi. Dört gün sonra geldi. Yirmi bini veren de, ben de Ali'nin boğazına sarıldık. Ali,

— Durun hele, dedi.

Bana döndü:

— Sen bu oteli satmıyor musun?

— Satmam!...

— İyi ya, satma birader...

öbür herifin eline yirmi bini saydı:

— Al paranı... dedi.

Bu Eşraf Ali, buralarda satmadık bir karış yer, bir ev, bir dükkân bırakmadı. Yalnız benim oteli altı kere sattı. En sonunda baktım, başedilir gibi değil, oteli Ali'ye seksen bin liraya sattım da kurtuldum.

İşte bu Eşraf Ali, böyle bir Ali'dir. Bereket, şimdi yaşlandı da, alıp satamıyor. İki evlik bir köye gitse, ötekinin tarlasını berikine satar. Arada bir bakmışsın, evlerin de, tarlaların da, köyün de sahibi olmuş... Nasıl olur, bilinmez. Ondan alır, şuna verir, ama kimsenin parasını da yemez. Sonradan gel-

di ama, bütün eşrafı geçti kardeşim. Buraya yirmi yaşında geleymiş, hiç kimseye mezar için bir karış boş yer bırakmaz, alırmış...

İşte bizim Eşraftan kişiler bunlar. Hiçbiri buralı değildir, hep dışardan gelip sonradan Eşraf olurlar. Allaha bin şükür, bizim buranın yerlisi çok namuslu olduğundan, içimizden hiç Eşraf çıkmaz...

DİK MARKA
İKONLAR

Ajanslar, radyolar, televizyonlar, gazetelerle o haber birdenbire bütün dünyaya yayıldı. Olay gerçekten çok ilginçti. Altmışdört yaşında bir kız... Evet, olayın kahramanı yaşlı bir kızdı. Olay, otuzaltı bin nüfuslu küçük bir kentte geçmişti. Bu küçük kent, dinsel anıtları, katedrali, kiliseleri ve insanlarının son kertede dinlerine bağlı oluşlarıyla ünlüydü. Kentin en yüksek tepesinde bir katedrali vardı ki, bu yapı, Barok mimarinin dünyadaki başyapıtlarından biri sayılıyordu. Katedral ve kiliseler dolup dolup taşardı. Hele dinsel bayramlarda, hele hele pazar günleri, evdekiler kiliselere taşınırlardı.

Tertemiz, yolları pırılpırıl bir küçük kentti. Kışın karlar altındaki saflığı, yazın iç açıcı yeşillere bürünmüşlüğü ile o kent, ruhlara dinginlik verirdi. Ruhlarının fırtınalarını dindirmek isteyenler, bir süre o kentte kalır, huzura kavuşurlardı.

O küçük kentin tarihinde cinayet, hırsızlık, kav-

ga, yalan-dolan gibi kötülükler ne görülmüş, ne duyulmuştu. Kentin bir mahkemesi vardı ama, kendisine hiç iş düşmediğinden yargıç da kiliseden çıkmazdı. Evet, o kent böyleydi, encak işte o sözünü ettiğimiz yaşlı kızın...

En iyisi olayı ta başından anlatalım. O kenttekilere yobaz demek doğru değilse de bağnaz demek yerinde olurdu. Ama onların bağnazlıklarının kimseye bir zararı dokunmazdı. Günlerinin çoğu saatlerini kiliselerde dua ederek, evlerinde İncil okuyarak geçirirlerdi. Hepsi de dine bağlı kişilerdi ama, o yaşlı kız dinine bağlılıkta hepsine üstündü. Bütün yaşamını İsa yoluna adamıştı. Bir kiliseden çıkar, öbürüne giderdi. Evine ancak yatma zamanları gelir, orda da uyuyuncaya kadar yaşlı gözlerle dua ederdi. Bilerek yada bilmeyerek bir kötülük yapmamak için hiç evlenmemişti. Yalnız nikâhla evlenmek değil, yaşamından hiç bir aşk esintisi geçmemiş, aşk isteğiyle bikez bile titrememişti. Annesinden, babasından kalan büyük kalıtı da din işlerinde kullanıyor, kiliselerin onarımına, yoksullara yardıma harcıyordu. Belki boyu çok uzun sayılmazdı ama, sürekli oruç tuttuğundan öyle sıska, öyle sıskaydı ki, boyu olduğundan uzunmuş gibi görünürdü. Bu upuzun, ipince boyu, her gün, katedraldeki İsa ikonu önünde saatlerce eğik durmaktan biraz kamburlaşmıştı. Omuzlarında birden başlayan bu kamburluk yüzünden yolda başı önünde yürürdü. Kapkara giysileri, kara başörtüsüne sarılmış apak saçlarını olduğundan daha da ak gösterirdi. O kentte yaşayanlar, yaşlı kızın üzerinde karadan başka hiçbir ronk görmemişlerdi. Ak saçlı, kara giysili, incecik, upuzun boylu, birazcık kambur olan bu yaşlı kız, olgunlaşmış, ama koparılmadığı için dalında du-

ra dura suyu çekilmiş, kuruyup kalmış, buruş buruş bir incir kurusuna benziyordu.

Her sabah olduğu gibi, bu sabah da erkenden tepeyi tırmanmış, katedrale gitmişti. Çarmıha gerilmiş İsa ikonu önünde dize gelmiş, dua ediyordu. Bu İsa ikonu öyle değerli, öyle değerliydi ki, onu satın almaya dünyadaki bütün altınlar yetmezdi. Uzmanların, bin yıl önce şimşir ağacından oyularak yapıldığını söyledikleri bu ikon aşağı yukarı bir metre boyundaydı. Yerden yüksekçe olan bir mihrap içinde duruyordu. Tahta oyma ikon renk renk boyanmıştı. İsa'nın başındaki dikenlerden çelenkle, başı çevresindeki hâle yaldızlanmıştı. Çarmıha gerilmiş, ellerindeki, ayaklarındaki çivi yerlerinden kan sızıyordu. İkonun önünde ayakta duran normal boylu bir insan, ancak İsa'nın ayaklarına yetişebiliyordu. İsa ikonunun tahta ayakları, bin yıldanberi öpüle öpüle aşınmış, sürtünen dudaklardan pırılpırıl cilâlanmıştı. Çarmıha gerili İsa ikonunun apış arası, peştemala benzer bir renkli bezle örtülüydü. Şimşir ağacını öyle ustalıkla yontmuşlardı ki, boyalı bez, gerçekten bezmiş gibi bütün kırışık ve kıvrımiarıyia çok canlı görünürdü.

Yaşlı kız, İsa ikonu önünde çömelmiş, başını eğmiş, yaşlı gözlerle dua ediyordu. Biyandan da düşünüyordu: Mesih Hazretlerinin çarmıha gerilmiş çıplak bedenindeki o tek örtü... Evet, apış arasını kapayan o bez parçası. O bezin altındaki... Ah, kendisi günah işlemek korkusuyla hiç evlenmemişti. Ne demekti bu? Bedenindeki bir organı, hiç görevini yapmamıştı, hiç işlememişti. Ya İsa Mesih Hazretlerinin peştemalla örtülü olan yeri? Ya onun.. Kendisi, nasıl Meryem gibi bâkireyse, İsa Mesih de onun gibi bakir miydi? Hiç mi? Hiç?

Yaşlı kız, her zaman olduğundan daha büyük coşkunlukla ağlıyordu. Düşünüyor, dua ediyor ve ağlıyordu. Nice zaman, İsa önünde diz çökmüş, başı eğik durduğunu bilemezdi. Çömeldiği yerden yavaş yavaş doğrulup ayağa kalktı, İsa Mesih hazretlerinin ayaklarını her zamanki gibi öpecekti ki, birden... Ne görüyordu öyle?... İkondaki İsa'nın apışını örten bez, her zamankinden kabarık duruyordu. Korktu. İsa'nın ayaklarını öpmeden katedralden kaçar gibi dışarı çıktı. Ama o gün hiçbir kilisede duramadı. Aklı hep katedraldeki İsa İkonunda, ikonun bezindeydi. Merakına yenilip yine katedrale gitti. Büsbütün şaşırdı. Çünkü, o bez bukez daha çok gerilmişti, kabarmıştı. Bakmamaya çalıştı. Ama elinde değildi. Gözlerini o yerden alamıyordu. Katedralden kaçtı, evine kapandı. Bütün gece uyumadan ağlayarak dua etti. Ertesi sabah erkenden katedrale koştu. İkonun önüne gitti. Bu kez daha korkunç bişey gördü. İsa Mesih hazretlerinin önündeki bez aralanmıştı. Yaşlı kız, yaşamında hiç görmediği bişey görüyordu. O gün yine evine kapandı, durmadan ağladı ve dua etti. Ama ertesi sabah, yine katedrale koşmaktan kendini alamadı. Bez, büsbütün aralanmış, aşağı kaymıştı.

Yaşlı kız, katedraldeki başka İsa heykellerine, resimlerine, ikonlarına baktı. Hiçbirinde böyle bişey yoktu. Kentin öbür kiliselerini birbir dolaştı, oralardaki İsa hazretlerinin ikonlarına, resimlerine, bakır kabartmalarına, fresklerine, mozayik resimlerine baktı. Hayır, katedralde olan şey burda yoktu, orda gözüne görünen şey burda görünmüyordu.

Yaşlı kız her sabah katedrale gidiyordu. Her sabah, İsa ikonundaki bez, biraz daha açılıyordu. Sonunda, artık orda bezin hiçbir örtme görevi kal-

mamıştı. Görünebilecek herşey ortadaydı. Ertesi sabah... Gözlerine inanamıyordu; önceleri bezin örttüğü o yerde bir kıpırdama gördü, orda bişey canlıydı. Acı bir çığlık attı. Kilise görevlileri, yaşlı kızın başına toplandılar. Ona, ne olduğunu sordular. Yaşlı kız, başına toplanan ve kendisini çok iyi tanıyan din görevlilerine, karşısındaki ikonu gösterip, onda bir değişiklik olup olmadığını sordu. Hayır, hiçbir değişiklik olmadığını söylüyorlardı. Bin yıldanberi nasılsa, yine öyle duruyordu. Yaşlı kız, hıçkıra hıçkıra katedralden çıkıp evine kapandı. Ama ertesi sabah, her zamankinden daha erken katedrale koştu. İkonun önüne gitti. Evet, görüyordu işte, başkalarının göremediği o şeyi capcanlı görüyordu. Gözüne görünen bir hayal miydi yoksa? Arkasına baktı, sağına soluna, çevresine bakındı; öyle erkendi ki, onu görebilecek kimseler yoktu. İşte o zaman, ayağa kalktı, ayak parmakları üzerinde yükseldi, elini yavaş yavaş oraya uzattı. Gözüne görünen haya! mi, gerçek mi olduğunu anlamak istiyordu. Eliyle dokunarak bunu anlayacaktı. Dokundu ve anladı.

Sayın okurlar, burda hikâyeye bir kısa ara vererek, bir açıklamada bulunacağım.

Endüstrisi olağanüstü gelişmiş ileri ülkelerden birinde bir büyük firma, halkın din duygularını geliştirmek için, çok eski zamanlardan kalma tarihsel ikonlara benzer ikonlar yapmaya karar vermişti. Bu iş için, bir şirket kuruldu ve çok büyük sermaye yatırılarak büyük bir fabrika ve atelye yapıldı. Çıkarılan ikonlar dünya pazarlarına sürüldü. Her türden, her boydan ikonlar vardı. Ama ikonların sürümleri hiç de umulduğu gibi parlak olmadı. İkon ticaret şirketi, ikonların satışını artırmak için yollar aradı. Bunlardan biri de, genellikle büyük ticaret firmala-

rının, fabrikaların yaptığı gibi, sanat ve edebiyatı koruma yoluydu. İkor. firması, dünya edebiyatçıları arasında bir hikâye yarışması düzenledi. İkonların satışına yarayacak en güzel hikâyenin yazarına yirmi bin dolar verilecek, böylece de edebiyata yardım ve hizmet edilmiş olacaktı. Bu yarışmaya, bir çok ulusların yazarlarından binden çok hikâye geldi. Yarışma sonunda, bir bölümünü yukarda okuduğunuz «DİK MARKA İKONLAR» başlıklı hikâye birinciliği kazandı ve yazarına 20 bin dolar verildi. Gazetelerde bu hikâyenin yazarının biyografisini yayınlandı. Böylece bütün dünya bu yazarın iyi bir sosyolog olduğunu ve sosyoloji biliminin ne büyük işe yaradığını öğrendi.

Bu kısa arayı verdikten sonra, merak ediyorsanız, hikâyenin sonunu da aşağıda okuyabilirsiniz.

Tarihinde hiçbir hırsızlık olayı görülmemiş olan o küçük, o güzel kentte ilk olarak yargıca iş düşmüştü. Dünyanın en güzel katedralinde, bir sabah, şimşirden oyulmuş o İsa İkonunun yerinde olmadığı görüldü. İkonun durduğu mihrap boştu. Bu hırsızlık olayı, o durgun, dingin kentten bütün dünyaya yayıldı.

İkonun ne olduğu araştırılırken, İkonun kayboluşundan bir gece önce sabaha karşı, o küçük kentin dinine çok bağlı olan yaşlı kızının, kapkara giysisinin altında büyükçe bişeyi kaçırır gibi sokaklardan geçirip evine götürdüğü öğrenildi. Tanıklar görmüşler, ama o dini bütün yaşlı kızdan hiç kuşkulanmamışlardı. Ertesi sabah ikonun katedralde olmadığı anlaşılınca, sabaha karşı gördükleri olaya tanıklık ettiler. Yaşlı kızın evinde yapılan aramada, İsa ikonu bulundu.

Bu, o küçük kentin tarihindeki ilk hırsızlık ola-

yıydı. Ama hırsıza ceza verilemedi. Çünkü, yaşlı kızın, evinde ikonun ayakları dibinde, mutlu bir gülümseyişle can vermiş olduğu görüldü.

Bin yıl önce tahtadan oyularak yapılmış İsa Mesih Hazretlerinin renkli ve yaldızlı çarmıha gerilmiş ikonundaki giz neydi? Gerçekten İsa ikonundaki bezin altındaki yer canlanmış mıydı, yoksa o yaşlı kıza mı öyle görünmüştü?

Bu soruyu cevaplandırabilmek için ünlü bilginlerden oluşmuş bir kurul, o katedraldeki ikon üzerinde uzun incelemelerde bulundu ve yaşlı kızın haklı olduğunu anladı. O ikondaki giz neydi? İşte ortaya çıkarılan bu gizin formülü «DİK MARKA İKON'LAR» yapılıp piyasaya çıkarıldı. Her boyda, her türde, renklileri, yaldızlıları ve renksizleri de bulunan DİK MARKA İKON'larmdan siz de evinize bir tane almalısınız.

Hikâye yukarda bitti. Reklâmın sonunu merak mı ettiniz? DİK MARKA İKON ORTAKLIĞI kısa zamanda milyonlar kazandı.

DANS EDEN AYI

Dört arkadaştılar. Dördünün de işleri ayrı ayrıydı.

Biri eski bir işçiydi, daha doğrusu eskiden işçiydi; uzun zamandanberi sendikacılık yaptığından işçilik yaptığı günler çok gerilerde kalmıştı. İşçilikten sendikacılığa geçişinden bu yana, yaşama düzeyi de yükselmişti. Onda aydınlara özgü yeni yeni ilgiler uyanmaya başlamıştı. Bu ilgilerin başında müzik sevgisi geliyordu. Nereye giderse, cep radyosunu, teypini, portatif pikabını yanında taşırdı.

Dört arkadaştan biri de köylüydü, ama o yoksul köylülerden değildi. Öyle pek zengin de sayılmazdı. Kente yakın verimli tarlalarında çalışırdı. Ortaokulun ikinci sınıfına dek eğitim görmüştü. Sık sık kente iner, kentteki küçük evinde kalırdı.

Dört arkadaştan biri de bir küçük memurdu. Dar gelirli ama orta halli geçimi olan bir memurdu. İyice yaşlanmadan emekliye ayrılıp bir özel iş kurmak umudundaydı.

Onlardan biri esnaftı. Küçük esnaf olduğundan,

kira evinde otururdu. Ama taksitle aldığı bir arabası vardı.

8u dört arkadaşın dördü de politikayla yakından ilgilenirler, ayrı ayrı partileri tutarlar, ayrı gazeteler okurlardı.

Sendikacı işçi, Sosyal Demokrat Parti'nin üyesiydi. Köylü olanı, Demokrat Köylü Partisi'ndendi. Memur, Cumhuriyetçi Halk Partisi'ni tutuyor, seçimlerde o partiye oy veriyordu. Esnafsa, Liberal Demokrat Parti'nin üyesiydi.

İşleri ayrı, uğraşıları ayrı, görüşleri, partileri, gazeteleri ayrı olan bu dört kişiyi birleştiren arkadaşlık bağı neydi öyleyse? Bu dört insanı birleştiren bağ, dördünün de aynı partiye düşman olmalarıydı. Onların dördü de, ülkedeki beşinci partiye düşmandılar. Düşman oldukları bu parti, o dört ayrı insanı birleştirmişti.

Bu dört arkadaş, bir pazar gününü, kente uzakça bir ormanda geçirmeye karar verdiler. O pazar, doğanın dingin koynunda dinleneceklerdi.

Bir pazar sabahı, tanyeri ağarırken, memurun arabasına binip yola çıktılar. Yanlarına yiyecek, içecek, gerekli herşeyi almışlardı. Sendikacı işçi pikabını ve plâklarını, memur o günkü bütün gazeteleri, köylü herhangi bir tehlikeye karşı bir balta almayı unutmamıştı. Düzgün yolda iki saat kadar arabayla yol aldıktan sonra ormana geldiler. Arabayı yolun kıyısına bırakıp dik yamaçtaki ormana daldılar. Bunaltıcı yaz sıcağında ormanın serinliği onları birden dinçleştirmişti. Sık ağaçlar arasından geçip dik yamaçtaki orman içinde bir düzlük buldular. Yer yemyeşil çayırdı. Bir kayanın yarığından parmak kalınlığında buz gibi su akıyordu. Orasını beğendiler. Yiyecek, içecekleri ortaya yaydılar. İşçi, pikaba plak koy-

du. Köylü hemen ocak yapıp ateş yaktı. Memur içki şişelerini açtı. Esnaf da yemekleri dağıttı, meyvaları çıkardı, soğuk suda üzümü yıkadı, salata yaptı.

Sereserpe yan gelip uzandılar. Yiyip içiyorlardı. Söyleşi koyulaştıkça koyulaştı. İşçi,

— Ben, dedi, evimde her zaman müzik çalarım. Banyo yaparken de müzik dinlemesini severim. Bişeye dikkat ettim. Banyoda başımı sabunlarken çalan müzik hareketli, oynak bir müzikse, ben de müziğe uyup başımı çabuk çabuk sabunluyorum. Yok, çalan müzik ağır, yavaş bir müzikse, ben de yavaaaş ya'vaş başımı sabunluyorum.

Memur,

— Ne tuhaf, dedi, araba sürerken, radyoda hızlı, oynak bir müzik varsa, ben de elimde olmadan arabayı hızlı sürüyorum. Radyoda ağır müzik olunca arabayı ağır ağır sürüyorum.

Sonra politikadan konuştular. Ayrı partidendiler ama, dördünün de partisi, ülkeyi kalkındırmak için çalışıyordu. Yalnız onların, kalkınma ve kalkındırma yoiları ayrıydı. Düşman oldukları partiyse, yabancı isteklerinin avukatlığını yapıyordu. O partinin ileri gelenleri satılmış, yurt haini kişilerdi. Onlara ağız dolusu sövdüler. Sonra o partinin gazetesini okudular. Düşman oldukları partinin gazetesi başyazısında, «İşçinin, köylünün, esnafın, memurun birleşmesi» gerektiğini yazıyordu. Bu başyazıyı okurken, dördü birden sövdüler. O gazetedeki bir başka yazıda «Düşmanınızın kucağına atılıyorsunuz!» deniliyordu. Bir yazar da, «Dostunuzu düşmanınızı karıştırmayın!» diye öğüt veriyordu.

İşçi,

— Biz biliriz asıl düşmanın kim olduğunu... dedi.

Elindeki gazeteyi fırlatıp attı.

İçki şişeleri bittikçe yeni şişeler açılıyordu. Tatlı sarhoş olmuşlardı. Köylü, çalan plağa uyarak türkü söylemeye başladı. Esnaf,

— Bir acaip ses geliyor, duyuyor musunuz? dedi.

İşçi,

— Yok canım, dedi, plağın sesi o...

— Hayır, bir homurtu gittikçe yaklaşıyor... diye üsteledi esnaf.

Plakta çalan çalgıya uyup oyuna kalkan memur,

— Sana öyle geliyor, sen sarhoş oldun galiba.. dedi.

Ama birden oyunu bıraktı. Çünkü koskoca bir ayı, iki ayağının üstüne kalkmış, üzerlerine doğru geliyordu. Arkası dönük olan köylü ayıyı görmedi. Esnaf, ayıyı görür görmez ormana daldı, yamaçtan aşağı yuvarlanarak kaçtı. İşçi, onun arabasına binip kaçtığını, araba motorunun sesinden anladı.

Memur, ayıyı görünce yüzü sapsarı olup, olduğu yere yığıldı kaldı.

Neden sonra arkasını dönen köylü, ayıyı görünce, üzerine yürüyen ayıdan korunmak için bir ağacın geniş gövdesinin arkasına kaçtı. Ayı onun arkasını bırakmadı. En yakınında olduğu için köylüye saldırdı. Köylüyle ayı, ağacın gövdesi çevresinde dönüp duruyorlardı. Köylü, ağaca tırmanmayı düşündü, ama ayı da ağaca tırmanırdı. Kaçsa, ayı arkasından yetişirdi. Ağacın gövdesi çevresinde, bir sağa, bir sola giderek ayıya şaşırtmaca veriyordu. Ama bunun sonu yoktu. İyice kızan ayı homurdana homurdana iki ön ayağıyla ağacın gövdesini kavramış, köylüyü yakalamaya çalışıyordu ki, başka kurtuluş yolu olma-

dığını anlayan köylü, birden ayının iki ön ayağını sıkısıkıya yakaladı. Arkadaşlarına seslendi:

— Ben ayıyı yakaladım, arkadan gelip kafasına vurun, öldürün!

Hâlâ çalmakta olan pikabın başındaki işçi,

— Koca ayıya neyle vuralım? dedi.

Köylü,

— Ben balta almıştım, dedi, arabanın bagajındadır.

İşçi, esnaf olan arkadaşlarının arabaya binip kaçtığını, baltanın arabada gittiğini söyledi.

Bu kez köylü, memur arkadaşından yardım istedi. Ama ayıyı görünce olduğu yere yığılan memurun kımıldaması olanağı bile yoktu. Korkudan altını, yalnız altını değil, üstünü başını, her yanını pisletmişti. Bu yüzden kaçamıyordu bile... Yoksa yürüyecek gücü olsa, çoktan ordan kaçıp gidecekti.

Ağacın gövdesi çevresinde, ön ayaklarından yakaladığı ayıyla birlikte dönüp duran köylü, işçi arkadaşına,

— Öyleyse sen gel yardıma! diye seslendi.

İşçi,

— Ben ne yapabilirim koca ayıya? dedi.

— Bir büyük taş al, kafasına vur!

İşçi,

— Yapamam, dedi, şimdiye kadar hiç kafasına taş vurup ayı öldürmedim. Bilmem bu işi... Sonra ayı kızıp da senin elinden kurtulursa beni parçalar. Hazır sen ayının ellerini tutmuşken, hiç bırakma, öyle tut...

Köylü,

— Ama yoruldum, dedi.

— Sık dişini... Sabret!

Köylü,

— Allah belânı versin! Yardım etmiyorsun, öyleyse sen de esnaf arkadaşımız gibi defol git! diye bağırdı.

İşçi,

— Arabayı o kaçırdı, dedi, kente kadar yürüyemem ya... Ya karşıma başka bir ayı daha çıkarsa?

Köylü,

— Kolumda gücüm kalmadı, dedi, ayıyı bırakacağım.

İşçi,

— Sakın böyle bir akılsızlık yapma, dedi, çünkü ayı önce seni parçalar, biz de kurtuluruz.

Köylü, yardım etmesi için, sesi soluğu çıkmayan memur arkadaşına yalvardı. Memur,

— Elimde olsa yardım etmez miyim hiç... Üstüm başım battı... diye ağlamaya başladı.

Köylü,

— Ulan, hiç olmazsa şu pikabı sustur, plak çalma! diye bağırdı işçiye.

Pikaba yeni bir plak koyan işçi,

— Bunun sana ne zararı var? dedi.

Köylü,

— Görmüyor musun, dedi, ayı pikaptaki çalgıya uyup oynuyor. Ön ayaklarını tuttuğumdan ben de onunla birlikte oynamak zorunda kalıyorum.

Gerçekten de, köylüyle ayı, aralarında ağacın gövdesi, o yana, bu yana gidip gelerek dans edip duruyorlardı.

Memur yattığı yerden, dans eden ayıyla köylüye bakıp, işçi arkadaşına,

— Bu ayı mutlaka eskiden bir çingenenin ayısıydı, sonradan ormana kaçmış olacak. Yoksa ormandaki ayı bu kadar güzel oynamasını nerden bilecek? dedi.

İşçi.

— Sanmam, dedi, çingenelerin oynattıkları ayılar bu kadar güzel dans edemezler. Baksana şunun dansına, hangi plağı çalsam, onun havasına uyarak dans ediyor.

Zıplamaktan, ağacın çevıesinde döne döne ayıyla birlikte dans etmekten kan-ter içinde kalmış olan köylü,

— Yahu yoruldum, dedi, sende hiç insaf yok mu be... Madem pikabı susturmuyorsun, hiç olmazsa ağır bir hava çal da yavaş yavaş oynayalım. O kadar oynak plâklar çalıyorsun ki, zıplamaktan ayı da ben de yorulduk.

İşçi,

— Evden çıkarken ben senin ayıyla dans edeceğini bilemezdim ki, yanıma hep oynak havalı plaklar aldım, dedi.

Köylünün yorgunluktan gözleri kararmıştı, başı dönmüştü. Nerdeyse, ne olursa olsun deyip ayının ön ayaklarını bırakacaktı. Başı yana kaykıldı. Az önce okuyup da kızınca fırlattığı gazeteyi yerde gördü. Gazetede büyük harflerle «İşçi, köylü, esnaf, memur birleşiniz!» diye yazılıydı. Başka bir yazı başlığını okudu: «Düşmanınızın kucağına atılıyorsunuz!»

Birara ayının ön ayakları köylünün elinden kurtulur gibi oldu. Köylü can havliyle yeniden ayının ön ayaklarını kavradı. Boyuna zıplayıp dans ediyorlardı.

İşçi, ağacın çevresinde, çalınan çalgıya uyarak zıplayan köylüye,

— Yahu, sen neye oynayıp duruyorsun öyle? dedi.

Köylü, en ağır bir sövgü savurup,

— Elinin körü... Keyfimden oynuyorum! dedi.

Memur, yerinden kımıldamadan,

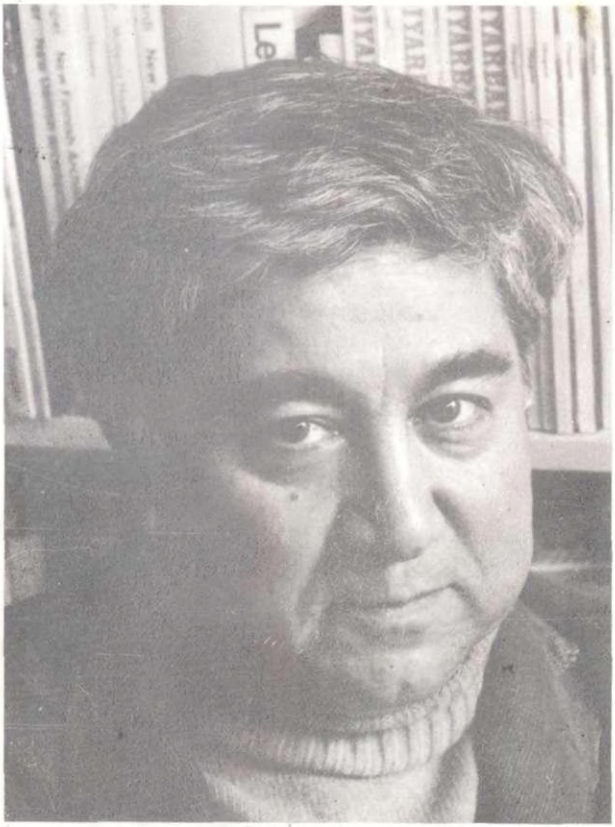
— Gerçekten de sen ne diye hopluyorsun? dedi.

Köylü,

— Kör müsünüz, koca ayıyı görmüyor musunuz? dedi.

İşçiyle memur bir kahkaha savurdular. Çünkü, köylünün karşısında ayı yoktu. Birara ön ayaklarını köylünün ellerinden kurtaran ayı, çekip ormana gitmişti. Köylü, ayının pençeleri diye ağacın iki budağını yakalamış, plaktaki havaya uyarak karşısında ayı var sanıp hâlâ kendikendine ağacın çevresinde dans edip duruyordu.

Köylü, ayının gittiğini anlayınca ağacın dibine yığıldı.

Cem Yayınevi, 1959 yılından beri aranan Mahmut ile Nigâr'ın yeni basımını kıvançla sunar. Kitaba birbirinden güzel yeni hikâyeler de eklenmiştir.

KARACA OFSET BASIMEVİ TEL.: 27 53 45

10 Lira